

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HERWIG WOLFRAM
GERMENLER
KÖKENLERİ VE ROMA DÜNYASIYLA İLİŞKİLERİ

ÇEVİRİ: TUĞBA İSMALOĞLU KACIR

Kronik

2.
BASKI

GERMENLER
Kökenleri ve Roma Dünyasıyla İlişkileri

—
HERWIG WOLFRAM

KRONİK KİTAP: 154

Avrupa Tarihi Dizisi: 4

YAYIN YÖNETMENİ

Adem Koçal

ÇEVİRİ

Tuğba İsmailoğlu Kacır

EDİTÖR

Can Uyar

KAPAK TASARIMI

Kutan Ural

MİZANPAJ

Kronik Kitap

1. Baskı, Ağustos 2020, İstanbul
2. Baskı, Kasım 2020, İstanbul

ISBN

978-605-7635-60-0

KRONİK KİTAP

Şakayıklı Sk. №8, Levent
İstanbul - 34330 - Türkiye
Telefon: (0212) 243 13 23
Faks: (0212) 243 13 28
kronik@kronikkitap.com

*Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 34569*

www.kronikkitap.com

   kronikkitap

BASKI VE CİLT

Optimum Basım
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1
34295 K. Çekmece / İstanbul
Telefon: (0212) 463 71 25
Matbaa Sertifika No: 41707

YAYIN HAKLARI

Herwig Wolfram, 2018, München, "Die Germanen"
özgün adıyla C.H.Beck Verlag tarafından yayınlanan,
telif hakları Kalem Ajans aracılığıyla alınan bu kitabın
Türkiye'deki tüm yayın hakları Kronik Kitap'a aittir.
Tanıtım amacıyla yapılacak alıntılar dışında, hiçbir
şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

HERWIG WOLFRAM

GERMENLER

KÖKENLERİ VE ROMA DÜNYASIYLA İLİŞKİLERİ

ÇEVİRİ: TUĞBA İSMAİLOĞLU KACIR

Kronik

HERWIG WOLFRAM

Viyana Üniversitesi'nden emekli Orta Çağ Tarihi profesörüdür. Erken [dönem] halkları ve Orta Çağ Tarihi üzerine çok sayıda kitap ve makale yayımlamıştır. Bunlardan bazıları; *Die Goten* (2009) [Gotlar], *Gotische Studien. Volk und Herrschaft im frühen Mittelalter* (2005) [Got Araştırmaları. Erken Orta Çağ'da Halk ve Yönetim], *Die Goten und ihre Geschichte* (2005) [Gotlar ve Tarihleri], *Die 101 wichtigsten Fragen. Germanen* (2008) [101 Önemli Soru. Germenler] ve *Konrad II. 990–1039* (2016). Wolfram ayrıca, C. H. Beck Yayınları'nın “*Erken [Dönem] Halkları*” serisinin editörüdür.

TUĞBA İSMAİLOĞLU KACIR

Üsküdar'da doğdu. Viyana Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Aynı üniversitede “Ekonomik ve Sosyal Tarih Enstitüsü”nde Prof. Ernst Bruckmüller ile Yüksek Lisans tezini (2007), “Avusturya Tarih Araştırmaları Enstitüsü”nde Prof. Karl Vöclka ile Doktora tezini (2015) tamamladı. İstanbul Medeniyet Üniversitesi'nde 2011'den itibaren Araştırma Görevlisi olarak sürdürdüğü akademik çalışmalarını, 2017 yılından beri Öğretim Üyesi olarak devam ettirmektedir. Yeni-Yakınçağ Orta Avrupa tarihi üzerine çalışmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
DOKUZUNCU BASKIYA ÖNSÖZ	8
ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ	11
1 GERMENLER	21
Mukayeseler, Peşin Hükümler, Basmakalıp Fikirler ve Bunlara Bağlı Sonuçlar	19
Onur	32
Modern Germen İmajı Üzerine Düşünceler	33
“Germen” Adı Ünleniyor	35
İlk Germenler ve Akdeniz Dünyası	37
<i>Kimberler ve Tötonlar</i>	38
Sezar ve Germenler	40
Arminius	42
<i>Bir “Otuz yıl Savaşı” (M.Ö. 16 – M.S. 16)</i>	45
<i>Arminius’un Savaşları</i>	51
Arminius Döneminin Sonundan Marcoman Savaşlarına Kadar	
<i>Roma-Germen İlişkileri</i>	56
Marcoman Savaşları	59
2 GERMENLER VE KÖKENLERİ	65
Bir Soy Miti	69
Tanrılar	70
Krallar	74
İktidar ve Klan, Tebaa ve Ordu	77

3	BÜYÜK GERMEN KABİLELERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI	87
	Got Kavimleri ve Ariusçuluk	93
4	GERMEN KAVİMLERİNİN GÖÇÜ YA DA ROMA DÜNYASININ DÖNÜŞÜMÜ	99
	Gotlar	102
	<i>Batı Gotları</i>	105
	<i>Doğu Gotları</i>	107
	Vandallar	110
	Burgonlar	112
	Lombardlar	115
	Franklar ve Karakteristik Özellikleri	117
	Anglosaksonlar	124
	SON SÖZ	127
	KAYNAKLAR	129
	KAYNAKÇA	131
	ÇEVİRMEN'İN KAYNAKÇASI	135
	İNDEKS	137

ÖNSÖZ

Germenlerle ilgili bir el kitabı yazmak, olsa olsa bir seçki sunmak, fikir vermek ya da en iyi ihtimalle daha fazlası için merak uyandırmak anlamlarına gelebilir. Ayrıca, tarihi German araştırmalarında yirminci yüzyılın ortalarına kadarki aşırı vurgudan bu yana, uzun zamandır çok da doldurulamayan bir kuşaklık geniş bir boşluk oluştu. Bununla birlikte filologların bilhassa metinleri ve her türden dilsel şahitlikleri anlamak üzerine kurulu katkılarını da çok abartmamak gerekir. Ancak sadece metod farklılıklarının bilincinde olup bunu göz önünde bulundurarak hareket edenlere asıl yardım arkeoloji ve erken tarih araştırmalarından gelir. Komşu disiplinlerin bakış açıları her ne kadar önemli ve faydalı olsa da tarihçinin asıl görevi mevzudan uzaklaşmadan tarih yazmaktır.

Yazar, Eva Regina Stain ve Brigitte Pohl-Resl'e özel teşekkür borçlu; yardımları olmadan bu kitapçığın yazılması mümkün olmazdı.

Viyana, 1994 Sonbaharı

Herwig Wolfram

DOKUZUNCU BASKIYA ÖNSÖZ

Dokuzuncu baskısı yayımlandığında, bu kitapçığın yazılmasının üzerinden tam on beş yıl geçmiş oldu. Canlılığı korumak ve okuyucuya taze bir şeyler sunmak adına bilhassa ikinci, üçüncü ve sekizinci baskılar, iyileştirme ve eskiyen bilgileri ayıklama fırsatı kullanılarak gözden geçirildi. Bu yaklaşım dokuzuncu baskı için de gittikçe kaçınılmaz oldu, dolayısıyla bu da gözden geçirilmiş bir baskı olarak düşünülebilir. Bu tashih daha çok terminoloji konularıyla ilgiliydi. Yazarın pek çok eseri bir dizi yabancı dile, bunların içinden “Germenler” Lehçe ve İtalyancaya çevrildi. Yayınlarının uluslararasılığının artmasıyla yanlış anlaşılımların ve hatalı ilişkilendirmelerin önüne geçmek adına yazar, terminolojiye uygun araştırma sonuçlarının paylaşılması sorularına daha çok kafa yordu. Bu yüzden bugün çok kullanılmayan teknik terimlerin yerine daha yaygın olan kavramlar tercih edildi. “Germenler”in 2009 senesinde yapılan dokuzuncu baskısının M.S. 9 yılında Teutoburg Ormanı’nda gerçekleşen savaşın tam da iki bininci yılına denk gelmesi bir tesadüf ancak aynı zamanda iyiye işaret. Belki de bu kitapçığın, Roma’nın Germenler karşısındaki bu yenilgisinin önemi hakkındaki yanlış değerlendirmelere bir faydası olur. Bu olaya şöyle de bakabiliriz: Roma şövalyesi ve Cherusci asilzadesi Arminius, Roma hizmetinde bulunan isyancı Germenler ve Germen kabile savaşçılarıyla, Germen valisi Varus’u ve Germen yardımcı birliklerinin de dahil olduğu lejyonlarını

yendi. Üstelik Varus Savaşı, Roma'nın Ren'in doğusu ve Tuna'nın kuzeyinde yüzyıllardır devam eden mücadelesinin sadece bir bölümüydü ve bunun için bir "nihai zafer" sayılmazdı, üstelik nihai bir zafer hiçbir zaman olmadı.

Salzburg, 2008 Noel'i

Herwig Wolfram

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

“Kendisini Germen olarak adlandıran bir halk, belki de hiç var olmamıştır. Ancak Germen adı Sezar’dan günümüze değin yabancılar tarafından kullanılan bir isim olarak uzun bir tarihe sahiptir. Bilindiği kadarıyla Romalılar Ren’in doğusunda ve Yukarı Tuna’da kalan halkları Germen olarak adlandırmış, Geç Antik dönemde bu isim biraz modaya dönüşmüş ve ilk olarak hümanistlerle birlikte tekrardan tartışma konusu olarak popülerite kazanmıştır. Muhtemelen Eski Çağlardan günümüze değin Germen kavramı kadar karmaşık duygu ve düşüncelere sebep olan başka bir ad yoktur.”¹ demektedir “Viyana Ekolü”nün bir başka ismi Walter Pohl. Hem gurur ve hayranlık hem de korku ve nefret duygularını içinde barındıran böylesine çelişkilerle dolu bu isim, herkesin zihninde hikâyesini peşinden getiren olumlu ya da olumsuz bir imaja sahiptir. Geçmişe baktığımızda bilhassa Germenlerin kahramanlık efsaneleriyle özdeşlik kurarak bir gelecek inşa etmeye çalışan Yeni Çağ Almanlarının bu miras karşısında bir hayli heyecanlandıklarını görürüz. Bu kitapta Wolfram’ın da değindiği gibi on beşinci yüzyılda Tacitus’un “Germania”nın yeniden keşfedilmesi, Alman hümanistlerin Germen kökenlerini netleştirmelerine yardımcı olmuş ve imparatorluklarının içinde bulunduğu zor dönemlerde on dokuzuncu yüzyıla değin karşıt bir kahraman imajı olarak büyük önem arz etmiştir. Böylesine coşku dolu bir tasavvur, bilimsel Germen araştırmalarının öncüleri olan Jacob Grimm (1785-1863) ve Karl Müllenhoff (1818-1884)

1 Pohl, Walter. *Die Germanen*. Oldenbourg Verlag, Münih 2004, s. 1.

gibi isimleri de motive etmiş gibi görünmektedir. İkinci Dünya Savaşı yıllarında ise Nasyonal Sosyalist kitle terörüne hizmet eden bilim adamları bu anlayışa sözde ırksal öğeler de ekleyerek Germen araştırmalarını ırk politikaları için kullanmışlardır.² Dolayısıyla Germen imajı bugün olduğu gibi geçmişte de pek çok kez yeniden keşfedilip üretilmiştir. Belki de bugünkü karmaşanın altında kavramın hareketli tarihi yatmaktadır. Bilinçli ya da bilinçsiz bu imajın taşıdığı karmaşaya ilk hizmet edenler, Germenlerin tarihi yazılırken başvurulan iki önemli yazar olan Tacitus ve Sezar gibi görünmektedirler. Antik dönemde Roma karşıtlığı üzerine kurulan bu imaj uzun yıllar Alman idesine hizmet için kullanıldıktan sonra, ancak İkinci Dünya Savaşı'nın ardından soyutlanarak bilimsel araştırmanın konusu olabilmıştır. Araştırmalar 1945'ten sonra Alman kimliğinden ayrıştırılarak başlı başına bir Germen kavramından söz etmeye başlayabilmıştır. Tartışmalar geçtiğimiz on yıllarda eski kitapların varsayım ve bilgilerinden arınarak bu karmaşık konuya metot ve kavramlarla yaklaşmıştır. Ancak bugün, soy ağaçlarının dışında kalan etnik süreçlere çeşitlilik ve itirazlarla yaklaşabilen bir bakış açısından söz edilebilir. Bu bağlamda Allan Lund'un yakın zamanlı "Germenlerin keşfi"³ tezinden bahsedilebilir. Sezar'ın "Galya Seferi" ve Tacitus'un "Germania"sı bu bakışla yeniden ele alınmış ve arkeoloji ile filolojinin yardımıyla ortaya çok yönlü bir Germen imajı çıkarılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmalar devam ederken Erken Orta Çağ araştırmalarında altmış, yetmişli yıllarla birlikte başlayan ve gittikçe güçlenen bir ekol dikkat çeker. Bazı alanlarda etnoloji ve kültür antropolojisinin katkılarıyla, sosyoloji ve ekonomi bilimlerinin katkısıyla ortaya çıkan sosyal tarihsel dönüşümle eşzamanlı büyük bir ivme yakalandı. Bu bilhassa Walter Schlesinger (1908-1984) ve Helmut Beumann (1912-1995) tarafından tetiklenen, yetmişlerin başından seksenlerin ortalarına kadar büyük ses getiren Orta Çağ millet [*Nation*] araştırmalarının oluşumunda etkili oldu. Ancak bu noktada eski geleneğe

2 Pohl 2004, s. 1-6.

3 Lund, Allan A. "Die Erfindung der Germanen." *Der Altsprachliche Unterricht* 38.2 (1995): 4-20.

dayanan sorular hâlâ cevaplanabilmiş değildi. Bundan sonra ortaya çıkan *ethnogenese* [etnik köken] sorunlarına eğilen ilk olarak Reinhard Wenskus oldu. Bu geleneğe zamanla bilhassa Herwig Wolfram ve Viyana'daki çevresinin çalışmalarıyla büyük katkılar yapıldı.⁴ *Etnisite* ve *ethnogenese* çok karmaşık fenomenler olarak görünmekteydi. Reinhard Wenskus 1961'de büyük eseri "Stammesbildung und Verfassung" u⁵ yayımladıktan sonra mevzu daha anlaşılır hale geldi. Wenskus'a göre siyasi bir yönetim yapısı içerisinde ilk olarak etnik birlik bilinci oluşuyordu. Dolayısıyla soy birlikteliğinden çok siyasi birliktelik belirleyiciydi. Buradan hareketle Wenskus eskiden yaygın olan Kavimler Göçü'nü az ya da çok kapalı bir etnik birlikteliğe sahip büyük grupların göç süreci olarak görmekten uzaklaştı ve karmaşık birleşme ve ayrışma süreçleri ile kavim geleneğinin rolünü bir yöneticinin etrafında toplanmış küçük bir elit grubun kimlik merkezi olarak tanımladı.⁶ Bunun ardından bilhassa "Viyana Ekolü" tarafından ortaya koyulan, Erken Orta Çağ halklarının siyasi, dini ya da dilsel faktörlere göre çok değişken yapılar olarak tanımlanabileceği tezi kabul gördü. Böylece yönetim yapısının dinamik karakteri ön plana çıktı.⁷ Herwig Wolfram'ın başını çektiği "Viyana Ekolü"nün de üzerinde çalıştığı görüşe göre Kavimler Göçü ve Erken Orta Çağ döneminin *gentes*'i sabit bir etnik birlik yerine (biyolojik anlamda soy birlikteliği) "tarihi" bir birlikteliğe dayanıyordu. Onlara göre Göç Zamanının kavimleri tarih sahnesine ilk çıkışlarından itibaren çeşitli halklardan oluşmaktaydı ve sürekli dönüşüm halindeydiler. Yani devinim halindeki birliklerdi. Dolayısıyla Wenskus ve takipçilerine

4 Johanek, Peter. "Mittelalterforschung in Deutschland um 2000." Hans-Werner Goetz; Jörg Jarnut (Ed.), *Mediävistik im 21. Jahrhundert. Stand und Perspektiven der internationalen und interdisziplinären Mittelalterforschung*, (21-35) Paderborn, 2003, s. 30.

5 Wenskus, Reinhard. *Stammesbildung und Verfassung: d. Werden d. frühmittelalterlichen gentes*. Böhlau, 1961.

6 Wolfram da bu kitapta aynı tezi takip etmektedir.

7 Ziemann, Daniel. "Vom Wandervolk zur Großmacht." *Die Entstehung Bulgariens im frühen Mittelalter (7.-9. Jahrhundert)*(Kölner Historische Abhandlungen 43), Cologne-Weimar-Vienna (2007), s. 18.

göre anahtar faktör siyaset ve gelenektir.⁸ *Gentes* ya da *nationes* ile kast edilen halklar –kaynaklarda bu iki kavram eş anlamlı olarak kullanılır– bir yandan siyasi yönetimin üretimiydiler, diğer yandan bunun sayesinde topluluk bilincine sahiplerdi.⁹ Wenskus’un Erken Orta Çağ *gentes*lerinin etnik devamsızlıklarını göstererek geleneksel araştırmaları alt üst etmesiyle başlayan süreç Herwig Wolfram’ın Gotlar¹⁰, Walter Pohl’un da Avarlar¹¹ üzerinden yürüttüğü çalışmalarla devam etmiştir. Bundan beri etnik grupların değişkenliği, net olmayan etnik atıflar, sürekli çözölen ve yeniden oluşın toplulukların esnekliği *ethnogenese* araştırmalarının merkezini oluşturmuştur.¹² Dolayısıyla *gentil* köken anlatılarına dair ilk ciddi şüpheyi Herwig Wolfram tarafından kurulan ve öğrencisi Walter Pohl tarafından devam ettirilen “Vişana Ekolü” dile getirmiştir¹³ diyebiliriz.

Herwig Wolfram ve Walter Pohl, Wenskus tarafından ortaya koyulan tespitleri geliştirmekle birlikte bazı yönlerden ondan ayrılmışlardır. Wolfram etnik aidiyetlik bilincini, biyolojik olan köken

- 8 Goetz, Hans-Werner, Jörg Jarnut, and Walter Pohl, eds. *Regna and gentes: the relationship between late antique and early medieval peoples and kingdoms in the transformation of the Roman world*. Vol. 13. Brill, 2003, s. 3 vd.
- 9 Goetz, Hans-Werner, “Zur Funktion und Anwendung von Volks-, Reichs- und Nationsbegriffen in der nordalpinen Geschichtsschreibung des 9. und 11. Jahrhunderts”, Frank Hentschel ve Marie Winkelmüller (Ed.), *Nationes, Gentes und die Musik im Mittelalter*, Berlin ve Boston: de Gruyter, 2014, s. 5 vd.
- 10 Robert Folz 1972’de yayımladığı “De l’Antiquite au monde medieval” adlı senteziyle Wenskus’un Traditions-kern ve gentes kavramlarını Fransızcaya taşıyıp bilimsel tartışmalara sokmaya çalışmışsa da yetmişler ve seksenler boyunca Fransız Eskiçağ tarihçileri ile arkeologları bu tezleri görmezden gelmişlerdir. İlk olarak 1991’de Herwig Wolfram’ın “Gotlar Tarihi”nin Fransızcasının yayımlanmasıyla *ethnogenese* tartışmaları Fransa’da yaygınlaşmıştır. (Graceffa, Agnes. “Deutsche Geschichtsschreibung aus der Sicht der französischen Historiker”, Ulrich Pfeil (Ed.), *Die Rückkehr der deutschen Geschichtswissenschaft in die “Ökumene der Historiker”* (187-204), Münih: Oldenbourg, 2008, s. 204.)
- 11 Pohl, Walter. “Die Awaren.” *Ein Steppenvolk in Mitteleuropa* 2 (1988).
- 12 Ziemann 2007, s. 16 vd.
- 13 Hardt, Matthias. “Ethnogenesisen im frühmittelalterlichen Europa. Zum gegenwärtigen Stand der Forschung, v: Kadri-Rutt Hahn, Matthias Thumser, Eberhard Winkler (Ed.).” *Estnische Mittelalter: Sprache–Gesellschaft–Kirche*. s. 16.

ortaklığından üstün tutarken, Pohl geleneksel çekirdek modelini üstün bir elitizm olarak görmüştür. Onun için kavim [*Volk*] ya da soy [*Stamm*] gibi kavramlar hiçbir şey ifade etmemiş, onları sadece saf soyutlamalar olarak görmüştür.¹⁴ Ancak Wolfram bu konuda oldukça titizdir. Bu kitaptan da anlaşılacağı üzere¹⁵, Wolfram için her kelime kendi içinde derin anlamını barındırır.

Münster Üniversitesi'nin mühim profesörlerinden Peter Johanek ve Herwig Wolfram'ın öğrencilerinden olan Princeton Üniversitesi profesörlerinden Helmut Reimitz, Herwig Wolfram ve Walter Pohl'un Viyana'da çok sayıda genç araştırmacıya ilham kaynağı olduklarını ve Geç Antik Dönem ve Erken Orta Çağ alanında çok sayıda bilim insanı yetiştirdiklerini, Viyana Bilimler Akademisi [*Österreichische Akademie der Wissenschaften*] bünyesindeki Orta Çağ Araştırmaları Enstitüsü'nde ve Avusturya Tarih Araştırmaları Enstitüsü'nde [*Institut für Österreichische Geschichtsforschung*] yürüttükleri araştırma ve tartışma programlarıyla çok sayıda genç akademisyeni sahaya kazandırdıklarını söylemektedirler.¹⁶ Ünlü tarihçi Patrick Geary ise genç yaşta Herwig Wolfram ile çalışma fırsatı bulduğu için çok şanslı olduğunu söylemekte ve eklemektedir: "O beni Heinrich Fichtenau'nun geleneği olan Orta Çağ kaynaklarına, metin odaklı entelektüel sofistike yaklaşım ile tanıştırdı."¹⁷

Herwig Wolfram sahasında pek çok yeni şey söylediği için hem çok dikkate alınmış hem de sıklıkla eleştirilmiştir. Çünkü Wolfram'ın çalışmaları pek çok yerleşmiş yargıya temas etmekte ve kavramları alışlagelmiş anlamlarının dışına taşımaktadır. Bu bağlamda Wolfram'ın

14 Ziemann 2007, s. 18 vd.

15 Dolayısıyla tercüme esnasında gerekli görüldüğü yerlerde Wolfram'ın bilinçli olarak kullanmayı tercih ettiği kelimelerin orijinaleri verilerek, yazarın konuya yaklaşımı yansıtılmaya çalışılmıştır.

16 Johanek 2003, S. 30.; Reimitz, Helmut. *History, Frankish Identity and the Framing of Western Ethnicity, 550–850*. Vol. 101. Cambridge University Press, 2015, s. XII.

17 Shagrir, Iris. Yitzhak, Hen. "The Middle Ages: a Long-term Inquiry". An Interview with professor Patrick Geary, *Historia: Journal of the Historical Society of Israel*, 25 (2010), s. 5-24.

çalışmaları altmışlıardan sonra Geç Antik Dönem çalışmalarında ortaya çıkan dönüşümün öncüsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu cesareti gösteren her tarihçinin karşılaşmayı göze alması gereken eleştirilerle doğal olarak o da karşılaşmış ve bilimin annesi olarak¹⁸ nitelediği tartışmaları ciddiye almıştır. Bu tartışmalar ve eleştiriler düzleminde gerektiğinde kendisini tashih ederek eserlerinin sonraki baskılarında çıkarmalar, eklemeler ve düzeltmeler yapmaktan da çekinmemiştir. Örneğin 1975-76 yıllarında üç bölüm olarak “Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung”da yayımladığı “Gotische Studien” [Got Araştırmaları] adlı kapsamlı makalelerini 1979’da kitap olarak yayımladıktan sonra haklı bulduğu eleştirileri dikkate alarak geliştirmiş ve 2005 yılında “Gotische Studien. Volk und Herrschaft im Frühen Mittelalter” adı altında tekrardan yayımlamıştır. Yazar eserin önsözünde, bu yayının sadece itirazlar üzerine yeniden yayımlanması olarak değil de geride kalan kırk beş yıllık birikimin esere yansması olarak değerlendirilmesini rica etmektedir. Wolfram’ın bilimsel yaklaşımını bu tavrı açıkça gözler önüne sermektedir. Yazar bu elimizdeki kitabında da kendisinin Dokuzuncu Baskı’nın Önsöz’ünde belirttiği gibi, eserin uluslararasılık kazanmasının ardından pek çok değişiklik yapmış, hatta örneğin çalışmanın “Tanrılar” bölümünü yeniden yazmıştır. Görüldüğü üzere, her ne kadar elimizdeki eser daha çok bir el kitabı olarak düşünülmüş ve geniş kitlelerin görüşüne sunulduğu için bu tür teorik tartışmalardan büyük ölçüde kaçınılmışsa da Wolfram’ın Geç Antik Çağ ve Erken Orta Çağ araştırmalarında yadsınamaz bir yeri vardır. Yazarın elimizdeki kitabı Germanlerle okuyucu arasında genel bir tanışma olarak planlamasına rağmen, kendisinin bu konudaki hassasiyeti çalışmanın hücrelerine kadar işlediğinden, yukarıda bahsettiğimiz tüm tartışmalar ve sahanın sorunları okuyucuya ulaşmaktadır.

Çeviri, metnin orijinal dili olan Almancadan, kitabın gözden geçirilmiş 10. baskısı üzerinden yapılmıştır. “Germanler” bir el kitabı olarak tasarlandığından olsa gerek Wolfram orijinal metinde

18 Wolfram, Herwig. *Gotische Studien: Volk und Herrschaft im frühen Mittelalter*. CH Beck, 2005, s. 11.

hiç dipnot kullanmamış, kaynaklarını metin içinde vermiştir. Dolayısıyla kitaptaki tüm dipnotlar mevzuyu daha anlaşılır kılmak adına çevirmen tarafından eklenmiştir ve hepsi çevirmenin ilavesi olduğundan dipnotlarda bu ayrıca belirtilmemiştir. Özel isimlerde genellikle dönemin yazın dili olmasından hareketle Latince kullanımları tercih edilmiş, bugün artık çok yerleşik hale gelmiş bazı isimlerde ise (Sezar gibi) okuyuşu zorlaştırmamak adına yaygın kullanım tercih edilmiştir. Wolfram çalışmasında pek çok yerde Latince kelime ve kavramları, genellikle açıklamadan kullandığı için Türkçe metinde de etnik köken tartışmalarındaki kelime seçiminin öneminden dolayı ve yazarın bu konudaki hassasiyetini yansıtmak adına Wolfram'ın metodu takip edilmiş, ancak kelimenin ilk geçtiği yerde anlamı köşeli parantez içinde italik olarak verilmiştir. Aynı tavır, yazarın özellikle tercih ettiği Almanca kelimelerde de sürdürülmüş, kelimenin Almancası köşeli parantez içerisinde italik olarak verilmiştir. Bu konuda yazarın hassasiyeti metne yansıtılmaya çalışılmıştır. Örneğin Türkçe literatürde yaygın karşılığı olmamakla birlikte, yazar Doğu Gotları [*Ostgoten*] ya da Ostrogotlar [*Ostrogothen*] dediğinde vurgusu takip edilmiştir. Aynı tutum Türkçede karşılığı olmayan ancak "Viyana Ekolü"nün bilhassa üzerinde durdukları bazı kelimelerde de (Ordu kral [*Heerkönig*] gibi) korunmuştur. Çevirmen, yazarın iktisatlı kelime politikasından kaynaklanabilecek anlaşılmazlıkların önünde geçmek adına metne ilave yapmak durumunda kaldığında köşeli parantez içini, bunun yeterli olmadığı durumlarda dipnotu kullanmayı tercih etmiştir. Tüm bu isim kullanımlarındaki birliği sağlamak adına metne büyük katkı sağlayan kıymetli hocam Prof. Turhan Kaçar'a özel teşekkür borçluyum.

Viyana Üniversitesi'nin bu kıymetli hocasının Germenler üzerine yazdığı giriş mahiyetindeki bu kitabının, konunun ilgililerine bir fikir vermesi ve Geç Antik Çağ bağlamında *millet*, *etnisite* ve *etnogene* tartışmalarına merak uyandırması dileğiyle...

1

GERMENLER

GERMENLER

Mukayeseler, Peşin Hükümler, Basmakalıp Fikirler ve Bunlara Bağlı Sonuçlar

“Germanler Galyalılar’a hiç benzemez.” Bu cümle, Sezar’ın [*Caesar*] Galya Savaşı “Notlar”ının¹ savaşın altıncı yılına dair (M.Ö. 53) olan Galya ve Germania bölümünün etnografik özüdür. Bilimsel ve bilim öncesi her türlü insani bilgi gibi etnoloji ve etnografya da karşılaştırmadan ortaya çıkar; “uygar özneler” ile nesneleri olan “ilkel halklar” ve nesneler arasındaki karşılaştırmadan... Germanlerin erdemleri yüceltilir, geleneklerinin başka yerlerdeki kanunlardan daha iyi olduğu iddia edilir (Tac. Germ. 19, 3) ve bununla Roma’nın idealize edilen kökenlerini anımsanır. Germanler Galyalılar’a göre daha iri yarı, daha vahşi ve daha kültürsüzdürler, ki [Germanlerin] itaatlerinin kıymetsizliği bununla açıklanır. Geleneklerine bağlı ve kanaatkâr Berberilere kıyasla, Afrika Vandalları ise daha disiplin-siz ve zayıftırlar ve bu durum günümüze değin, çöküşlerinin sebebi olarak görülmüştür.

Saha araştırması olarak etnoloji ve onun tasvirici kardeşi etnografya, daima, bir zamanlar ahlaki ve -kötü çağrışımlar yapsa da- ırksal açıdan daha iyi olan ve herhangi bir cinsel kısıtlama olmaksızın,

1 Eserin tam adı “Commentarii de Bello Gallico”dur. Sezar’ın M.Ö. 58-50 yılları arasındaki Galya Savaşlarını anlattığı “Notlar”ı sekiz kitaptan oluşmaktadır ve Sezar’ın savaşları hakkındaki ana kaynaktır. (Caesar, Gaius Iulius. “Gallia Savaşı, “Çev.: Furkan Akderin” (2006).)

işlenmemiş hububat ve otlarla beslenen ve el değmemiş doğal patikalarda, sağlıklı bir çevrede, dinç bir yaşam süren “asil vahşi”nin [Edler Wilder] arayışı içinde olmuşlardır. Her ikisi de, etnoloji ve etnografya, uygar dünyanın kültür bilimlerinden sayılırlar ve asla tamamen yabancıların ve başkalarının gözlemlerine bırakılamazlar. Tüm bilimsel çalışmaların vazgeçilmezi olan bilen öznenin bilinen nesneden ayrıştırılmasında, yani nesnelleştirmede, nesneyi kendi kategorilerinden ayırmak ve nesnenin kategorilerini onaylamak zordur. Bu noktada yanlış anlaşılacak adına belirtmeliyiz ki etnoloji ciddi bir bilimdir ve yadsınamaz başarılarını değersizleştirmek ayırmazlık ve hatta nankörlük olur. Lakin geleneksel etnografik hatalar Greko-Romen Antik döneme değin uzanmakta ve bugün ancak mizah konusu olmaktadır. Bununla birlikte yeni yayımlanmış bir “Bavyera Etnolojisi”nde şöyle denmektedir: “Ethnology is the study of everybody shorter and darker than you.” (Etnoloji senden daha kısa ve daha koyu tenli olanların bilimidir.) Antik yazarlar açısından duruma baktığımızda tabii ki bu söylem “senden daha iri yarı ve daha sarı” (Bkz. Strabo VII 1, 2: Germanler ile Keltler’in Karşılaştırması) şekline dönüşür.

On dokuzuncu yüzyılın ve yirminci yüzyılın ilk yarısının germanomanik² aşırılıklarının ardından, tarihçiler olarak bugün tekrar Germanler üzerine konuşabildiğimiz ve yazabildiğimiz için kuşkusuz etnografya mirasına ve etnografik metotlara teşekkür borçluyuz. Tıpkı Reinhard Wenskus’un³ 1961’de çığır açan eseri “Stammesbildung und Verfassung”da çarpıcı bir şekilde yaptığı gibi. Reinhard Wenskus’un temel metodolojik başarısı devletçi yaklaşımı aşmasından ve rivayetlerin dilini ve anlamlarını ayrıştırmasından kaynaklanmaktadır. Wenskus, Alfred Dove’un⁴ 1916 yılına ait, unutulmaya

2 Almanlıkla alakalı her şeye abartılı bir şekilde hayran olma durumu.

3 (1916-2002) Alman tarihçi. Sözü geçen eser: *Stammesbildung und Verfassung. Das Werden der frühmittelalterlichen gentes*. Böhlau, Köln, vb. 1961 (Aynı zamanda: Marburg, Univ., Habil.-Schr., 1959).

4 (1844-1916) Alman tarihçi-yazar. Sözü geçen eser: “Studien zur Vorgeschichte des deutschen Volksnamens, (Sitzungsberichte der Heidelberger Akademie der Wissenschaften. Phil.-hist. Klasse; 1916, 8) 1916 Heidelberg.”

yüz tutmuş mülahazalarını takip etmiş ve gen [*gens*, *genus-genos*], geneoloji [*geneologi*], ulus [*natio(n)*] ve hatta soy [*Stamm*] kavramlarının biyolojik soy birlikteliği fikrini yansıttığını fark etmiştir. Bu birliktelik ortak köklerden ve atalardan kaynaklanmakta, “saf” yerel bağlılık iddiasını yüceltmektedir ve kolayca modern milliyetçiliğin öncüsü olarak görülebilir. Ancak burada günlük yazı dilini kullanmak durumunda olan ve sürekli tırnak işareti kullanma lüksü olmayan tarihçi için bir zorluk ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla soy [*Stamm*] ve kavim [*Volk*] kavramları söz konusu olduğunda doğal olarak okuyucudan bunları günlük anlamlarıyla ilişkilendirmeden tarihi bağlam içerisinde düşünmesi beklenir.

Oysa gerçek oldukça farklı görünmekteydi: Kaynaklarda bir Antikçağ ya da Erken Orta Çağ kavmi olarak ortaya çıkan halklar, esasen pek çok kavimden müteşekkil bir ordudan meydana geliyordu. Bu halkların en başarılı liderleri geleneği somutlaştırır, hatta tekelleştirir ve kendilerini gelenekten beslenen soy birlikteliği olarak görürler. Bu gelenek taşıyıcıları başarılı oldukları müddetçe halkların oluşumu, ayrışması ve dönüşümü için itici güç sağlarlar. Kavmî gelenek “cesur insanların eylemleri”nin bilgisidir. “Kavimler köken, gelenek, dil ve yasalarla birbirlerinden ayrılırlar.” (Regino von Prüm) Bu Sezar ve Tacitus’tan beri sürekli tekrarlanır, ki üstelik sadece Germenler için de değil. Ancak, kavim orduları Hint-Avrupa olsun ya da olmasın, çok farklı dil ailelerine mensup savaşçılardan oluşabildikleri için modern yorumcular bu dörtlü grupta en azından “dil”den bağlayıcı bir kategori olarak vazgeçmelidirler.

Bugüne değin Germenlerin imajını iyi ya da kötü yönde belirleyen pek çok Antik etnografi klişesi mevcuttur. Bununla birlikte genellikle aynı özellikler, bazen bir kimlik isnat edecek kadar olumlu görülüp kabul edilir, bazen de insanlıktan çıkartacak kadar olumsuz görülüp reddedilirler. Ancak gözlemcinin ilgisi göz önünde bulundurulduğu müddetçe bu yaklaşım, Antik kaynakları tamamen değersiz kılmaz. Mesela Tacitus (Germ. 8) Germen kadınlarının şahsî itibarını incelerken onlara “biraz kutsallık ve kâhinlik” bile bahşeder, ama aynı zamanda onları yüceltmenin dalkavukluğa varacak

kadar bayağılaşmadığından, öyle ki onları tanrıçalaştırdıklarından bahseder. Elbette yazar bu ilaveyle döneminin İmparatorluk kültürünü ve İmparatorluk sarayının kadınlarını da eleştirmektedir. Ancak, eğer Tacitus Roma gerçekliğindeki karşılığını bilmiyor olsaydı, “Tanrısallığın temsilcisi” olarak *veledaya* (*kâhin*) tanrısal bir mana yükleyemezdi. Aynı durum uygar (çökmekte olan) dünya ile sözde sağlıklı, bozulmamış barbarların genel kıyaslamaları için de geçerlidir. Yani Germenler barbardır ve dolayısıyla bu kavramın [barbar] çok çeşitli anlamlarını da içinde barındırırlar. Buradan birkaç şey anlaşılır: Öncelikle Yunanlı olmayan; anlamsız sesler çıkaran, insan gibi konuşamayan ve vahşi gibi davranan. Sonra Romalı olmayan: Yunan barbar tasavvurunun akıl eksikliğiyle genişletilmiş hali. Buradan barbarlığın, hukuk ve kanuna dayalı bir devlet düzenini tesis etme, keyfilik ve şiddeti bastırma, antlaşmaların değerini anlayıp bunlara uygun davranma konularındaki kabiliyetsizliği ortaya çıkar –ki bu cihetten “Germen hürriyeti”, “Roma barışı”nın (*pax Romana*) zıddı ve tehdididir-. Kısacası tesiri bugüne kadar devam eden ve barbar kavramının ahlaki temelini oluşturan, barbar ve özellikle de Germen sahtekârlığı kanaati buraya dayanmaktadır. “Töton öfkesi” imgesinde (Lucanus, *Pharsalia* I 255vd.: *furor Teutonicus*) tüm bunlar ve tabi ki Stoacı felsefeye bağlı değerler, ilelebet kaybolmuştur.

Germen tam olarak “öfkeli insandır”. Tıpkı vahşi bir hayvan gibi başkalarını korkutur ve kendisi de yabancılar tarafından kolayca korkutulur. Basit ve doğrudur, ama bir o kadar da tembel ve hürriyetine düşkün. Öfkesi, tembelliği ve özgürlük arzusu tabii ki içinde yaşadığı çevre ve iklimle bağlıdır. İri gövdesini tıka basa dolduran sıvı, yaşadığı yerdeki düşük hava sıcaklığı yüzünden buharlaşmaz. İşte Germen, bu yüksek iç enerjisi yüzünden kolayca galeyana gelmesi nedeniyle şaraptan uzak durmalıdır. Germenler kolayca silahlarına davranırlar, ancak genelde azimli ve kararlı değildirler. Bu sebepten de kendi tarlalarını işleyemezler. Yani kültürel ataları Ceres ve Bacchus’un onlara bu yolda pek faydası olmamıştır.⁵ Uygar

5 Antik Yunan’da Bereket, Başak Tanrıçası “Demeter”in Latincesi Ceres; Şarap Tanrısı (Bağ bozumu Tanrısı) “Dionysus”un Latincesi ise Bacchus’tur.

insanlar yün elbiseler giyinirken, barbarlarda yaygın olduğu üzere Germanler giyinmek için vahşi hayvan derisi kullanırlar. Özgürlük dürtüsü o kadar tipik bir German özelliğidir ki Antik etnograflara etnik sınıflandırma ya da dışlanma kategorisi olarak hizmet edebilir. İmparatorluk sınırından Germania'nın içlerine doğru ilerledikçe tüm German özellikleri daha da baskın hale gelir ve vahşileşir.

En meşhur ve aynı zamanda en tartışmalı klişe pek çok German kavminin kökeninin İskandinavya'ya dayandığıdır: Neredeyse tam bir kesinlikle söylenebilir ki Kimberler, Tötonlar ve Harudlar [*Charudes*] Jutland Yarımadası'nın kuzeyinden gelmektedirler. Burgonların anavatanı ise bugünkü Danimarka adası Bornholm olmalıdır, on üçüncü yüzyılda pek çok İskandinav dilinin Burgundarholm ve benzerleri olması bu bilgiyi doğrular. Gotların, Geyatların ve Lombardların soy efsaneleri İskandinavya kökenli olduklarını açıkça ileri sürer. Peki bir ada olduğu düşünülen İskandinavya neden “halkların ocağı veya soyların rahmi” (Jordanes, *Getica* 25) olarak görülüyordu? Antik etnografyaya özgü iklim doktrinine göre Kuzey, tükenmez bir insan zenginliğine sahiptir. İskandinavya'da insanlar sağlıklı yaşar, yaşlılıklarında dahi çocuk sahibi olurlar; erkekler altmışında, kadınlar ise ellisinde hâlâ anne-baba olma potansiyeline sahiptirler. Kimi yerlerde altı ay kadar sürebilen uzun kış geceleri doğal olarak İskandinavlıların çoğalma dürtüsünü bir hayli arttırmıştır. Nüfusun hızlı bir şekilde sürekli artışı yeni göç dalgalarını tetiklemiş, kimi zaman da deniz taşkınları, kıtlık ve açlık gibi doğal afetler yerlileri vatanlarını terk etmek zorunda bırakmış olmalıdır.

Aslında, özellikle göç ve buna bağlı olarak tüm kavimlerin İskandinav kökenli olduğu varsayımlarının gerçeğe bağlı oldukça zayıftır. Peki, sürekli ortaya atılan ve yüceltilen bu İskandinav kökeni ne ifade etmektedir? Belki şu mülahazalar bu soruya cevap olabilir: German seçkinlerinin yüksek prestiji, karizması ve imtiyazlı konumları, yani tek bir kelime ile *asaletleri*, soy ağaçlarının uzunluğuna dayanmaktaydı. Eski gelenekler her zaman cazip ve siyasi açıdan önemliydi. Büyük Constantinus (306-337) babasının Illyria Naissus-Niş'e dayanan nispeten düşük soyundan artık memnun

olmadığında, soyunu birinci yüzyıla değin uzanan saygın bir İmparatorluk Hanedanı olan Flavius ailesine⁶ bağlamıştı. Ve Büyük Theoderic⁷, 484 yılında, Roma vatandaşı olduğunda o da kendisini bir Flavius yapmıştı. Tabii ki ne Constantinus ne de Theoderic; Vespasianus, Titus veya Domitianus ile herhangi bir “biyolojik” bağa sahipti. Aynı durum Bavyeralı, Saksonyalı ve hatta Norveçli ve İzlandalı aileleri onurlandıran Got-Amal veya Burgon-Nibelungen gelenekleri için de geçerliydi. “Soy ağacı sadece döllenme ve üremeye dayalı değildir.” (Vilhelm Grönbech).

Genel kabul gören ve yaygın gelenekler, daha büyük siyasi birliklerin ortaya çıkışının temelini oluşturmakla birlikte Erken Orta Çağ soyluları arasında aidiyet hissini de kuvvetlendiriyordu. Şecere-ler sadece edebiyat malzemesi değildi, bilakis asalet ve krallık eğitiminin ve varoluşunun bir parçasıydı. Asil ailelerin ve kraliyet ailelerinin Tanrısal, daha sonraları da azizler aracılığıyla yüceltilen soyu bu hatıra ile ilişkiliydi. Ancak bu gelenekler sadece belirli bir etnik grupla veya bölgeyle sınırlı değildi. Tam tersine göç, evlilik, evlat edinme ya da bir soya bağlanma [*Ansippung*] yoluyla bir gruptan diğerine geçebilirlerdi (Reinhard Wenskus). Yabancı geleneklere gönüllü bir tâbiyet için, bağlanan ile kabul eden gelenek temsilcileri arasında direkt bir bağlantı olması zorunluluğu yoktu.

Özellikle kraliyet hanedanlarının ve asil ailelerin uzun soyağaçları incelendiğinde yol hep İskandinavya ve Britanya Adaları'na çıkar. Bu durum nispeten rahatsız edilmeyen ve etnik geleneklerini daha uzun süre koruyabilen muhafazakâr ada kültürü olgusu ile açıklanabilir. İrlanda ve Güney İskandinavya'nın nehir isimlerinin kökenleri bu durumu büyük bir tutarlılıkla ortaya koyar. Bazı Anglosakson diller ve bir dil ailesine mensup olmayan karma dil kullanımları dışında İrlanda'da Norman öncesi isim katmanları

6 Flavius Hanedanı: 69-96 yılları arasında hüküm sürmüş Roma Hanedanı. Iulius-Claudius Hanedanı'nından hemen sonra başlar. Sırasıyla Roma İmparatorları Vespasianus, Titus, Domitianus'un hüküm sürdüğü dönem.

7 Flavius Theodericus Rex (451/6-526) 471/74-526 yılları arasında hüküm sürmüş büyük Büyük Doğu Got kralı. Odoacar'ı yendikten sonra İtalya'da hüküm sürmüştür.

neredeyse tamamen Keltçe iken, Germen kökenli olmayan nehir adı hemen hemen hiç yoktur; Güney İskandinavya'daki yer isimlerinde ise durum daha da belirginleşir.

Bu düşüncelerden hareketle şunlar söylenebilir: İskandinavya, Kavimler Göçü'nden sonra Ana Kıta'nın ordularını, halklarını ve geleneklerini bünyesine katmadığı gibi, öncesinde de kendinden hiçbir kavmi Ana Kıta'ya göndermemiştir. Daha ziyade, uzun mesafeleri aşabilen kutsal gelenekleri, küçük gelenekçi gruplar aracılığıyla ya da doğrudan etkileşim olmaksızın dışarıya aktarmıştır. İskandinavya, Baltık Denizi'nin güneyindeki en önemli kültürlerin öncüsü olan Lombardlar ve Gotlar'ın gibi pek çok kola ayrılan soy ağaçlarını Ana Kıta'ya taşımıştır. Böylece pek çok Kavimler Göçü halkının İskandinav kökenli olması için bir sebep ortaya çıkmıştır. Tarihe etkisi son derece büyük olmakla birlikte tarihselliğe dayanmayan bir sebep...

Romalılar, Kuzey Barbarlarını, bilhassa Germenler ve Keltler'i genel olarak güzel buluyorlardı. Sarışın ve mavi gözlü, uzun boylu ve zayıftılar (Procopius, De bell. Vand. I 2,4vd.). Yani Nazi Partisi'nin⁸ ulusal siyaset okullarına⁹ kabul için talep ettiği tüm ırksal özelliklere sahiplerdi. Gerçi Nazi Partisi liderlerinden Heinrich Himmler ve kligi bu kıstaslara uymadıklarından antropolojik muayenede gerekli sınıflandırma olan birinci ve ikinci ırkı geçemezlerdi. Dolayısıyla bugün Antik çağlardan aktarılan Germen imajı yirminci yüzyılın sapkınlıklarına bakılmaksızın sunulamaz ve aktarılamaz.

Tüm güzelliklerinin yanı sıra soğuk nehirlerde yıkanmalarına rağmen ya da tam da bu yüzden Kuzey Barbarları kesinlikle çok kirli dirler. Saç kremi olarak tereyağı kullandıkları için (Sidonius Apollinaris, Carmina XII 1vd.) çok kötü kokarlar. Kürk giyinirler ve vücutlarının büyük kısmı çıplak gezerler. Yirmi yaşından önce cinsel ilişkiye girmediklerinden barbarca erkeklik güçleri bitmek tükenmek bilmez. Buna mukabil Hunlar çirkindir, kötü ruhların ve Gotik cadılarının oğullarıdır.

Tabii ki bu tür malumatları kontrol etmek için mezar ve bataklılarda, görsel tasvirler ve antropolojik olarak değerlendirilecek bulgular

8 Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi.

9 NAPOLA – Die Nationalpolitische Erziehungsanstalt.

vardır. 300'lere kadar ölü yakma âdeti çok yaygındır ancak sonradan mezarlık sayıları gittikçe artmaktadır. Ancak Saksonlar yedinci yüzyıla değin ölülerini yakmaya devam etmişlerdir. Germania'nın diğer yerlerinde ise eski klasik mezar formları 300'lere kadar uzanır. Lakin sayıları binin üzerinde olan bataklık cesetleri [*Moorleichen*] Germenlerin erken dönemi olan ikinci yüzyıla aittirler. Mezarlarda iskeletler ve daha çok iskelet kalıntıları muhafaza edilirken, bataklıklar "Buz Adamı Ötzi" de¹⁰ olduğu gibi yumuşak dokuları dahi korumuştur.

Mevcut saçlı kafatasları "Süev örgüsü" nün Germen saç modeli olduğunu doğrular. Kadın ve çocuklar da dâhil olmak üzere pek çok bataklık cesedinin, eğer bir kazaya kurban gitmemişse, bataklıkta kaybolmadan önce ölene değin şiddete maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Boyundaki bir ilmik asılmış ya da boğulmuş olmayı; Tanrı Wodan'a kurban edilen ya da şahsen kendini kurban eden bir kişinin ritüel anlam taşıyabilecek ölümünü de gösterebilir. Bazı cesetler ise ekstra dallardan yapılmış bir kafesle örtülmüştür. Bu durum Tacitus'un (Germ. 12, 1) onayladığı gibi erkeklere uygulanan özel bir ceza türünü işaret etmektedir. "Korkaklar, askerlik hizmetinden kaçanlar ve sapıklar bataklık çamurunda boğulur." ve üzerlerine çitler yığılırdı. Bu muhtemelen hayaletlere, yani lohusa iken ölen kadınlara, zararlı insanlara, büyücülere ve ruh çağırıcılara karşı düşünülmüş bir tedbirdi. Kavimler Göçü döneminde büyücülük, tıpkı ensest ilişki gibi, halkın büyük çoğunluğu tarafından tolere edilmeyen bir kültü. Ancak direkt ölüm cezasından ziyade sürgünle cezalandırma daha yaygındı.

Tüm bu bulgular Kavimler Göçü'nün başlangıcının bile öncesine dayanan, son derecede tutarlı bir Germen imajı çizer. Germenler Akdenizli çağdaşlarına göre oldukça uzun boyluydular; antropolojik bulgular doğal olarak bazı farklılıklar arz etse de ortalama erkek boyu 170-180, kadın boyu ise 160-165 cm civarındadır. Aynı durum Germenlerin sağlam vücut yapıları ve genellikle dar olan kafatası şekilleri için de geçerlidir. Antropoloji, Antik yazarların Germenlerin hepsinin

10 1991'de Alpler'de donmuş halde bulunan vücut bütünlüğünü kaybetmemiş ve bilimsel araştırmalara büyük katkı sağlayan yaklaşık 5250 yıllık mumya. Güney Tirol'de Bozen Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir.

uzun sakallı olduklarına dair olan yaygın inancını doğrulayamamaktadır. Abartılı saç sakal formu bir gerçeği yansıtmaktan ziyade Germanleri barbar olarak göstermek için kullanılmış olmalıdır. Eğer tüm Germanler eski German usulü kaba sakallı olsalardı soy adı olarak Lombardlar [*Langobarden – Langbärte: uzun sakallar*] bir anlam ifade etmezdi ve bu bir farklılık emaresi olarak belirtilmezdi. Aslında bu durumun temelinde Wodan/Odin'in uzun sakallı bir Tanrı olarak tasvir edilmesi yatabilir. Uzun sakal Wodan'a bağlılığın emaresi olarak sadece Lombardlar arasında değil Viking çağında diğer takipçileri arasında da bir yaygınlaşmaya yol açmış olmalıdır. Viking tasvirleri, kendi yerleşim alanlarında bile, çoğunlukla uzun sakallıdır.

Hunlar döneminde, Burgonlar etkisi altındaki Got halklarının yanı sıra Batı Germanleri, Thuringiler, Alamanni ve Bavyeralılar, sahip olanların özel konumunu ifade etmesi gereken yapay kafatası deformasyonunu benimsediler. Yunan etnografyası henüz M.Ö. dördüncü yüzyılda İskit makrosefali, uzun kafatasları, örneklerini keşfetmişti: Azak Denizi kıyılarında yeni doğan bebeklerin başları elle bastırılarak ve bağlanarak yuvarlak şekli bozulur ve kafanın uzaması sağlanırdı. Bu halklarda uzun kafalı kişiler en soylu ve en seçkin olarak addedilirdi. Görünen o ki bu gelenek Hun İmparatorluğu'nda da yaygındı ve bizzat Germanler tarafından sınır boylarında Hunlardan alınmıştı. Bu geleneği beşinci ve altıncı yüzyıllarda özellikle Tuna, Morava ve Tisa boylarında, Yukarı ve Aşağı Elbe, Ren-Main bölgesinde ve Saone ile Rhone arasında görmek mümkündür.

Antropolojik bulgular kesin rakamlarla, bebek ölüm oranlarının son derece yüksek ve yaş ortalamasının çok düşük, otuz olduğu bilgisini doğrulamaktadır. Kadınlar genellikle doğum sırasındaki komplikasyonlar yüzünden erkeklerden daha erken ölmekteydi. Bununla birlikte, kadınlar yaşlı bireyler arasında çok daha güçlü bir şekilde temsil ediliyordu. İnsanlar çok çeşitli hastalıklara maruz kalıyorlardı. Osteoartrit¹¹ ve şiddetli diş ağrısından mustariptiler. Germanler genellikle mevcut yaşam tarzından kaynaklanan bir hastalık olarak telakki edilen çene hastalıklarından milattan beri

11 Dejeneratif eklem hastalığı.

çekiyorlardı. Özellikle eklem hastalıkları ve omurga deformiteleri de çok yaygındı. Salgın ve bulaşıcı hastalıklara karşı yetiştirdikleri Germania'ya özgü neredeyse hiçbir bitki yoktu.

Arkeologlar mezarlıklara bakarak yerleşim yerinin büyüklüğüne ve buradan hareketle nüfus yoğunluğuna karar verirler. Elbette yapılan hesaplamalar bazı durumlarda farklı sonuçlar verebilir; ama yine de ortalama bir yerleşim yerinin üst nüfus sınırının iki ila üç yüz kişi arasında olduğu söylenebilir. Evleri genellikle basit ve toprağa gömülüydü. İskelet yapısı mevcuttu ve direkler birbirine dik açıyla yerleştirildikten sonra saman ve saz ile kaplanırlardı. Direkler arasına duvar dolgusu olarak örme işçiliği yapılır, balçık ile sıvanır ve kapatılırdı. Ancak ahşap duvarlara da rastlamak mümkündü. Çukur evler küçüktü, direkli evler ise sekiz ila on metre yüksekliğinde etkileyici bir boyuta ulaşabilirlerdi.

Barbarların ve dolayısıyla Germanlerin temelde hayvancılık ve avcılıktan beslenen göçebe veya yarı-göçebe bir yaşam sürdüklerine ilişkin etnografik klişe gerçekte nadiren örtüşür. Öncelikle yazılı kaynaklara dayanan tarih bilimi, arkeolojik ve dilbilimsel araştırmaların sonuçlarıyla da doğrulanmaya muhtaçtır. Zaten Milat öncesine dayanan German Jastorf kültürü¹² de hem hayvancılık hem de tarıma dayanmaktaydı. Arpa büyük öneme sahipti -kimi araştırma sahalarında bu tahıl bulguların yüzde doksanından fazlasını teşkil etmektedir- ancak yulaf, darı ve daha az olsa da buğday ve çavdar da görülmekteydi. Basit ahşap pulluklarla sürmek daha kolay olduğu için kumlu zeminler tercih edilmişti. Bu zemin orak, tırpan ve sığırların boyunduruklarını bozulmaktan korumuştur.

Arkeolojik görüşler de etimolojik bulgularla desteklenir ve doğrulanır. Bu bağlamda dördüncü yüzyılın ortalarından kalma Gotça İncil tercümesi yüzyıllarca Antik Akdeniz kültürüyle etkileşim halinde olmuş German kavimlerini incelemek için en önemli kaynaktır. Bu İncil'de geçen hikâyelerdeki tasvirler tarım, hayvancılık ve balıkçılıkla beslenen bir nüfusun yaşamını çok canlı bir şekilde

12 Yaklaşık olarak M.Ö. 600'lere dayanan Elbgermenlerin öncülü olarak görülen Kuzey Orta Avrupa arkeolojik kültürü.

resmeder. Piskopos Ulfila¹³ ve yardımcıları bu hayatın terminolojisini Got hayatına aktarmak için yabancı benzetmelere hemen hemen hiç ihtiyaç duymamışlardır. İncil'deki meyve, tahıl, ot, gübre, pulluk, tarım aletleri ve diğer araç-gereçler için kullanılan Gotça sözcükler neredeyse tamamen arı Got diline dayanmaktadır.

Barbarlar, ki uygar etnograflar onları böyle adlandırıyordu, tek düze yemek alışkanlıklarına sahiptiler. Et çoğunlukla yarı kızartılmış ya da çiğ olarak yenirdi. Genelde açlık hüküm sürerdi. Barbar ekonomisi gerçekten bir kıtlık ekonomisiydi. Sınır bölgelerinde yaşayan Germenler çok kısa sürede Galya veya Tuna eyaletlerinden satın aldıklarıyla yiyecek ihtiyaçlarını gidermeyi öğrendiler. Ancak ne stok yapmak ne de yeni başlangıçlar için ellerinde mal fazlası kalıyordu. Diğerlerine kıyasla daha zengin olan biri, yaşadığı kavmin ekonomisinin “artı değer”inde paya sahip olduğu için kendi tebaasından bazı kişileri yiyecek üretiminden muaf tutabilir ve onları askeri hizmette kullanabilirdi. Ama aynı zamanda prestijini artırmak için altın ve gümüş gibi lüks şeyler alabilir ve savurganlık yapabiliirdi.

Açlık ve sefalet Germen kavimlerini sürekli tehdit etti. Bununla birlikte, kuzey memleketlerinin uzun kış gecelerinde nüfusları şiddetle arttığı için değil –arkeolojik buluntulara göre sayıları şaşırtıcı bir şekilde sabit kalmıştır- bilakis barbar bir toplumun genel huzursuzluğu ve güvensizliğinden var oldular. Onlar için savaş gayet rutindi, barış ancak anlaşma ile tesis edilirdi. Ayrıca temel eşitsizlikler de mevcuttu: Kökenine, cinsiyetine ve yaşına göre her erkek, kadın ve çocuk “diyet”ini [*Wergeld*] garanti eden bir değere, yani duygusal ya da fiziksel bir zarar görme durumunda kefaret olarak sayılacak maddi bir edere sahipti. Bireyin sosyal, ekonomik ve fiziksel mevcudiyetine yönelik olarak sürekli bir tehdidin varlığı da sıklıkla ifade edilir ki bu durum barbarca tehlikeli yaşamdan kurtulmak için, Germenlerin Romalıların tarafına geçmesinin ya da kaçmasının ana nedenlerinden biri olarak kabul edilir. Bu dünyada düşman, sadece geniş ve çoğunlukla harap olmuş sınırlar ötesinde yaşayan insanlar değil, bilakis hemen komşu köy, en yakındaki şef ve onun klanı veya aynı boydan başka bir sülaledir. Tüm bu kaotik koşullarda soy

13 Ulfila, Wulfila (311-383) Got piskopos ve Gotça İncil'in tercümanı.

geleneginin nasıl bir uyum içerisinde işlediği merak konusudur. Bu, ancak bir kavmin kahramanlık tutkusuyla yaşamasıyla mümkündür, yani düzen “onur”la sağlanır.

Onur

İdeoloji yüklü cazip sözlerin bu kitapta sonu yok: Şimdi de onur ve kurtuluşa ermekten bahsedelim. Elbette, Nasyonal Sosyalist ideologlar kendi sanrılarını ve suçlarını meşrulaştırmak amacıyla uzun zaman önceki yönetimlerin tezahürlerine dayanmışlardır. Ancak, gündelik siyasi çarpıtma ve sapkınlıklar, tarihçiyi, kötüye kullanılmış aktarımları [kaynak olarak] dikkate alma yükümlülüğünden kurtarmaz. Bir taraftan mevzunun ağırlığı yüzünden tehlikeli yüceltmelerden kaçınma, diğer taraftan arkaik geleneği göz ardı etme hatasına düşmeden dengeyi bulma zorunluluğu vardır.

Onur bir insanın bölünmez bütünlüğüdür; insanın fiziksel ve zihinsel, maddi ve manevi açıdan sağlamlığıdır. Onuru olan kurtulmuştur; kurtuluşa ermiştir. Onurunu kaybetmiş olan ise çaresizdir; “korkak” olarak ölüme mahkûmdur. Tabii ki, bu tür fikirler sadece Germenler arasında yaygın değildir. Bu alanda bilhassa İskandinav Kuzeyi zengin bir terminolojiye sahiptir ve günlük dil ile Latince paralellik gösteren sayısız örnek mevcuttur. Bununla birlikte arkaik inanışlar günümüze kadar ulaşmıştır. Örneğin bir kişi yankesici kurbanı olduğunda kendisini hakarete uğramış gibi hisseder. Bu yüzden eskiden de yakalanan hırsız zararın büyüklüğünden bağımsız olarak, kurbanın onurunu iade etmek için uzun süre ağır, en azından onur kırıcı cezaların muhatabı olurdu. Bosnalı kadınların kitlesel olarak tecavüze uğramalarının arkasında da bu türden motivasyonlar bulunmaktadır. Bunlardan birisi, kadınlara saygısızlığın sadece onun şahsî şerefini ve onurunu değil, aynı zamanda rakibin bütününe etkilemesi, düşmanı “korkak” olarak damgalaması ve onun varoluşuna zarar vermesi gereken arkaik bir kökenden beslenmektedir.

Onur, sürekli kötülüğe, haysiyetsizliğe yol açan onursuzluk tarafından tehdit edilir. Onur sadece intikam ile yeniden kazanılabilir.

Muhtemelen Germanicus¹⁴ Germania'yı Elbe'ye kadar tekrardan istila etme hedefini, savaşlarda büyük başarı olarak sunduğu iki olay yüzünden bizzat kendisi engellemiştir: Kutsal alanlarında toplanan silahsız Marsileri katlederek ve Thusnelda'yı¹⁵ babasının evinde tutsak ederek. İkisi de haset yüzünden yapılmış, intikam çağrısı yapan ve daha önce tutarlı bir Roma karşıtlığı sergilemeyen halkların ve kavimlerin bir araya gelmesine sebep olan onursuz davranış örnekleriydi.

Onur saf, hakiki ise kurtarır, kurtuluşu yayar. Aile ne kadar soylu ise, Tanrılardan gelen kurtuluş de o kadar güçlü olabilir. Kurtuluştan en büyük payı krallar alır. Gotlar büyük bir zaferin ardından Amal kraliyet ailelerini, "onları galibiyete ulaştıran şansları sayesinde artık sıradan insanlar olarak değil, A(n)sen, yani yarı Tanrı olarak alkışlıyor" olmalıydılar (Jordanes, Getica 78vd.).

Böylesine bir dünyada "şans yarışı" çok büyük bir anlam ifade ediyordu; çünkü bu, kimin hakiki kurtuluşa ereceğinin sınanması anlamına geliyordu. Hatta akıllıca işe koyulanlar parlak bir başarıya bile ulaşabilirdi: Şansı yaver gitmeyen bir kişinin başladığı tüm işler ters gitmişti. Sonunda kalan tüm parasını kullanarak bir gemi donatmaya ve bunun için kraldan şans dilemeye karar vermişti. Tabii bunun için kârının yarısını kralla paylaşması gerekirdi. Bu "kötü şanslı adam"ın bundan sonra başarısı hakkında endişelenmesine gerek kalmamıştı; artık o kralın şansını arkasına almış bir adamdı.

Onur ve kurtuluş tarihî davranışın motivasyonudur; kendisi değildir. Arkaik dünyada etkili olan bu kavramlar doğru anlaşılmalı, ancak ait oldukları yerde bırakılmalıdırlar.

Modern Germen İmajı Üzerine Düşünceler

Germenlerle ilgili tarihî-arkeolojik çalışmalar on dokuzuncu yüzyılda filolojik ilginin artmasıyla daha da çoğalmıştır. Buradan dil biliminin etkisiyle Batı Germenleri, Doğu Germenleri ve Kuzey

14 Nero Claudius Germanicus (M.Ö.15-M.S.19) Germania'daki savaşlarıyla tanınan Romalı komutan.

15 Thusnelda (Öl. M.S. 17) Cherusci Hükümdarı Segestes'in kızı ve Cherusci Kralı Arminius'un eşi.

Germenleri tasnifi ortaya çıkmıştır. Bunun temelinde Doğu Germanlerinin İskandinavya'dan göç ettikleri, Doğu ve Orta Avrupa'da yerleşik hale gelen Got, Vandal, Burgon ve dil akrabalığı olan gruplar olarak hepsinin Kavimler Göçü'nün hem tetikleyicisi hem de kurbanı oldukları varsayımı yatmaktaydı. Buna karşın Batı Germanleri esas itibariyle Frank İmparatorluğu'na dâhil olmuş ve böylelikle "hayatta kalmış" olmalıydılar, ki bu esnada Britanya Adası'nın Germanleşmesi de Batı ve Kuzey Germanleri tarafından başlatılmış olmalıydı. Bir tarihçi olarak bu kavramları, tüm lingüistik temelleriyle doğrudan kabul ederseniz kendi kurduğunuz tuzağa düşmüş olursunuz. Mesela Burgonlar uzun zaman dilleri yüzünden, daha da önemlisi Ariusçu inançları yüzünden Doğu Germanleri olarak, ancak çağdaşları tarafından da Ren'in Doğu bölgelerinden gelen menşelerinden dolayı German olarak tanımlandılar. Bu, Doğu Germanleri için bile doğru olmayan bir tasniftir. Bu yüzden German halkları sınıflandırılırken coğrafi sınırları dikkate alan bir tasnif üzerinde uzlaşılmalıydı. İskandinavların yanı sıra elbette Elbe, Ren ve Tuna Germanlerinden de söz edilebilir. Üretilmiş "Doğu Germanleri" teriminin yerine, kaynaklara dayanan "Got Halkları" ifadesinin konması bu durumu netleştirirdi.

Klasik etnografya Süev adını pek çok German kabilesini içine alacak şekilde genişletmişti. Klasik sonrası dönemde, yani daha çok Süevlerin önderlik ettiği ve yenildiği Marcoman Savaşları'nın ardından ise, Got adının önemi gittikçe arttı. Beşinci yüzyılın sonundan itibaren pek çok kavim, Galya, İtalya ve İspanya'daki Gotlar, Afrika'daki Vandallar, Tisa ve Tuna'daki Gepidler, Rügenliler, Sciriler ve Burgonlar ve hatta German olmayan Alanlar bile Got olarak adlandırılabilirdi. Ortak Ariusçu inanç ve Ulfila'nın İncil çevirisinden dolayı kült ve hukuk dili olarak yerleşmiş olan ortak dil, şimdi etnik sınıflandırma için en önemli ölçüt olarak kabul ediliyordu. Frank İmparatorluğu'nun Katolik halkları ile Roma ve İrlanda tarafından Katolikleştirilen Anglosaksonların, hatta çok daha sonraları Katolik Hristiyanlığa giren İskandinavların kendilerini ayrıştırmaları şaşırtıcı değildir. Got halkları, dini muhaliflere

rağmen, Roma hukukuna doğrudan bağlı olmaya çalışırlarken, Katolik Germenler aynı şeyi Roma Hristiyanlığı yoluyla dolaylı olarak başardılar. Yakın zamanda yayımlanan dikkat çekici bir kitap haklı olarak şu cümle ile başlamaktadır: “Germen dünyası belki de Roma siyasi ve askeri dehasının en büyük ve en kalıcı eseri idi.” (Patrick Geary). Böyle bakıldığında Kavimler Göçü krallıklarının aslında sadece kısa ömürlü saltanat oluşumları olmadıkları söylenebilir. Bu yüzden onların tecrübeleri kaybolup gitmemiş, Antik Çağ’dan Orta Çağ’a geçişi hazırlarken “Avrupa sürekliliği” fenomenini yaratmışlardır. Bu krallıkların, krallarının ve halklarının hızlı yükseliş ve çöküşleri ile büyülenen kuşakların hayal gücünü bugün dahi meşgul etmeleri sebepsiz değildir.

“Germen” Adı Ünleniyor

Germen adı şimdiye değin şu dillerden türetilmiştir: İbranice, Ligurya dili, Latince, Keltçe, Germence, Venetic, Illyria ve Eski Avrupa dilleri (Birkhan 1970, 204vd. Not 356). Bu nedenle Germen adının kökeninin nereye dayandığı sorusu tarihçiler tarafından halen cevaplanamamıştır. En iyisi pek çok köken sorusu gibi bunu da sormamak, tartışmayı “orijinalcilere” bırakmaktır. Yani tartışmayı amatörlüğün sınırlarına vardır, bunun da ötesinde köken, başlangıç konularına kadar götüren meraklılara...

Aynı durum kelimenin anlamı için de geçerlidir: Yunan Strabon’a göre İsa doğduğu zamanlarda, Romalılar “Germanus” kelimesiyle “gerçek” Galatları (Keltler), Ren’in batısında kalan Keltlerden ayırtıyor olmalıydılar; çünkü *germanus* Latince “gerçek” anlamına gelmekteydi (VII, 1, 2). Aslında mevzu biraz daha karmaşıktır. Çünkü dilbilim, tüm görüş farklılıklarına rağmen, Germen adının ne Germen ne de Latin kökenli olduğu, dolayısıyla Germen adının kelime anlamının belirsiz kaldığı konusunda hemfikirler.

Buna karşın Germen adının yerli değil yabancı bir isim olarak ortaya çıktığı görüşü önemlidir – edebî aktarımlardan anlaşılmaktadır – ki bu isim bugün dahi halen örneğin İngilizce, Yunanca veya

Ruşçada Almanlar için kullanılmaktadır. Lakin Germenleri ilk olarak bu şekilde ananlar Romalılar değil, bilakis Germenlerin komşuları olan Kelt Belgalarıdır.

Milattan önce son yüzyılın ilk çeyreğinde Ren'in doğusunda yaşayan halklar, daha sonraki anlamda Germen olsun ya da olmasın Galya'ya doğru ilerlediler. Galya'nın içlerine kadar sokulan Kral Ariovistus¹⁶ önderliğindeki büyük Süev göçü burada M.Ö. 70'te Germen adının yaygınlaşmasını sağladı ve Germen adı, tehdit altındaki Galyalılar tarafından yardıma çağrılan Romalılar arasında da kısa bir süre sonra benimsendi. Romalılar Galyalılarından aldıkları Germen adını öylesine genelleştirdiler ki Ren'in doğusunda ve Tuna'nın kuzeyindeki halklar bu çatı altında anıldılar.

Romalıların ilham kaynağı olan geleneksel Yunan etnografyası, o zamana değin Kuzey Barbarlarının içinde sadece İskitleri Keltler'den ayırıyordu, ki bu ikisinin arasında ancak Kelt-İskitlerinden bahsedilebilirdi. İlk olarak Romalı Komutan Sezar, Ren'in batısındaki Keltler ile Vistula'nın doğusundaki İskit-Sarmat bozkır halklarının haricinde, farklı etnik kimliği bulunan üçüncü bir halk topluluğunun varlığını fark etti. Gerçi Sezar Germenleri keşfetmedi; o sadece o güne değin Roma'nın sahip olduğu belirsiz kavramları derinleştirerek Latin dilinde bir Germen etnografyası kurdu. Sezar, büyük rakibi Süev Ordu Kralı¹⁷ [*Heerkönig*] Ariovistus'un Keltçeyi bir yabancı dil olarak kullandığını biliyordu. Bu tarihten itibaren Romalıların gözünde bir "Germen", ya Germania'nın bir sakini ya da o bölgeden gelen birisiydi.

16 (Ö. M.Ö. 54) Galya Savaşı'nda Sezar'ın karşısındaki Süevlerin kralı ve komutanı.

17 Tarih araştırmalarında gücünü askeri başarılarından alan yönetim formuna *Heerkönigtum*, bu yolla kral olan kişilere de *Heerkönig* denmektedir. Türkçe literatürde karşılığını bulamadığım bu unvanı metinde "ordu kral" olarak kullandım. İlk olarak Walter Schlesinger tarafından kullanılan, ardından Wenskus tarafından geliştirilip, bilhassa Kavimler Göçü dönemi halklarının yönetim formu için kullanılan bu kavram, Wolfram tarafından da dikkatle kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu unvanı sadece Kral olarak çevirmek yazarın kastının dışına çıkmak olurdu. Ordu kral, gücünü soyundan almaz, lakin soydan kral olan bir kişinin de askeri başarıları ile ordu kral olması mümkündür.

Sonraki yüzyıllarda, bilhassa Tacitus'un monografisi "Germania" (M.S. 98) sayesinde kıta Germen bölgesi ve ötesi hakkındaki bilgi arttı. Böylelikle kıtadan birkaç günlük deniz seyahati mesafesinde, Baltık Denizi'nde olması gereken efsanevi İskandinavya Adası hakkındaki etnografik bilgi de artmış oldu. Ayrıca M.S. ikinci yüzyılın başlarından itibaren devam eden Got göçleri Germen hâkimiyet ve yerleşim bölgelerini, Vistula'dan Sarmatya'ya ve hatta Don'un doğu sınırına kadar genişletti. Sonradan Alamannilerin ve ardından Frankların, Ren ve Vistula, Kuzey Denizi ve Baltık Denizi ile Tuna arasındaki bölgeden oluşan geleneksel Germania'nın hâkim halkları olarak kabul edilmeleriyle, Geç Antikçağ Germen kavramı tekrardan daraldı. Gotların Pomeran ataları Gutonlar ve Vandalların Silezyalı ataları Vandiller de Tacitus'un "Germania"sına dâhildi, dolayısıyla gerçek Gotlar, Vandallar ve diğer Doğu Germen halkları, İskitler, Gotlar diye ya da kendi özel isimleriyle anılarak Germenlerden ayırt edildiler. Bu tasnif gerçekte uyum içerisindeydi. Öyle ki Tacitus sonrasında İskandinavlar, yakın akrabalarla karşılaştırılıncasına Germenlerle karşılaştırılırsalar da artık Germen sayılmadılar (Jordanes, Getica 24).

İlk Germenler ve Akdeniz Dünyası

Bastarniler M.Ö. üçüncü yüzyılın son çeyreğinde Aşağı Tuna taraflarında görüldüklerinde, ki burada çok hızlı bir şekilde büyük bir kavme dönüştüler, ne onlar kendilerinin "Germen" olduklarının bilincindeydiler, ne de Yunanlılar tarafından Keltlerden farklı bir kavim olarak adlandırılmışlardı. Dacia-Trakyalı komşularıyla başta savaşıyorlar da sonradan Yunan ve Küçük Asyalı Diadohlar için aranan müttefik oldular. Bastarniler M.Ö. 168 yılındaki son Makedon-Roma savaşlarında Kral Perseus'a¹⁸ yardımcı birlik olarak destek verdiler. Bastarniler ayrıca Pontus Kralı Mithridates'in¹⁹ paralı askerleri arasında yer alıyorlardı. Bu pozisyonda önemli bir rol oynamış olmalı ki Mithridates'i mağlup eden Pompeius²⁰ M.Ö.

18 (M.Ö. 213/212-165) Diadoh-Makedon Kralı.

19 VI. Mithridates (M.Ö. 134-63).

20 Gnaeus Pompeius Magnus (M.Ö. 106-48) Romalı politikacı ve komutan.

61'de Bastarnilerin de üzerine yürüdü ve onları yenilgiye uğrattı. Bastarniler bu tarihten itibaren M.S. 300'lere değin ya Roma ile değışken bir ilişki içerisinde olmuşlar ya da Büyük Dacia Kralı Burebista (ö. M.Ö. 54) veya 238'den beri Aşağı Tuna sınırına hücum eden Gotlar gibi baskın kavimlerin yönetimlerine tabi olmuşlardır.

Adları “soysuz”²¹ anlamına gelsin ya da gelmesin, komşuları Sciriler, “Saflar”²² tarafından “Melezler” olarak kabul edilmiş olabilirler. Önceleri Bastarniler ve Sciriler beraber anılırlardı. Dünya tarihindeki zirvelerine ise Sciri Prensi Odoacar²³ ile ulaştılar. Sciri Prensi 476'da ağırlıklı olarak Germenlerden oluşan İtalya federal ordusu tarafından kral olarak seçildi, son Batı Roma İmparatoru Romulus Augustus'u²⁴ tahtından etti ve ardından Ravenna imparatorluk tahtından feragat ederek tahtı boş bıraktı. Bu kararın Batı Roma İmparatorluğu'nun sonu ve bununla birlikte Antik Çağ'dan Orta Çağ'a geçiş olarak kabul edilmesi alışlageldik bir durum olsa da bu kabul, hem teorik hem de pratik açıdan problemli görünmektedir.

Kimberler ve Tötonlar

M.Ö. ikinci yüzyılın son yirmi yılında, Ebro'dan Sava'nın ağzına ve Po'dan Sen'e kadar Avrupa'nın yarısını derinden huzursuz eden Kimber ve Töton istilas, bugüne değin Barbar garipliğinin, korkusunun ve Germen göç dalgasının çöküşünün sembolü olmuştur. Deniz taşkınları ve kıtlıkların tetiklemesiyle çorak İskandinav topraklarından başladığı öne sürülen Kimber-Töton yayılması, o zamandan beri klasik Kavimler Göçü olarak kabul edilmektedir. Bir doğal afetin tek başına bir ülkeyi terk etmeye zorlayabileceği düşüncesi Antik Çağ'da dahi eleştirilmiştir (Strabo VII 2,1). Bu noktada tarihin kesin olarak söylediğı şudur ki M.Ö. 120 yılında Kimberler, Tötonlar,

21 Yazarın kullandığı “Bastarde” kelimesinin Almanca argoda pek çok kullanımı olsa da, burada metin içindeki anlamı göz önünde bulundurularak “soysuz” kelimesi tercih edilmiştir.

22 Ari ırk anlamında.

23 Odoacar: Flavius Odovacer (433-493).

24 Romulus Augustus (460-476) Batı Roma'nın son kralı.

Ambronlar ve Harudlar, Jutland Yarımadası'nın kuzeyinden gelerek kısa sürede Kelt Skordisklerinin ülkesi olan Sava, Drava ve Tuna'nın bulunduğu yere ulaşmışlardır. Sonra yönlerini Roma'nın müttefiki olan Noricum İmparatorluğu'na çevirmişler ve M.Ö. 113'te Noreia'da –bugün Kärtner-Stirya bölgesinde kalan bir yer- konsular, yani her biri altı bin askerden müteşekkil iki lejyondan oluşan, bir orduyu yenilgiye uğratmışlardır. Lakin ardından Tuna'nın güneyinden ülkeyi terk edip Ren'in ağzından Mainz Bölgesi'nden geçmişlerdir. M.Ö. 109 ve 105'te Galya güneylerinde Romalılara karşı iki zafer kazandıktan sonra ikiye ayrılarak Kimberler Ebro üzerinden İspanya'ya ulaşırken, Tötonlar ve Ambronlar Galya içlerini tahrip etmişlerdir. Loire ve Sen arasında kısa bir birleşmenin ardından tekrar ayrılmışlardır: Tötonlar ve Ambronlar Provence'in içlerine ilerlemiş ve M.Ö. 102 yılında Romalı Komutan Marius tarafından Aquae Sextiae'de (*Aix-en-Provence*) bozguna uğratılmışlardır. Alpler üzerinden Po Ovası'na giren Kimberler de bir yıl sonra Vercelli'de (*Vercellae*) aynı kaderi paylaşmışlardır.

Barbarların, kadınlı erkekli ölüme meydan okumaları sık sık anılır. Antik yazarlar barbarların anlamsız insan kıyımı ve mal israfından dert yanarlar: Kimberler ve Tötonlar esirlerini asar, atlarını suda boğar, ele geçirdikleri ganimetleri ya suya atar ya da tahrip ederlerdi. Bu şekilde yabancıları, Tanrılara kurban olarak sunduklarının anlaşılması zaman aldı. Kimberler abartılı güç gösterisi yapmak için çıplak vücutlarını kara gömer, buz ve derin karla kaplı zirvelere tırmanır, oralardan vadilere iner ve Romalıları besleyen bir ırmağı köklerinden söktükleri dev cüsseli ağaçları ve kaya parçalarını itmek suretiyle kapatırlardı. Dolayısıyla Aquae Sextiae ve Vercelli Savaşlarının siyasi mirası, bu tür huzursuzlukların tekrarlanmasını tamamen önlemesiydi. Ancak yine de Romalıların topraklarına yapılan bu Barbar hücumlarını tam olarak kontrol altına almaları bir yüzyıldan fazla sürdü: M.S. 5 yılında Roma'ya, İmparator Augustus'a²⁵ bir Kimber-Harud elçi heyeti barış için geldi ve “hediye olarak sahip oldukları en değerli kutsal kâseyi sunan bu heyet dostluk talebinde

25 (M.Ö. 63-M.S. 14) İlk Roma kralı.

bulunup eski davranışları için af diledi.” (Strabo VII 2,1). Ankara Anıtı’na²⁶ göre bu ziyaretin sebebi, Kimberler üzerine sefere hazırlanan bir Roma donanmasıydı (Monumentum Ancyranum 26).

Çağdaşlarına göre Kimberler ve Tötonlar Kelt idiler, ki bu tam olarak yanlış sayılmazdı, çünkü çok sayıda Orta Avrupa Kelt kavmi göç eden yabancı gruplara katılmıştı. Bu noktada Kuzey Jutland’da yaşayan Germenlerin kendilerini nasıl bu korkunç işgalcilerin torunları olarak gördükleri ise enteresan bir sorudur. Acaba Romalı kâşifleri tarafından “ortak suçluluk” isnadı yapılarak sorumlu mu tutulmuşlardı? Yoksa halen Kuzey Almanya’da başarıyla ilerleyen Romalılara karşı, Kimber-Töton topraklarındaki “cesur adamların eylemlerinin” hatırasını yaşatmak suretiyle kendi torunlarına kahramanlık hikâyeleri mi bırakmak istiyorlardı?

Sezar ve Germenler

Vergilius²⁷ (Georg. I vv. 474vd.), Sezar’ın ölümü üzerine kâhince, sanki ona malum olmuşçasına, Germen gökyüzünü silahların güm-bürtüsüyle titretiyordu. Sezar’ın Germen siyasetinin sonuçları aslında, ne dönemsel etkileri ne de Almanların on ikinci yüzyıldan beri geliştirdikleri Germen kimliğindeki etkisi açısından abartıldığı kadar büyüktür.

Başarılı ordu krallığı Roma Senatosu tarafından dahi tanınan Süev Ariovistus, pek çok milletten oluşan ordusu ile M.Ö. 70 yılında Ren’i aşarak Galya’ya girmişti. Ariovistus tarihte bilinen ilk, “*rex Germanorum*”, Germen kralı, idi. Aedular ve Sequanilerin merkez Galya’nın liderliği için giriştikleri mücadeleden faydalanan Ariovistus, Aedular’ı yenip vergiye bağlamış ve Sequaniler’den de toprak almıştı. Ariovistus’un çoğunluğu Süevlerden oluşan yığınları arasında İskandinavya Harudları ve o dönemde Ren’in doğusunda yerleşik bulunan Marcomanlar da anılmaktadır.

26 Res Gestae Divi Augusti ilk Roma İmparatoru Augustus’un kendi ağzından hayatını ve başarılarını anlattığı kitabe. En iyi kopyası Ankara Anıtı (Monumentum Ancyranum) olarak bilinen Roma tapınağının duvarına kazınmıştır.

27 (M.Ö. 70-19) Romalı şair.

Helvetler karşısında elde ettiği zaferin ardından, henüz savaşın ilk yılında (M.Ö. 58) Sezar, istilacı Germenlerle yüzleşmek ve onları Galya'dan çıkartmak gerektiğini fark etti. Kurnazca müzakereler ve taktiksel operasyonların ardından Sezar, Alsas Mulhouse'da Ariovistus karşısında büyük bir zafer elde etti. Böylece güvenliği uzun süre daha sağlanamasa da Ren Nehri İmparatorluk sınırı olarak belirlendi. Germenlerin sonraki nehri aşma çabaları da Sezar tarafından hemen engellendi. Buna karşılık komutan ve birliklerinin, M.Ö. 55 ve 53 yıllarında had bildirme amaçlı seferlere çıkarak karşı tarafa geçtikleri de oldu. Bu bağlamda Sezar'ın ["Notlar"ındaki Galya ve Germania] etnografik bölümü, Roma toplumuna Germania'nın daha da içlerine girmenin faydasızlığını gösterme amacına hizmet etti. Çünkü Germenler, eğitilemez olmaları ve düşük kültür seviyeleri ile, tek bir Roma lejyonerinin tırnağına bile değmezlerdi.

"M.Ö. 55 yılındaki Germen Savaşı'nın son bulmasının ardından Sezar, pek çok nedenden ötürü Ren Nehri'ni karşıya geçme gerekliliği görmüştür. Bu sebepler arasında en haklı ve önemli görünen şudur: Sezar Germenlerin çok hızlı hareket edebildiklerini, Galya'ya girebileceklerini görmüş ve bu yüzden onlara nasıl bir tehdit altında olduklarını, bir Roma ordusunun şu anda (ve her zaman) Ren'i aşabileceğini ve aştığını göstermek istemiştir." (b.G. IV 16,1).

"Sezar bu sebeplerden ötürü Ren'i geçmeye karar vermişti. Ancak kayık kullanmayı bir yandan yeterince güvenli bulmuyor, diğer yandan kendisine ve Roma halkının itibarına yakıştırmıyordu." Dolayısıyla ya mevcut zorluklara rağmen bir köprü yapılmalı ya da bu girişimden tamamen vazgeçilmeliydi. Gerçekten de kazıkları nehrin ayağına çakılı, direkli ahşap bir köprü yapmayı başardılar. Bu şaheserin inşası sadece on gün sürdü. Romalı istihkâmcılar çok iyi eğitilmiş olmanın yanında gerekli alet-edevata da (çıkırıklar, şahmerdan ve saç ayağı) sahip olmalıydılar. Sezar, Roma halkının zafer beklentisini karşılayacak kadar, toplam 18 gün Ren'in diğer tarafında kaldıktan sonra Galya'ya geri döndü ve köprüyü yıktırdı. (b.G. IV 17-19).

Sezar'ın bu başarısı kalıcı bir etki yaptı. İmparatorlara bizzat adını verdi, "Almanlar" Şarlman [*Carolus Magnus*] ve Büyük Otto'dan beri

bu ismi kullandılar. On birinci yüzyıl boyunca, aslında tam olarak Alman etnik kimliği oluştuktan sonra, Alman edipleri, ata, yani kurucu kahraman arayışına girdiklerinde buldukları Sezar'dan başkası değildi. Sezar'ın "Galya Savaşı"nda Galyalıları Germanlerin yardımıyla yendiğini herkes okuyabilirdi. (b. G. VII 13, 1vd.). 1160 yılına dayanan Alsat Ebersheimense Kroniği, Fransız kimliğinden uzaklaşarak farklılaşan Alman ulusal kimliğinin ilk belgelerinden birisidir. "Ebersheim Alsat'ta, yani Ren ile Vosges Dağları arasında Germania'nın sınırındadır": Bu anonim metnin ilk bölümü böyle başlar. Pagan dönemde bu bölgenin sakinleri, Almanlar, Germanler arasında da yaygın olduğu üzere, en çok Merkür'ü yüceltmişlerdi. Yunan etimolojisine göre *mercatorum kirios* olarak anılan "Tüccarların Tanrısı" ya da Almanların Tanrısı Tutatis ile özdeşleşen bir Tanrı. Tutatis'in Lucanus'un Pharsalia'sında bir Galya Tanrısı olması önemli değildi. Kelimelerin uyumu üzerine kurulmuş bir etimolojinin yardımıyla, biz bugün halk etimolojisinden bahsediyoruz, her türlü zorluk aşılır. Ancak tabii ki Germanleri Almanlara, Galyalıları Fransızlara dönüştürmek daha kolaydır. Sezar Almanların yardımıyla Galyalıları yendikten sonra Almanları daha barışçıl yollarla kendisine bağlamış, yöneticilerini senatör, daha alt rütbeli savaşçıları ise Roma şövalyesi yaparak onure etmişti. Komutan, Roma'ya dönmeden önce Almanyadaki ilk İmparatorluk Meclisi'ni de toplamıştı. Germanler ile Almanların, Galyalıları ile Fransızların, Romalılar ile İtalyanların temel özdeşliği günümüze değin Avrupa milliyetçiliğinin bir klişesi olarak kalmıştır.

Arminius

"Alman halkını kenetleyip felaket uçurumundan döndüren lider Adolf Hitler figürü etrafında toplanan ve daima derinleşen yakın geçmişin engin tecrübesi, şüphesiz German kabilelerinin Arminius'un liderliğinde birleşmesindeki özde saklıdır." (Graus'dan rivayetle, Lebendige Vergangenheit 251 Dipnot: 48). 1933 yılının bir yazarı belli ki aşılması gereken bazı zorluklar karşısında böyle yazmaktaydı, ancak her hâlükârda Karl Kraus'ın teyit ettiği gibi

“*Welsche*’ye²⁸ karşı mücadelenin temelinde *Kauderwelsche*’ye²⁹ karşı duyulan gizli bir sempati var gibi görünmektedir.” Ulrichs von Hutten’in³⁰ ölümünden sonra 1529’da yayımlanan “Arminius” adlı eseriyle Arminius’un tekrardan keşfedilmesinin ardından “*Welsche*”-ye karşı olan bu mücadelede Arminius, herkesten çok ön plana çıkarılmıştır. Alman hümanistler, –Melanchthon³¹ 1538’de Hutten’in eserini Tacitus’un *Germania*’sı ile birlikte tekrardan yayımlamıştır– Romalıları yenilgiye uğratan Arminius ile özdeşlik kurarak Germen yani prehistorya Alman tarihi ile Eski Roma arasındaki eşitliği ispatlamaya girişmişlerdi. Arminius –“Hermann” olarak Almancaştırıldı– Napolyon’un “*Welsche*” emperyalizmine karşı yürütülen mücadelede Avrupa’nın kurtarıcısı olan özgürlük savaşçısı sembolü haline getirildi: Kleist’in “Hermann Muharebesi” o kadar meşhur ve türünün en iyisi olarak addedilen edebi bir eserdir ki günümüzde Sosyal Demokrat bir bakan uhdesindeki Saray Tiyatrosu yönetiminde bile icra edilebilir. Ancak, eleştirel sesler her zaman olmuştur. Heinrich Heine’in 1844’te “Almanya, bir Kış Masalı”nda (c. 11) yazdığı gibi:

Bu Teutoburg Ormanı,
Tacitus’un anlattığı,
Bu klasik bataklık,
Varus’un saplanıp kaldığı.

Burada Cherusci Kralı onu mahvetti,
Hermann, asil kahraman;
Alman Milleti,
Bu çöplükte onu yendi.

Hermann savaşı kazanmasaydı
Sarışın ordularıyla,
Alman hürriyeti var olamazdı artık,
Romalı olurduk!

28 Germenlerin Roma halkları için kullandığı söz.

29 Anlaşılmayan yabancı bir dil için kullanılan aşağılayıcı bir ifade.

30 (1488-1523) Alman hümanist.

31 Philipp Melanchthon (1497-1560) Reform hareketlerinde önemli rol oynamış teolog, filozof.

vs. vs.

Ey Herman, müteşekkiriz biz sana!
İşte layık olduğun gibi adına,
Detmold'da bir anıt dikildi;
Haydi yücelt kendini.

Tabii ki Grotenberg'deki Hermann Anıtı'nın tamamlanması elli altı yıl sürdü. Ancak 1875'te Cherusci Kralının anıtı başında kanatlı miğferi, elinde göğsü doğrultulmuş kılıcı ile öfkeyle batıya bakarken İmparator I. Wilhelm'in katıldığı bir törenle açıldı. Üst düzey Alman kurumlarının Arminius fantezisi otuzlu yıllara kadar sürmesine rağmen Nasyonal Sosyalist dönemde beklenen neticeyi ve tatmini vermedi. Gerçi Germenler Hitler'in zevkine çok da uygun değildi. Çünkü barbar Germen tarihi Mussolini karşısında kendisini ezik hissetmesine sebep oluyordu. Ayrıca Hermann-yüceltmesi, özgürlük savaşlarında muhafazakâr kökenlerini asla inkâr edemedi, bu yüzden Heinrich Himmler'in dinamizm getirmeye çalıştığı Germen idesine çok faydalı görünmedi. Sonuçta Germen yardımcı birliklerinin komutanı Arminius Romalılara karşı olan "asker yemini"ni bozmuştu. Avrupa'nın istilası esnasında Nazi Devleti'nin, Alman askeri makinesine karşı, "gönüllü birliklerin"³² her an isyan edebilecek Arminiusvari bir liderine kesinlikle ihtiyacı yoktu, dolayısıyla Arminius çok da hoşnutluk veren bir örnek değildi. Bugün Hermann halen klasik temelleri üzerinde duruyor, yakından ve uzaktan misafirlerini Grotenberg'e çekiyor. Milliyetçilikteki etkisi ise turizm pazarındaki payından öte görünmüyor, ki bu aslında iyi bir şey.

Peki tarihi Arminius kimdi? Tacitus'a göre Arminius 37 yaşında, yani hükümdarlığının (muhtemelen M.S. 9'dan itibaren) on ikinci yılında ölmüştü, M.Ö. 16 ila M.S. 21 yılları arasında yaşamış olmalıydı. Soy olarak Cheruscilerin yönetici sınıfına mensuptu. Yerleşim yerleri tam olarak belirlenemese de Lippe Nehri'nin kaynağından, Ems'den Elbe üzerinden doğuya doğru uzanan topraklarda yaşayan orta ölçekli bir boyun üyesiydi. Kraliyet ailesi (Tac. Ann. XI 16)

32 "HiWi" - "Hilfswilligen Völkern".

olarak adlandırılan Cherusci elitleri, isimlendirmelerine bakılırsa – ailenin bilinen sekiz erkek üyesinden beşinin adında “*Sigi-* (Sieg-)” [Zafer] hecelerinin bulunduğu görülür– muhtemelen birbirleriyle akraba olan iki aileden gelmekteydiler. Buna rağmen siyasette asla birlikte hareket etmediler. Tam tersi, liderlik için birbirleriyle mücadele halindeydiler, düşmanlıkta yarışıyorlardı. Arminius’un babasının adı Sigimer, amcasının Inguomerus’tur. Kardeşinin adına dair ise sadece Latince lakabı olan, sarışın anlamına gelen *Flavus* biliniyor. *Arminius*’un adının orijinal Latince mi, yoksa Latinceleştirilmiş bir isim mi olduğu ise tartışmalıdır. Eğer Latinceleştirilmiş bir isim ise amcasının gibi adı Inguomerus’a tekabül edebilirdi. Ancak Arminius sadece Latince bir isim ise, Arminius aslında Siegfried olarak adlandırılmış ve dolayısıyla en büyük Germen kahramanları için bir timsal olarak düşünülmüş olmalıydı. Sonuçta o da onlar gibi kendi akrabaları tarafından katledildi. Çok zayıf temeller üzerinde duran bu spekülasyon Alman ulusal söyleminin nefretine bulaşmıştır. Tarihçi için temkinli olma zamanıdır: Arminius’un anlamını bilmediğimiz bir adı vardır.

Rekabet, hatta kraliyet ailesi içindeki farklı siyasi kararlardan anlayabileceğimiz düşmanlık, her birinin Romalılara, Chattlelere ve Marcoman Kralı Marbod’un³³ altında toplanan Süev birliğine karşı duruşunun farklı olmasına sebep oldu. Ayrıca Arminius, Varus Zaferi’nden kısa bir süre sonra, bir başkası ile nişanlı olan Cherusci Kralı Segestes’in kızı Thusnelda’yı babasının itirazına rağmen kaçırdı; üstelik kızın buna rızası da vardı.

Bir “Otuz yıl Savaşı” (M.Ö. 16 - M.S. 16)

Augustus’un Aktium Muharebesi’nden (M.Ö. 31) sonra tartışmasız *princeps*³⁴ olduğu Roma İmparatorluğu [*Imperium Romanum*], özellikle Orta Avrupa’da, kapsamlı bir *pax Augusta*’nın³⁵ tesis edilmesi ile tamamen kontrol altına alınmaları kaçınılmaz görünen yeni

33 (M.Ö. 30- M.S. 37).

34 Birinci yurttaş anlamında Roma İmparatorlarının resmi unvanı.

35 Pax Romana, yani “Roma Barışı”.

bölgelere girdi. Öyle ki ne Alp yayı ne de Rhaetia-Vindeliccia ile Noricum-Pannonia Tuna bölgesi, Roma eyaleti olarak henüz kurulmuşlardı. M.Ö. 15 yılında orta ve batı bölgelerin tabiiyeti tamamlandıktan sonra, sınırlar M.Ö. 12'den 9'a kadar Illyria Pannonia'ya kadar genişletildi. Böylece Ren'in doğusu ile Orta ve Yukarı Tuna'nın kuzeyinde kalan Germania'ya [*Germania magna*] yapılacak nihai saldırı için altyapı hazırlanmış oldu. Eğer "Ankara Anıtı" [*Monumentum Ancyranum*], doğru okunursa, Roma İmparatorluğu'nun Orta Avrupa'daki sınır çizgisinin Elbe Nehri-Südet Dağları-Morava Nehri-Carnuntum Lejyoneri olarak öngörüldüğü anlaşılır. Dolayısıyla Augustus tarafından da temsil edilen devlet teorisi uyarınca, bu sınırın tesisi için gerekli olan askeri girişimler "haksız savaşlar", yani istila veya sebepsiz saldırganlıklar değildi.

Sicambrus ve Tencteriler'in M.Ö. 16'da Roma sınırını ihlal ederek barışı bozmaları, Germenlere saldırmak için ihtiyaç duyulan sebebi verecekti. Lippe ve Main Nehirlerinin ağızları arasında yaşayan bu iki kabilenin savaşçıları, Ren'i geçip bugün Hollanda topraklarında kalan Aachen'ın kuzeybatısındaki Roma lejyonunu istila ederek neredeyse yok etmişlerdi. Bu meydan okuma Germen sorununu çözmek için beklenen fırsatı vermiş oldu. Augustus ikametgâhını Roma'dan Aquileia'ya taşıdı ve üç yıl süren titiz hazırlıkların ardından Büyük Drusus Saldırısı'nın (M.Ö. 12-9) başladığı Gaul ve Ren'de uzun zaman geçirdi. Drusus³⁶ savaşın dördüncü yılında Cherusci ülkesindeki Weser Nehri'ni aşarak Elbe'ye ulaştı. Dönüş yolunda attan düşerek ağır yaralanan başarılı general, [aynı zamanda] İmparatorun küçük üvey oğlu, Elbe ile Ren arasında öldü. Bunun üzerine ağabeyi Tiberius³⁷ savaşları iki yıl daha sürdürdü. Ancak Germen Savaşı'nı neticelendirmeden kendi isteğiyle geri döndü.

Halefi, İsa'nın doğumundan kısa süre önce Elbe'yi geçti ve orada Augustus'un onuruna bir sunak yaptırdı. Ancak açıkça görülüyor ki

36 Nero Claudius Drusus (M.Ö. 38-9) Yaşlı Drusus olarak da bilinen Romalı general.

37 Tiberius Iulius Caesar Augustus (M.Ö. 42- M.S. 37) 14-37 yılları arasında hüküm süren Roma İmparatoru.

Drusus'un ölümünden sonra amaç, Germania'yı tam olarak kontrol altına almaktan çok, dışarıdan yönetimi sağlamaya evrildi. Bundan sonra Thuringilerin atası olan Hermunduri Kabilesi'nin Kral Marbod'un hükümdarlığındaki Marcomanlar'ı, yani bugünkü Franklar'ı, ele geçirmelerine izin verildi. Bu arada Augustus'un halefi olacağı kesinleşmiş olan Tiberius, M.S. 4 ve 5 yıllarında Germania'yı Elbe'ye kadar birleştirme planını yeniden gündeme almıştı. Bunun ardından Cherusçiler gönüllü olarak Roma'ya tabi oldular. Bunlar Drusus'a karşı mücadeleye katılmışlardı. Ancak arada geçen zaman zarfında yönetici sınıf içinde, mağlup olanların sürgün edildiği sürüşmeler çıkmış olabilirdi. Kabileden sürülenler başarısızca hemen Romalı generallerine geri döndüler. Buna rağmen sadece birkaç yıl içinde Cherusçilerin tüm yönetici sınıfı Roma'ya bağlanmış gibi görünmektedir: Sigimer'in oğulları Arminius ve Flavius, Cherusci birliklerinin kumandanı olarak Roma hizmetine girip "Roma vatandaşı" oldular. Hatta Arminius'un şövalyeliğe kadar yükseltildiği bilinmektedir. Ancak başka bir ailenin şefi, Arminius'un sonradan azılı düşmanı ve kayınpederi olan Segestes de Roma vatandaşlığını almış, oğlu Sigimund ise Köln'de Ubii Augustus sunağında rahip olmuştu. Bugünkü Kuzeybatı Almanya'da asayiş neredeyse sağlanmış gibi görünüyordu, artık savaşın hedefe ulaşması için bir sonraki adım Bohem Marcoman Kralı Marbod'un üzerine yürünmesiydi.

Marcoman üst sınıfı ile Lombardlar ve Gutonlar (Gotlar) da dâhil olmak üzere onlara bağlı halklar Romalılar tarafından ve Roma'da eğitilmişlerdi, hatta belki de Roma vatandaşlığıyla ödüllendirilen Marbod bile... Ancak daha sonra Marcoman Kralı halkıyla birlikte Romalılardan kaçtı. Boiileri memleketleri olan Bohemya'dan [*Boiohaemum*] sürdükten sonra, orada dönemine göre oldukça modern bir krallık kurdu. Ordu Kralı Marbod'un işgalle ve/veya anlaşmalarla kurduğu bu dikkat çekici Orta Avrupa krallığı, Romalılar için bir tehdit olarak algılandı. Marbod Krallığı'nın Alplerin zirvesine, yani İtalya sınırına, üç yüz kilometre mesafede bile olmadığı ve yetmiş bin piyade ile dört bin süvariden oluşan bir orduya sahip olduğu söylenir. (Velleius Paternulus II 109, 2-4).

Marbod manevi yeteneklerinden ziyade soyundan dolayı bir barbar olmalıydı. Hâkimiyetini ne kargaşa ya da tesadüfle, ne de kabilesi tarafından seçilerek sağlamıştı, ama yine de tartışmasız bir otorite ve kraliyet gücü kazanmıştı.

M.S. 6'da Tiberius Augustus'tan Marcomanların potansiyel gücünü kırma emri aldı. Biri yukarı yönlü ilerleyen, diğeri *Carnuntum*³⁸ tarafından gelen iki büyük Roma ordusunun kısaç harekâtıyla Bohemya istila edilmeliydi. Bunun için bu bölgede o güne kadar görülmemiş ve tasavvur dahi edilemeyecek büyüklükte on iki lejyondan müteşekkil bir askeri birlik hazırlandı ve harekete geçildi. Beş günlük yürüyüşün ardından iki Roma ordusunun birleşmesi ve düşmanla ilk temas bekleniyordu. Bu esnada aniden Tuna'dan Makedonya'nın içlerine kadar Nu'da Roma hâkimiyetini yıkan Pannonia Ayaklanması korkunç bir şiddetle patlak verdi. "Bu savaşın saldıgı korku o kadar büyüktü ki tüm kararlılığına ve gördüğü çok büyük savaşların tecrübesiyle oluşan cesaretine rağmen İmparator Augustus'u bile derinden sarstı ve korkuttu" (Velleius Paterculus II 110,6). Marbod'a karşı olan girişim derhal iptal edildi ve neredeyse tüm lejyonlar ve Arminius'un komutasında olan Cherusci birlikleri de dâhil olmak üzere bütün yardımcı birlikler Pannonia üzerine yürüdü. Marcoman Krallığına dokunulmadı. Müzakereler "aynı şartlar altında" barışı tekrardan tesis etmiş olmalıydı ve tüm bunların üzerine Germanler arasında Marbod'un itibarı bir hayli arttı. (Velleius Paterculus II 108 vd. Tac. Ann. II 46, 1v.).

Marbod çok şanslıydı. Ancak şans, bilhassa arkaik toplumlarda, bir tesadüf değildir, bilakis bir liyakat, krala yaraşır sahip olunması gereken artı bir özelliktir. Şans daha iyi olandan yanadır ve bu "şans yarışında" ortaya çıkar. Arminius da uzun zamandır Marbod ile girişeceği bu şans yarışı için hazırlanıyor olmalıydı: Çünkü Roma'nın işgal politikasının sonlanması ardından hemen, Marbod ile savaşa girişen ve başarılı da olan Cherusci hükümdarından başkası değildi.

38 Bugün Avusturya Niederösterreich sınırları içerisinde kalan, o dönemde Roma'nın Yukarı Pannonia Eyaletini çevreleyen *limes* sınırlarını koruyan askeri garnizon.

Başlangıçta, Pannonia trajedisinin Romalılar için herhangi bir sonucu olmadı; M.S. 7 yılında görünüşte boyunduruk altına alınan Germania kuzeybatısı, eski Suriye valisi Varus'a emanet edildi. Toplamda altmış ila yetmiş bin arasında adamdan oluşan beş Ren lejyonunun ve yardımcı birliklerin kumandası da ona bağlıydı. Varus Suriye'de bir vali için sıradan sayılabilecek büyük bir servet elde etmişti. Şimdi ise Roma için yabancılar arasında âdeta bedelsiz bir hizmete gönüllü olabilmeli, olmalıydı; onlara Roma hukuk sisteminin nimetlerini aktarmak ve onlarla *Romanitas*'ın vergi ve zorunlu askerlik gibi avantajlarını paylaşmak durumunda kalmış gibi görünüyordu. Dolayısıyla Arminius ve silah arkadaşları için kolay lokmaydı.

Ancak Arminius'un Roma davasından neden vazgeçtiği ve büyüyen İmparatorluk karşısında şimdiye değin en yüksek başarıyı yakalamış olan bu isyanı neden çıkardığı hakkında sadece tahmin yapılabilir. Arminius'un, tıpkı kendisinden sonra Civilis'in³⁹ Batavi İsyanı'nda yaptığı gibi, en başından beri Germen yardımcı birlikleri tarafından lejyona karşı bir isyan planlamış olabileceği çok dikkate değer bir varsayımdır (Dietrich Timpe). Hoşnutsuzluk için yeterli genel sebep elbette vardı: Hakir görme, düşük ücret ve kötü koşullar, acımasız askere alma yöntemleri ve mecburi hizmetin zorlukları. Germen yardımcı birlikleri daha iyi şartlar elde etmek için mücadele ettiler ve silaha sarıldılar. Bu isyanın, 70/71 Batavi İsyanı'nın zıddı olarak genel bir "halk ayaklanması" ile sonuçlanması, Varus zamanında bir Germania eyaletinin sadece Roma yöneticilerinin papirüs veya balmumu tabletlerinde [yani kâğıt üstünde] mevcut olmasından kaynaklanıyor olabilirdi. Öte yandan, iki kuşak sonra, Batavi İsyanı Ren'in batı bölgelerinden takviye kazandığı dönemde, Galya eyalet yönetimi çok daha güçlenmişti. Bu türden bir açıklamanın sunacağı çok şey var, ama halen Arminius'un kişisel kararının sebebi hakkında hiçbir şey söylemiyor.

Lakin Arminius kesinlikle ihmal edilmemiştir. Romalılar onu şövalyelik unvanı bahşederek gerek Germen yöneticileri arasında

39 Gaius Iulius Civilis (25-70) Batavi soyundan gelen Roma'ya karşı ayaklanan Germen isyancılarının başı.

gerek Cherusci Kraliyet ailesi üyeleri arasında o güne değin görülmemiş bir şekilde ön plana çıkarmışlardı. Hatta Segestes onu Varus'un önünde hainlik ile suçladığında bile, vali sıradan bir Roma vatandaşına inanmaktansa, Roma şövalyesine inanmayı tercih etmişti. Onun durumunda "Kardeş kardeşten sonsuza dek ayrılmıştır." (Tac. Hist. IV 14, 3) şiarı da geçerli değildi, tam tersi Roma ordusunda kardeşi Flavus ile birlikte hizmet etmekteydi. Roma vergi tahsil sistemine göre, Arminius ve tebaası, yeni bir Germen eyaleti tesisi sırasında kaybetmek şöyle dursun daha da çok kazanmışlardı. Yanlış anlaşıl-maya çok müsait ve basmakalıp bir ifade olsa da Arminius'un bu kararının sebebi olarak geriye sadece "onur" kalıyor. Cherusclilerin ve komşu kabilelerin kendilerine güvenlerini yeniden kazanabilme-leri için Arminius'un klanının bölünmüş dünyasını onarması gerekiyordu. Silah arkadaşı Velleius Paterculus'un⁴⁰ (II 105, 1) gözünde Arminius, "bizim yenilgimizle meşhur [*nobilis*] oldu." diye düşündüğü birisiydi, ki *nobilis* çok zayıf bir şekilde "meşhur" ya da "ünlü" olarak çevrilir. Burada "*nobilis*" kelimesine yüklenen meşhur olma durumunun siyasi bir boyutu vardır. Bu nedenle Arminius hedefine sadece akla hayale sığmayan bir eylemle, ancak Romalılar karşısında kalıcı etki bırakacak bir zaferle ulaşabilirdi. Belki böylece "akraba-larına" Marbod ile boy ölçüşebileceğini ve kavimler üstü ordu kralı olabileceğini "gösterebilirdi". İçinde bulunduğu durumda en önemli kozu, çok sayıda kavmin katılması halinde başarılı olacak olan Germen yardımcı birliklerinin isyanı olabilirdi. Kurumsal olarak bu, Arminius'un dönemin monarşik iktidarını elde etmesi, ona -tek tük bazı örnekleri mevcuttur- kendi kabilesindeki ve diğer kabilelerdeki rakiplerine karşı baskı uygulama yetkisi verilmesi anlamına gelirdi. Rakiplerine sadece Roma kartına bahis oynamaya devam etme alternatifini kalıyordu ki bu da onları kaçınılmaz olarak uzlaşmayı [*consensus gentis*] bozmaya zorlayacaktı (Tac. Ann. 155, 3).

Bu mekanizma gerçekten de Romalılara karşı kullanıldığı sürece işe yaradı. Dış tehdidin sona ermesiyle birlikte Arminius'in monarşik gücü azalmıştı, ki artık gerçekten kral olmak istiyordu ve

40 (M.Ö. 18/20-M.S. 30) Romalı tarih yazarı.

Marbod'u yenmek zorundaydı. Bu mücadele Cherusci yönetici sınıfını tekrardan bölmek pahasına olsa da başarılı oldu. Hatta nihai savaşta, akıllıca olmasa da şimdiye değin cesurca Romalılara karşı savaşan Arminius'un amcası dahi, Marcoman Kralı tarafındaydı. Yine de Arminius galip geldi. Marbod, savaşı, krallığını ve ülkesini kaybetti. Kısa bir süre sonra galip [Arminius] – "kraliyet için çabalar" – (Tac. Ann. II 88) muhtemelen kardeşi Flavus'un Chatti kayınpederinin desteğiyle akrabaları tarafından öldürüldü.

Arminius'un Savaşları

Antik yazarlar Arminius'un seferlerinden ilgilerini cezbeden şeyleri yazdılar ki onlardan geriye kalanlar bugün modern yorumlara kaynaklık teşkil ediyor. Arminius'un M.S. 6 yılında patlak veren Pannonia İsyanı'nı bastırmada Tiberius'a yardım ettiği sonucu çıkarılabilir. Bundan en fazla iki yıl sonra Arminius tekrardan Ren ordusunda Cherusci birliklerinin komutanı olarak hizmet etti. Arminius, bir yandan Roma işgal ordusuna karşı ayaklanma hazırlığında iken, diğer yandan kendisini Varus için vazgeçilmez kıldı. Rakibi Segestes, düşmanlıkların ortaya dökülmesinden bir gün önce Arminius hakkında çok ciddi suçlamalarda bulunmuş ve planlanan isyanın ortaya çıkarılması için kendisi de dâhil olmak üzere, Arminius ve halkının tüm önde gelenlerinin hapsedilip haklarında soruşturma yapılmasını istemişti. Varus âdeta kör olmuştu ve böylece kaçınılmaz olan gerçekleşti: Varus, Eylül veya Ekim ayından önce Ren'e kış kampını kurmadan evvel, M.S. 9 yılının Temmuz ya da Ağustos'unda, uzaklardaki bir halkın (sahte?) isyanını bastırmak üzere neredeyse üç lejyon asker ve çok sayıda yardımcı birlikle yola çıktı. Böylece saldırı, engebeli araziye taşınmış oldu ve bu Arminius ile müttefiki kabile reislerinin işini kolaylaştırdı.

İki üç günlük bir savaşta otuz bin kişilik Roma ordusu yok edildi, süvariler kaçarken komutan Varus intihar etti. Ren boyunca Cherusclilerin karşısında konuşlanmış ve savaş ganimeti olarak birer lejyon arması almış olan Bructeri, Marsi ve Chattiler başta olmak

üzere yaklaşık bir düzine kadar kabile, tıpkı Arminius'un düşmanı Segestes taraftarları gibi Cheruscilerin yanında savaşa katılmış ya da katılmak zorunda kalmıştı. Savaş tam olarak, Ems ve Lippe'nin kaynaklarının doğusunda kalıp bugün Höhenzug denilen yer ile Harz Dağları arasında kalan bölgede, otuzdan fazla muhtemel savaş yeri işaret edilen Teutoburg Ormanı'nda gerçekleşti. Varus'un bu feci sonu Osnabrück'te Kalkrieser Tepesi'nde (Wolfgang Schlüter) yaşadığı varsayımı ise parlaklığını oldukça kaybetmiştir.

Bu yenilgi karşısında Romalılar, sekiz lejyondan müteşekkil yeni bir Ren ordusunu komuta eden Tiberius'u Ren'e göndermenin de içinde bulunduğu çeşitli önlemler aldılar. Takip eden yıllarda Tiberius, yeğeni ve Augustus'un emriyle evlatlık edindiği Germanicus ile birlikte cezalandırma amaçlı ilk seferlerini Bructeriler ve Marsiler üzerine yaptı. Bu savaşlarda Tiberius ölüm tehlikesi atlatırken hizmetinde bulunan Arminius'un kardeşi Flavus da bir gözünü kaybetti. Germanicus 13 yılında, askeri yollarla eski pozisyonun geri kazanılması için amcasının yerini alarak bağımsız Ren komutanı oldu. Augustus'un ölümü savaş hazırlıklarını sekteye uğrattı. Bilhassa imparator değişikliğinin ardından Pannonia ve Ren lejyonlarında ortaya çıkan başkaldırıları da bu durumda etkili oldu.

Özellikle Arminius ile Segestes arasındaki mücadelenin sertleştiği Cherusciler iç çatışması da bu döneme rastlar. Tacitus'un meşhur Segestes Konuşması'nda nispi bir kronoloji takip ettiğini varsayarsak bu ihtilafların sebebi Thusnelda'nın⁴¹ kaçırılması olabilir. Bu durum o kadar açıktan bir mücadeleye dönüştü ki Segestes nefret ettiği damadını hapsettirdi. Ancak Arminius hemen takipçileri tarafından kurtarıldı ve bu sefer de Segestes esir edildi. Kısa bir süre sonra Segestes kurtulmayı başardı ve hatta Arminius'un bebeğini taşıyan hamile kızını zorla kendi makamına getirdi. Ardından Arminius büyük bir kalabalıkla onları kuşattı. Bunun üzerine Segestes oğlunu yardım talep etmek üzere Germanicus'a gönderdi. 15 yılının ilkbaharında yapılan seferle özgür kalan Segestes, oğlu ve kızı ile birlikte Romalılara gitti. 17 senesinin Mayıs'ında Germanicus'un zafer

41 Segestes'in kızı.

alayında yürümek zorunda bırakılıp [sergilendiklerinde], Segestes oğlunu, kızını, bu arada doğan torunu Thumelicus'u ve yeğeni ile birlikte Sigithank'ı asil locasından görebiliyordu. (Strabo I 7, 4). Ravenna'da büyüyen Thumelicus "aşağılayıcı bu gösteriden mustarip olmuştu" (Tac. Ann. I 58, 6), ancak sonrasında başına ne geldiği bilinmemektedir. Her halükârda uzun yaşamamış ve ne babasını ne de memleketini görebilmiştir.

Tabii ki Segestes davranışının sonuçlarını tahmin edemezdi. Germanicus onu kurtardığı zaman Ren'in batısında bir mülk, ayrıca kendisi, çocukları ve akrabaları için dokunulmazlığın yanı sıra güvenlik sözü de vermişti. Ancak onun teslimiyet ve gönüllü sürgüne gidiş koşulları sadece Roma yanlısı ve barışa meyilli gruplar tarafından dışlanması anlamına gelmiyordu. Aksine, bu davranışı birçok Cherusci tarafından aşağılık bir davranış olarak görülmüş olmalıdır. Hatta eski Roma dostu Inguomerus bile, Arminius'un amcası, Varus Savaşı'nda açıkça dışarda kalmayı tercih etmişken, şimdi Roma düşmanları tarafına geçmiş ve Romalıların büyük saldırısını bekleyen orduda Arminius'un yanında kumandan olarak bulunmayı seçmişti. Inguomerus, savaşın ilk yılında, 15 yılı, Arminius'un daha mantıklı tavsiyelerine karşı kendi görüşünü kabul ettirdi ve Romalı Komutan Caecina'ya⁴² ön cepheden saldırdı, ancak Germanlar orada büyük kayıplar verdiler ve Inguomerus ağır yaralandı. Öte yandan Arminius, savaş meclisinde Varus'a karşı çok başarılı olan taktiğin tekrar edilmesini önermiş ancak bu görüşün uygulanması için gerekli olan çoğunluğun desteğini alamamıştı. Buradan anlaşılıyor ki amca ve yeğen aynı güce sahipti ve her biri kendi isteklerini ancak diğer söz sahiplerinin desteğini aldıkları zaman uygulatabiliyordu.

Caecina dört lejyon askeri ile saldırıya uğramış olmasına rağmen birliklerinin çoğu zarar görmeden Ren'e doğru geri çekilebildi. Ama bu pek de başarı sayılamazdı, tıpkı Germanicus'un ordunun diğer yarısıyla büyük bir zafer kazanmaması gibi. Germanicus, Frizya kıyıları üzerinden Ems boyunca çok sayıda yük gemisi eşliğinde içerilere doğru ilerlemişti. İlk hedefi Roma dindarlığının bir eylemi

42 Aulus Caecina Severus, Romalı senatör ve komutan.

olarak Teutoburg Ormanı'ndaki savaş alanına gidip orada öldürülen Roma askerlerinin kemiklerini toplamak ve onları defnetmekti. Bundan sonra Arminius ile ikisinin de galip gelemediği bir çatışma çıktı. Ems'den tekrar su yoluyla adım adım geri çekilmeleri gerekcekti, ancak büyük kayıpları göze almak zorundalardı.

Romalılara karşı yaptığı savunmayla ve rakibi Inguomerus'un savaş taktığının başarısız olmasıyla Arminius'un önemi artmıştı. Arminius bu rüzgârın etkisiyle bir tür monarşik güç icrasına girişmiş olmalıdır. Takip eden 16 yılında o zamana değin elde ettiği tüm kazanımlar zorlu bir sınavdan geçmek zorunda kalacaktı: Germanicus Ren'den Weser'e uzanan uzun yolun çok külfetli olduğunun farkına varmıştı, ki Cherusclilerin merkezi toprakları buradan başlıyordu. Bu rota üzerinden, ses getirecek bir başarı elde etmek mümkün değildi. Dolayısıyla sekiz lejyonun hepsi ve bütün savaş mühimmatı su yoluyla, Weser üzerinden Cherusclilerin merkezine getirilmeliydi. Bunun üzerine Romalılar kolayca buraya ulaşılar ve Cherusclilerin kuzey komşusu olan Angrivarieler'in ülkesinden geçtiler. Porta Westfalica yakınlarında, *campus Idistaviso*, Arminius ile karşı karşıya geldiler. Arminius yaralandı, kesin olmasa da yenilgiye uğradı. Romalıların arkasından isyana teşebbüs eden Angrivariern ile birlikte Cheruscliler, Angrivarieler surlarını zapt ettilerse de Romalıların saldırısına dayanamadılar. Tekrardan püskürtülen Germenler bu sefer ormanlara doğru geri çekilerek daha fazla doğrudan çatışmadan kaçındılar. Germanicus, bölgede Elbe'ye kadar barışı sağlama ya da bir eyalet kurma imkânını kaybetmiş olarak Ren'e geri çekilmek zorunda kaldı.

İmparator Tiberius, can kayıplarının ve savaş giderlerinin artmasından endişe ederek yeğeni ve üvey oğlunu geri çağırdı ve ona Cheruscliler ile müttefikleri karşısında bir zafer bahşetti. Germanicus 25 Mayıs 17 günü kutlamalar eşliğinde Roma'ya girdi. Bununla birlikte Arminius, Roma'ya, özellikle de Tacitus'a göre "Germania'nın tartışmasız kurtarıcısı" (Tac. Ann. II 88) unvanını almayı hak etmişti. Germania'nın ve halklarının birliği hakkındaki Tacitus'un görüşüne dayanan bu çıkarım, bugün Teutoburg Ormanı'ndaki Hermann Anıtı'nı süslemektedir, ancak bu görüşün gerçekte ve

Cherusci Kralı'nın motivasyonu ile bir alakası yoktur. Muhtemelen Arminius, Marbod ile krallığın kurulmasına yönelik rekabetinde kendi kabilesi ve bağlı kabilelerin oluşturduğu birlik içindeki tartışmasız üstünlükle daha fazla ilgileniyordu.

Arminius 17 yılında bir Germen koalisyonunun başında Marcoman kralına saldırdı ve Elbe boyunca Bohemya'ya doğru ilerledi. Ancak bu bir kabile savaşı değildi, çünkü Cherusci Inguomerus ve halkı, Marbod'u destekliyorlardı. Bugünkü Bohemya'nın dışında gerçekleşen savaş kesin bir sonuç vermedi. Ama Marbod mevzilerini terk ederek kendi topraklarındaki iç bölgelere, "Hercynisch Ormanı ile korunan" yerlere çekildi. Bu daha önce de başvurduğu bir taktikti. Lakin bu sefer Kral yanlış hesap yapmış olmalıydı. Bir iki yıl geçmeden Romalıların bir entrikası sonucu krallığını kaybetti ve eski düşmanından sığınma talebinde bulunmak zorunda kaldı. Arminius'un Marbod karşısındaki zaferi Cherusclilerin üst tabakasındaki anlaşmazlıkları derinleştirdi, öyle ki Arminius karşıtları –bilhassa Chattilerin desteğiyle- akrabalarının göz göre göre gelen krallığını, varlarını yoklarını ortaya koyarak engellemeye çalışılar. Sonunda başarılı da oldular. Arminius "akrabalarının hıyaneti yüzünden" (Tac. Ann. II 88) öldü.

Tüm bu olayları ve kahramanlarını Antik rivayetler kayıt altına almıştı. Ancak bilmiyorlardı ki Arminius dışında hiçbirisinin kahramanlık şarkıları olmayacaktı. Sadece Arminius için, ölümünden sonra en az üç nesil boyunca "barbar halklar tarafından şarkılar söylendi".

Kısaca söylemek gerekirse, bu Germen coşkusundan Siegfried şiiri ortaya çıkmıştır. Ancak Tacitus'un mesajını hangi bağlamda ifade ettiği önemlidir: "Arminius'un hatırası Germen kabileleri arasında şarkılarda yaşıyor, ancak Yunanlılar tarafından bilinmiyor çünkü bunlar ben merkezli bir bakışın etkisi altındalar. Romalıları tarafından da ihmal ediliyor, çünkü onlar çağdaş tarihle pek meşgul olmuyorlar."⁴³ Bu kesinlikle tek taraflı bir değerlendirmedir. Çünkü Yunan Strabo, Germanicus Zaferi'ne bizzat şahit olmuş birisi olarak

43 Burada tırnak işareti çevirmen tarafından eklenmiştir.

Arminius ve ailesinden çokça bahseder ve Arminius'un Pannonia'dan eski bir silah arkadaşı olan Velleius Paterculus'un da onun hakkında söyleyecek çok şeyi vardır. Aynı durum, Tacitus'un birçok kez kaynak olarak kullandığı Yaşlı Plinius'un⁴⁴ Germen savaşları hakkındaki bugün kaybolmuş kitaplarında da olmalıdır. Dolayısıyla Arminius'un Germenlerin sözlü anlatılarındaki olumlu hatırası ve Antik dünyanın Arminius'u olumsuzlayarak unutmaya terk edişi antitezi yeterince açıklayıcıdır: Bu Cherusci kralı "Roma halkına diğer krallar ve askeri liderler gibi zayıf kökenleriyle değil, bilakis krallığı gücünün zirvesine ulaştığında meydan okumuştur. Giriştiği her muharebede başarılı olmasa da savaşlarda yenilmezliğini korumuştur." (Tac. Ann. II 88). Bu, Arminius ya da Marbod [gibi bir barbarın verebileceği] zararları vurgulamaktan ve aynı zamanda başarılarını unutmaktan asla yorulmayan Tacitus'un tipik halidir ki "Germenlerin hürriyeti"nden ortaya çıkan tüm tehditleri âdeta intihar gibi görür.

Arminius Döneminin Sonundan Marcoman Savaşlarına Kadar Roma-Germen İlişkileri

Şimdiye değin tasvir edilen Roma'nın Germen savaş [anlatı]larındaki destansılığı korumak mevcut sınırlar içerisinde mümkün olmadığı gibi gerekli de değil: Bunların çoğu geleceğe örnek oluşturacak şekilde ele alınmıştır. Ren ve Tuna'nın nemli sınırları aynı zamanda Roma İmparatorluğu'nun eyaletlerini genişletip kalıcı olarak inşa edebileceği sınırlar haline gelmişti. Bunu ne sınır ihlalleri ne de *Germania magna*'ya yapılan cezalandırma amaçlı seferler değiştirmiştir. 69-70 yıllarındaki çok tehlikeli Batavi İsyanı'nda bile hiçbir şey değişmedi. Iulius-Claudius Hanedanı'nın⁴⁵ sona ermesiyle her kademedede ortaya çıkan veraset savaşları her şeyi öylesine alt üst etmişti ki bu isyanda [Batavi] kraliyet ailesinden gelen Iulius Civilis, lejyonlara karşı Batavi ve diğer Germen yardımcı birliklerine

44 Gaius Plinius Secundus Maior (23/24-79).

45 M.Ö. 27-M.S. 68 yılları arasında hüküm sürmüş Roma Hanedanı. Sırasıyla Roma İmparatorları Augustus, Tiberius, Caligula, Cladius ve Nero'nun hüküm sürdüğü dönem.

liderlik edebilmişti. Ren'in doğu tarafında kalan Germanler şanslarını denemelerine, hatta Treveriler de dâhil olmak üzere bazı Doğu Galyalı halkların da isyana katılmalarına, son derece sert bir şekilde her iki taraftan da saldırı ve çok sayıda ölü olmasına, ihtiyaç üzerine Britanya ve İspanya'dan lejyonlar getirilmesine rağmen; isyan, tüm sorunların ana müsebbibi olan Bataviler için ciddi sonuçlar doğurmadan şaşırtıcı derece hızlı bir şekilde sona erdi.

Bu durum Roma'nın iç karışıklıklarını Germanlerle mücadele olarak yorumlamaya çalışan Tacitus'un klasik söylemi ile ters düşmektedir. Yazar bu düşüncelerini ilk kez Germania'nın (37. bölüm) eki olarak tasarladığı Kimberler bölümünde açığa vurur: "Germania"yı yeneli neredeyse 210 yıl -M.Ö. 113 Noreia Muharebesi'nden M.S. 98'de "Germania"nın yazılmasına kadar- olmuş⁴⁶; gerçi her iki taraftan da çok ağır kayıplar verilmişti. Cumhuriyet döneminin beş konsular ordusu, yani on lejyon ve Varus'un üç lejyonu kaybedilmiş olmalıdır. İşte bu yüzden, Marius İtalya'da, Sezar Galya'da, Drusus, Tiberius ve Germanicus kendi ülkelerinde Germanleri hezimete uğratmış olmalıydılar. Caligula'nın⁴⁷ tehditlerini zikretmeye dahi gerek yoktur. 69/70 İç Savaşı'nda Germanler, lejyonların kış kampını zapt etmiş, hatta Galya Eyaleti'ni bile ele geçirmeye çalışmışlardı. Germanler buralardan tekrardan çıkarıldılar. Ancak onların karşısında her daim büyük zaferler yerine küçük galibiyetler elde edildi. Roma için nihai sonuçlara asla ulaşamadı.

Bu, Principatus eleştirmeni Tacitus'un özellikle tahttan çekilen Flavius Hanedanı yöneticilerine saldıran bir gözlemi. Ama Vespasianus⁴⁸, Batavi İsyanı'nın hemen ardından kalıcı etki gösteren yapısal bir tedbir aldı. Yardımcı birlikler artık istisnai değil, aksine rutin olarak asıl memleketlerinden uzakta görevlendirildiler ve başlarına genellikle dışardan, Romalı – İtalyan komutanlar gönderildi.

46 Noreia Muharebesi aslında Germanlerden çok Romalıların aleyhine sonuçları olan bir savaştır.

47 Gaius Julius Caesar Augustus Germanicus (12-41). 37-41 yılları arasında hüküm sürmüş Roma İmparatoru.

48 Imperator Caesar Vespasianus Augustus (9-79). 69-79 yılları arasında hüküm sürmüş Roma İmparatoru.

“Hollandalı” Tuna şehri Passau - Castra Batava bugün bu uygulamanın bir kalıntısıdır. Dolayısıyla artık bu düzenlemelerle bir Arminius ya da Civilis’in çıkması mümkün değildi.

İmparator Domitianus’un⁴⁹ Mainz’den çok sayıda elit ve yardımcı birliklerle yürüttüğü 83 yılındaki büyük Chatti Savaşı’nın sonuçları da Tacitus’ta belirtilmez. Bunun en önemli sonucu İmparatorluğun kaderini belirlemesi, İmparatorluk sınırını Orta Ren ile Yukarı Tuna arasına, özgür Germania topraklarına taşınmasıydı. İmparator Domitianus döneminde başlayan ve evlatlık imparatorlar zamanında tamamıyla inşa edilen Yukarı Germen-Raetia *limesi* böyle ortaya çıktı. Bu hafif barikatlar, gözlem kuleleri ve küçük kaleler Rheinbrohl’dan başlayıp Kelheim’in yukarısına, yani bugünkü Hessen’den Baden-Württemberg üzerinden Bavyera’daki Unterfranken’a kadar uzanan, yaklaşık 550 kilometre uzunluğunda bir polis sınırı oluşturdular. *Limes* basit anlamda bir sınır hattı ya da iki sınır tahkimatı arasındaki bağlantı demektir. Sadece yardımcı birimler tarafından tutulan bu istihkâmın askeri değeri fazla abartılmamalıdır. Bununla birlikte, bu istinat noktaları ve şehir benzeri yapılar sayesinde, hinterlandları, “*agri decumates*”, yani “vergiye bağlanmış topraklar”, olarak adlandırılan bölge, bilinçli bir şekilde Romalılaştırılmıştır. Tüm *limes* sistemi ve caddeleri bazı bölgelerde hâlâ yer seviyenin üzerine çıkmaktadır ve Orta Çağ’da genellikle derebeylerinin topraklarının sınırlarını belirlemek için kullanılmışlardır. İlk olarak ikinci yüzyılda tamamlanan Raetia *limesi* daha çok ağır malzemeden inşa edilmiştir. Ondan geriye kalanlar halk arasında “şeytan duvarı” olarak anılır.

Limes inşaatlarının başlamasıyla eş zamanlı olarak iki eyalet, Mogontiacum-Mainz başkent olarak Germania Superior ve Colonia Agrippinensis-Köln başkent olarak Germania Inferior kurulmuştur. Bu önlem yenilenen Germen politikası ile mümkün olmuştur: İmparatorluk sınırını Elbe’ye kadar götürerek genel bir tabiiyet yerine, Ren ve Tuna bölgesinde gönüllü ve müttefik devletlerin teşekkülü şiddetle desteklenmiştir. Roma İmparatorluk yönetimi belirli bir Germen halkı ile *foedus* denen bir anlaşma yapmıştır. Bu anlaşma de

49 Titus Flavius Domitianus (51-96) 81 – 96 yılları arası hüküm sürmüş Roma İmparatoru.

facto kabile içi meselelere karışma hakkı tanımış, anayasayı krallıkların kurulması lehinde değiştirmiş ve belirli görevleri, özellikle Roma ordusunda hizmet etmelerini talep etmiştir. “Eşit şartlarda olmasa” bile bu antlaşmalar bazı kabile yöneticilerinin işine gelmiş ve ceplerini Roma parası ile doldurmuştur. Bu şekilde elde edilmiş satın alma gücü Roma mallarının ve ürünlerinin özgür Germania’ya sel gibi akmasını sağlamıştır, öyle ki tüccarlar, bilhassa Roma üst sınıfı gibi yüksek risk ve kazanç arasındaki gel gitte iyi bir hayat imkânına kavuşmuşlardır. Germanerler ilk kez Roma savaş okuluna gittiklerinde, askeri bilgi, savaş teknikleri ve hepsinden önemlisi Roma’nın mucizevi silahı “disiplin” ile tanışmışlardı, ancak şimdi sadece tarım alanında değil, günlük hayatın her alanında Roma’ya borçlanıyorlardı.

Açıktır bazı Roma methiyecileri her daim muzaffer imparator imajı çizmeye çalıştıklarından, onların pastoral tablolarını tekrardan oluşturmamak hususunda dikkatli olunacaktır. Kabile toplumları “onur” ve “kan davası”na dayalı kahramanlık tutkusundan beslenirler. Savaş normal durumdur, barış ancak anlaşmalarla sağlanır. Dolayısıyla böyle bir toplumda kalıcı bir iç barış durumundan bahsetmek mümkün olmadığı gibi bunun dışarıya yönelik olmasını beklemek de gerçekçi olmaz. Yine de Roma’nın birinci yüzyılın sonunda ve ikinci yüzyıl boyunca almayı başardığı askeri önlemler oldukça net bir şekilde göstermektedir: Artık eski askeri bölgelere bağlı Ren ordusu yarı yarıya indirilmiş, bundan sonra her iki German eyaletinde ikiye lejyon bırakılmıştır. Domitianus’un Chatti Savaşı’ndan Marcus Aurelius’un⁵⁰ Marcoman Savaşlarına kadar Argentoratum-Strazburg ile Vindobona-Viyana arasında tek bir lejyon kampı yoktur.

Marcoman Savaşları

“Gelişen bir şehirleşme, düzenli bir yönetim, yüksek iş bölümü odaklı bir ekonomi, Kuzey Denizi ile Kızıl Deniz arasında kalan tüm bölgede canlı bir trafik; eski dünya böylesini hiç yaşamamıştı. Şehirler korunaksız olarak kırsal kesimlere yayılmış, İmparatorluk

50 Marcus Aurelius Antoninus Augustus (121-180) 161-180 yılları arası Roma İmparatoru.

nüfusunun yüzde biri bile silah taşımıyor, ordu Ren, Tuna ve Fırat'ta; Roma Barışı [*pax Romana*] sağlanmış.” (Alexander Demandt'dan rivayetle Aelius Aristeides). Bu cümleler tüm Roma İmparatorluğu'nun ve Antik medeniyetlerin, hatta belki de dünya tarihinin zirvesi ve altın çağı olan M.S. ikinci yüzyıl için geçerlidir. İmparator Nerva (96-98) ve İmparator Traianus (98-117) tarafından kurulan, imparatorun halefini evlat edinmek suretiyle belirlediği bu düzen, her zaman en iyinin yönetimi için düşünülmüş eski felsefi talebi karşılamış gibi görünüyordu.

Lejyon kamplarını sivil şehirlere dönüştüren, güvenli ve canlı görünen bu dünya için neredeyse on dört yıl boyunca ortalığı kasıp kavuran büyük Marcoman Savaşı şiddetli bir şoktu. Birbirini takip eden dört muharebede filozof İmparator Marcus Aurelius (161-180) Orta Tuna cephesinin mevcudiyeti için savaştı. Bugünün Frankonya'sından Transilvanya'nın derinliklerine kadar, İmparatorluk sınırının her iki tarafındaki insanlar, bitmek tükenmek bilmez acılara katlanmak zorunda kalmışlardı. Tuna Eyaletleri Raetia, Noricum, Pannonia, Moesien ve Dacia'nın yanı sıra İtalya'nın kuzeyleri de harap olmuştu. Sonunda yıkıcı bir salgın hastalık, bir “veba” felaketi dayanılmaz hale getirmişti. Roma İmparatorluğu temellerinden sarsılmış görünüyordu.

Marcoman, Quad ve German müttefiklerine ve Tuna-Tisa arasındaki bölgede yaşayan Sarmat Iazyges'lerine karşı böylesine büyük bir savaşın patlak vermesi, Romalılar için çok şaşırtıcı olmuş olmalıdır. Çünkü Romalılar bu halkların ekonomik olarak kendilerine son derece bağımlı olduklarını ve büyük oranda Romalılaştırıldıklarını sanıyorlardı. Germania özgürlük alanında Roma'dan geldiği belli olan kalıntılar bir hayli çoktur, ancak bunlar eşit olarak dağılmamıştır. Sadece arkeolojinin güncel araştırmalarına dayandırılmayacak bir bulgu: Çarpıcı olan ise kalıntıların özellikle Bohemya bölgesinin merkezinde, yani Marcoman Krallığı'nda ve Morava ve Waag'da, yani Quadların bölgesinde yoğunlaşmasıdır. Bir buçuk yüzyıldan beri Marcoman ve Quadlarla anlaşmalar sürekli yenilenmiş, [içlerinden] krallar [çıkarmalarına izin] verilmiş ve özellikle finansal yatırımlarla

barış garanti altına alınmıştı. Buna rağmen Yunan seyyah Pausani-as'ın olayların bir çağdaşı olarak belirttiği gibi, "Avrupa'da yaşayan barbarların en savaşçıları ve en çok nüfusa sahip olanları" olan bu Germanlerle savaş çıkmıştı. (VIII 43, 6)

Bununla birlikte kimse İmparatoru kayıtsızlıkla suçlayamazdı. İmparator 165 senesinde, yani çatışmaların çıkmasından bir sene önce, İmparatorluğun kuzey sınırını korumak üzere İtalyan nüfus içinden iki yeni lejyon (sonradan *Italica II* ve *III* olarak anılmışlardır) asker toplatmıştı. Ancak bu esnada şimdiye değin barış içerisinde yaşamış olan *Germania*'nın halklarından, *Hermunduri* ve *Naristler*, *Marcoman* ve *Quadrlardan* mevcut düzeni temelden değiştirebilecek herhangi bir karşı hareket gelmesi neredeyse hiç beklenmemekteydi. *Marcoman Savaşları*'nın henüz başında, 166/167 yıllarında, binlerce *Lambord Tuna*'yı aşmış *Yukarı Pannonia*'yı, hatta *Viyana bölgesini*, işgal etmişti. Bu halkın neredeyse *Milattan beri Aşağı Elbe*'de yaşadığı biliniyordu. Ayrıca *Lombardların* 167 yılında saldırıya geçen Germanlerin başını çektiği de fark edildi. Ancak kimse bu durumdan herhangi bir çıkarımda bulunmayı düşünmedi. Hiçbir Romalı iç *Germania*'daki bu hareketlenmenin büyük bir savaşın sebebi olabileceğini ya da daha da kötü bir senaryonun ortaya çıkabileceğini düşünmeye, bu soruların peşinden gitmeye istekli değildi. Gerçi sınır bölgelerinde kavmî hareketlenmelerin [*gentilen Vakua*] önüne geçilmesi bir İmparatorluk politikasıydı. *Marcus Aurelius*'un *Quadrları* sığaya çekip *Tuna*'dan çekilmek durumunda bırakması bu politikanın uygulamasına bir örnekti. Ancak yaklaşık olarak iki nesil sonra emareler arttıkça, yani "*Dacia*'nın üzerinde oturan *Barbarlar*" (*Cassius Dio* 72, 8, 1) huzursuzlanmaya başladıkça, İmparatorluk yönetimi bunu fark etse de herhangi bir önlem almayacaktı.

Aslında *Gotlar Karadeniz'e* doğru hareketlendiklerinde pek bir şey olmadı. *Marcoman Savaşları*'nın bir ya da belki de en önemli sebebinin bu hareketliliğin öncesindeki olaylar olması oldukça olasıdır. *Gutonlar* (*Gotlar*) *Vandal-Lugi Kabilesine mensuptu*. Bu birlik *Gutonlar* kendilerini *Vandallardan* ayırıp güneydoğu yönünde *Vistula*'ya göç ettiklerinde, en geç ikinci yüzyılın ilk yarısında

dağılmış olmalıdır. Lombardların Tuna'da ortaya çıkmaları bununla alakalı olabilir. Çünkü Vandal gruplar Gutonlarla karşı karşıya gelerek batı ve güneybatıya doğru hareketlenmişlerdi. Hem Got hem de Lombard anlatıları, Vandallarla varoluşsal anlaşmazlıkları aktarır.

Germania'daki bu nevi iç olaylar ilgi çekmediğinden bu varsayımların çoğu için Roma kaynağı yoktur. Yani eski dünya, ilgisizliği yüzünden sadece diğer taraftan gelen meydan okumalara tepki vermiştir. İmparator Marcus Aurelius ve özellikle oğlu Commodus'un büyük fedakârlıklarla, ama aynı derecede büyük başarılarla benimsedikleri bir politika. Marcus Aurelius 17 Mart 180'de Pannonia başşehri Sirmium yakınlarında öldüğünde Germen-Sarmat kabilelerini öyle bir hezimete uğratmıştı ki hatta sözde iki yeni eyaletin kurulması planlanmıştı (SHA Marcus 24,5): Biri Sarmatia ve diğeri Marcomannia olarak Tuna'nın kuzeyinde Traianus Dacia'sına bağlı olacaktı. Böylece Galya örneğinde olduğu gibi bugünkü Slovakia, Çek Cumhuriyeti ve kuzey Aşağı Avusturya'nın ilhakıyla İtalya'nın çok dar olan ön sahası büyük oranda genişletilerek tehlikeli Tuna-Teis ara bölgesinden kaynaklanacak muhtemel tehditler bertaraf edilmiş olacaktı. İmparatorun ölümünden sonra bu tür büyük ölçekli planlar havada kaldı. Marcus Aurelius'un oğlu Commodus, Augustus'un savunma politikasına dönerek Ren ve Tuna'ya doğru geri çekildi. Ve gerçekten de bu hamleyle yetersizlik ve keyfilikten ziyade, Roma İmparatorluğu'nun gücü doğru tahlil edilerek bu noktada haklı bir zafer kazanılmış olabilir.

2

GERMENLER VE
KÖKENLERİ

GERMENLER VE KÖKENLERİ

Her ne kadar Sezar Germenlerin adını bulmamış olsa da hatta bu adı kullanan ilk Romalı olmasa da, onun Galya Savaşı'ndan edindiği tecrübeler, Romalıların Germen etnografyasında bir atılım yapmasına olanak sağladı. Bunun ardından Germenlerin köken efsanelerine, “kutsal soylarına” ve Tanrılarına ilgi duyulmaya başlandı. [Bir tarihçi olarak] daha az hata yapmak adına, bunlardan anladığını anlatmak ve bunları tarihi hakikatler olarak kabul edip uzaklaşmak doğru olacaktır. Germenlerin “gerçekten” nereden geldikleri ve nasıl ortaya çıktıkları sorularının cevaplarını bulmak ise çok daha zordur. Bilim insanları ve amatörler arasındaki tartışmaları, mevzu ile ilgili ideolojik yükü ve ırkçı saptırmaları düşününce insan bu konuda sessiz kalmak ister. Ancak bu kitabın amacı mümkün olan en kesin bilgiyi ortaya koymak olduğundan, köken tartışmaları bağlamında her halükârda yetersiz kalınsa da, doğal olarak bu girişimde bulunulmuş oluyor.

Kesin olmasa da ilk Germenlerin Milattan önce son bin yılın ortalarında, Demir Çağı Jastorf kültürü ile arkeolojik, ancak hidronomi yardımıyla da filolojik olarak saptanabilen bir bölgede tespit edildiğine dair bir kabul vardır. Jastorf, Kreis Uelzen, Lüneburg'un yaklaşık kırk kilometre güneyinde, Lüneburger Heide'nin doğu sınırında bulunur. Arkeolojik buluntular, merkezi sadece doğu Hannover, Schleswig-Holstein, Mecklenburg ve çevresini içeren bu kültüre isim vermiştir. Germen ünsüz değişimi (Grimm Yasası) olarak adlandırılan, etimolojik açıdan önemli olan bir süreç

de aşağı yukarı bu alanda başlamış olmalıdır. Sadece iki örnek vermek gerekirse: Latince *pater*'in *p*'si, İngilizce *father*'de *f* olur ya da Latince *kentum*'un (*centum*) *k*'sı Almanca *hundert*'de *h* olur gibi. Germence, gırtlak ve dudaktaki ünsüz değişimi sayesinde; Yunanca, Latince, Sanskritçe, Slavca ve Keltçe gibi diğer Hint-Avrupa dillerinden ayrılmıştır. Henüz bu süreç devam ederken, batıda Rheinmündung'dan doğuda Oder'e ve güneyde Lößgrenze'den Orta İskandinavya'ya kadar bir bölge Germenleşmiştir. Germence ses değişimi tamamlanmadan önce, Sciriler ve Bastarniler Güney Avrupa'ya açılma fırsatı bulmuş olmalıydılar. Ancak Dakça-Getçe-Yunanca konuşan bir çevrede bağımsız gelişme göstermişler, dolayısıyla dil açısından Germen olarak kalmışlardır.

Konunun uzmanları arkeolojik ve filolojik bulguları eşitlemeye karşı daima uyarıda bulunurlar. Dolayısıyla çok yayılcı Jastorf kültürünü ve onun alt gruplarını, Germen dil havzasının sınırlarıyla bir tutmak doğru olmaz. Arkeoloji ve filolojinin araştırma sonuçları oldukça önemli olsa da metotları tanımladıkları fenomenlerin tarihsel nedeni hakkında çıkarımlar yapmaya izin vermez. Gerçek Germen Kavimler Göçü'nden önce, Orta ve Kuzey Avrupa'nın geniş alanlarına yayılmış Germenler, kesinlikle bunu gösterir.

M.S. beşinci yüzyılın sonu ile yedinci yüzyılın başı arasında Avrupa'nın yarısının büyük bir hızla Slavlaşmasında olduğu gibi, Germen yayılmasını da yaygın tarihsel tasniflerle açıklamak neredeyse imkânsızdır. Bununla birlikte etnograf Sezar, sayısız Kuzeydoğu ve Doğu Galya kabilesi arasında, Germen kökeninin büyük bir prestije sahip olduğunu fark etmiştir. Germen köken bölgelerinde, üstünlükleri özellikle yaşlılık liyakatiyle korunan kavimlerin varlığı da buna uygun düşer. Yaşlı Plinius, Ingvaeones'lerden Germania'nın ilk halkı olarak bahseder (Nat. hist. IV 96). Ayrıca Sezar Semnonesleri "ölümsüz tanrıların bile gücünün yetmediği" (b.G. IV 7, 5) en eski ve asil Süev kabilesi olarak anar. İtibar ve inanılabilirlikleri uzun geçmişlerine dayanan Semnoneslerin üstünlüğü, özel kült eylemler sayesinde onaylanır. Bu Semnonesler şahsi bir karizmaya sahip olduklarından ve kabileleri geniş bir alana yayıldığından Süevlerin

ana soyu olarak kabul edilirlerdi (Tac. Germ. 39: *Sueborum caput*). Karadeniz'deki Bastarnilere kadar pek çok halk tarafından örnek alınıp benimsenen Süev kabile kıyafetinin özgünlüğü, kabileden olmayanların da ortak olmak istedikleri özel bir prestijin göstergesi olan Süev düğümünden gelir. Sezar zamanında Süev ve German halkının neredeyse birbirleriyle özdeşleştirilmesine kadar varan Germania'ya kadar uzanan Süev yayılma örneği, Kelt, Veneter ve belirsiz eski Avrupa gruplarının şimdiye kadarki Germanleşmeleri için de bir açıklama sağlayabilir.

Belirgin bir etnik özellik, kavmi "biz duygusu" diğerlerinden, yabancı halklardan ayrışmada vurgulanır. Germanler için güneybatı halkları, adları bugüne değin Welsh, Welschen, Waischen ya da Walchen olarak tanımlanan Kelt-Romalı komşuları Volcae'lerdi. Romanyalıların, Yunanlılar, Slavlar ve Macarlar tarafından bugünkü isimlendirilmeleri olan Vlahi, Vlasi, Walachen ve Oláh kelimeleri buradan türetilmiş ve çok da değişmemiştir. Doğu tarafında ise Baltık Denizi'nden Adriyatik Denizi'ne kadarki bölgede yerleşik olan Veneterler bulunuyordu. Onların isimleri de bugüne değin Slav-Baltık halkları için Wenden, Winden, Windische şeklinde kullanılmaya devam etmiştir. İskandinavların bir de garip, şaman büyüüne kapılmış kuzey komşuları, Finler vardır.

Tacitus'un Semnones bölümünde (Germ. 39) vurguladığı gibi bir soya, belirli kütle artan yüksek yaş özel bir itibar kazandırmaktaydı. Tabii ki Tanrılar tarafından bağışlanan onurlu kökenler ve Tanrılar kültü, *origo et religio*, kavmi birlikteliğin ortalama yaşını veriyordu. Bir halkın soyu ne kadar eskilere uzanıyorsa ve Tanrıları ne kadar iyiye, o halk da o kadar iyi, yani itibarlı demektir. Semnonesler şecerelerini Süev "soyunun başlangıcına, *initia gentis*, yani en üstün kudret sahibi Tanrı'ya, *regnator omnium deus*, dayandırıyorlardı. Aynı soy topluluğuna ait olduğunu hisseden halklar, *eiusdem sanguinis populi*, belirli zamanlarda kült merasimlere katılmak üzere elçilerini gönderirlerdi." Tacitus'un güncelliğini ondan sonra çok uzun zaman muhafaza eden gözlemleri de onaylamaktadır ki (Germ. 39) Marcus Aurelius tarafından yenilgiye uğratılan Süev

Quadlar, Doğu Moravya-Slovakya'daki yerleşim alanlarını bırakarak Elbe ve Havel arasında yerleşik bulunan Semnoneslerin yanına göçmek istemişler, ancak anlaşılan İmparator bunu engelleyebilmişti. (Cassius Dio 71, 20, 2).

Her ne kadar bir boyun yaşamı, sürekli değişime maruz kalsa da ya da tam da bu yüzden yaşlılığın özel bir itibarı vardır. Antik etnografyanın başlangıcından modern milliyetçiliğe değin bir halkın uzun ömürlü olması –ta ki Herodotus ilk iş olarak bir halkta kıdemi [yani uzun ömürlülüğü] sorgulardı- hiyerarşiden toprak mülkiyeti iddialarının desteklenmesine kadar belirleyicidir. “Ancak milliyetçilikle ... etnik bilinci birbirinden ayırıştıran, milliyetçiliğin saldırganlığa ve emperyalizme yol açabilecek geleceğe yönelmiş görev bilincidir. Efsanevi ataların ve eski ihtişamın gururunun, yalnızca kendi etnografilerinin ayrıcalıklı konumu hakkında farkındalık oluşturması beklenirken, milliyetçilik bireyin temel etnik düşünceye yabancı olan eylemleri için sonuçlar çıkarır. Hristiyanlıktan ve Antik felsefeden etnik düşünceye etki eden evrenselci akımlar olmaksızın milliyetçiliğin görev bilinci anlaşılamaz. Bütüncül bir “insanlık” anlayışı olmaksızın, ki bu görev bilincinin objesidir ve etnik bilinçte yoktur, milliyetçilik düşünülemez. Etnik bilinç misyoner eğilimlere sahip değildir, sadece kendi ayrıcalıklı konumunu sürdürmeyi ve meşrulaştırmayı amaçlar.” (Reinhard Wenskus, s. 82).

Kült birlikleri en önemli Antik kaynaklarda soy toplulukları, *genera*, olarak tarif edilmişlerdir. (Plinius Nat. hist. IV 99, Tac. Germ. 2). Böyle bir dil kullanımı, ferdî birlikteliklerin ortak bir kültürte birleşmesi anlayışıyla çelişmektedir. Bu az çok Yunan dini-kültürel birlikleriyle [*Amphiktyonie*] karşılaştırılabilir. Çelişki, etnik gelenekler daima onları taşıyan siyasi birlikteliklerden daha kalıcı olduğunda çözümlenebilir. Bazı Germen öncesi kült birliklerinin (Ingvaeones ve Lugier) hatıraları, Germen döneminde de varlığını sürdürebilmiş ve yüksek kademelerinden [yani uzun geçmişlerinden] dolayı Germenlerin birliktelik duygusunu etkilemiş olabilir. Belki de en önemli Germen soy miti bu bağlamda yorumlanabilir.

Bir Soy Miti

Tacitus Germania'sının ikinci başlığının ikinci bölümünde der ki: Germenler bildikleri yegâne tarihi aktarım şekli olan eski şarkılarında, oğlu Mannus'u "halklarının atası ve kurucusu" olarak kabul ettikleri, topraktan doğan "çift cinsiyetli" Tanrı Tuisto'yu yücelttilerdi. İlk insan gibi saydıkları Mannus'un üç oğlundan Ingvaeones, Herminones ve Istvaeones halklarının türediğine inanırlardı. Bununla birlikte saygıdeğer bu üç soy ağacının dışında tanrısal soydan gelen başka "hakiki ve eski halklar" da mevcut olabilirdi. Tabii ki Süevler, Vandiller (Vandallar) ve Tanrıça Tamfana'nın kutsiyetini taşıyan Marsiler bunların içindeydi. Ancak elbette Tacitus rekabet içerisinde olan bu görüşleri aktarırken müdahale ederek saptırdı. Öncüsü Yaşlı Plinius, Tacitus'un da sonradan zikrettiği üç soy ağacının yanı sıra Vandillerle birlikte Aşağı Tuna ve Karadeniz bölgesinde yaşayan Bastarnilerin Kelt-Germen grupları da dahil olmak üzere toplam beş Germen soyunu biliyordu.

Bu soyların mahiyetine ilişkin tartışma bugün her zamankinden daha ateşlidir. Kesin olarak söylenebilecek tek şey, bu eski kült birliklerinin, Romalıların Germania'nın içine doğru ilerledikleri zamanlarda henüz çözülme sürecinde olmasalar da güçlü bir değişim içerisinde bulunduklarıydı.

Bir örnek vermek gerekirse, Yaşlı Plinius ve Tacitus, Gotların ataları olan Gutonları, Doğu Germania'nın sakinleri olarak zikrederler. Tacitus onları Süevlerden sayarken Yaşlı Plinius için onlar Vandillerin bir alt grubudur. Hem çok daha sonra yazıya dökülen Got köken efsanesi, hem de çok daha genç olan M.S. birinci yüzyılda Süev olarak kabul edilen Elbgermen Lombardları, kimlik oluşumlarında etkili olan ilk ve belirleyici olay olarak halklarının Vandalları yenmesini görürler. Hatıralar bu tür hikâyelerle yaşamaya devam eder, öyle ki bir halk bir zamanlar bağlı olduğu büyük bir soy ve kült birliğinden zorlamayla ayrıldığında, onların dağılma ve çöküşünü tetikler ya da hızlandırır. Bu tür süreçler genellikle tanrıların isimleri ve efsanevi olaylarla ilişkilidir. Dolayısıyla, tarihsel bilginin konusu olamazlar, ancak tarihi bir olayın motivasyonu olarak önemli olabilirler.

Tanrılar

Sezar'dan Yüksek Orta Çağ'a kadar sürekli Germen tanrı ve tanrıçalarından bahsedilse de bunlar belli Germen tanrıları değildir. Yani tüm Germenler aynı ilahi varlıklara tapmamış ya da onlara aynı anlamı yüklememişlerdir. Mesela Gotlar ve Vandallar kesinlikle Wodan'ı bilmiyordu ve Ziu/Tiu/Tiwaz¹, en yüce Gök Tanrı olarak yerini sadece Alamanniler arasında korumuyordu. Sezar, Germania'nın işgalini faydasız gördüğü için Germenleri son derece basit ve gelişime kapalı vahşiler olarak tasvir etme eğilimindeydi, bu yüzden güneşin, ayın ve ateşin dışında bir tanrıya inanmadıklarını ve rahipler liderliğinde ayinler yapmadıklarını söylüyordu. Tacitus'a göre, bir Ansibarii kralı, güneşe ve diğer yıldızlara "sanki oradalarmış gibi" sesleniyor olmalıydı. (bkz. b. G. VI 21, 1, Açıklamalar ile XIII 55, 1vd.). Ayrıca Tacitus, Germen tanrıları ve tanrıçaları hakkında ayrıntılı olarak ilk yazan ve tercüme edilemeyeceğini düşündüğü zamanlarda onlara –Tuisto, Mannus ve Tanfana gibi- Roma tanrılarının ve kahramanlarının isimlerini veren yazardı. Buna göre, Germenler en çok Merkür, Hercules, Mars'a, aynı zamanda Isis (Germ. 9, 1vd.) ve kurtarıcı Tanrı Alcis'in yerine koydukları Dioskurlar² Castor ve Pollux'a tapıyorlardı (Germ. 43,3). Ayrıca Germenler savaş marşlarında Hercules'i ilk kahramanları olarak övüyorlardı. Bütün bir orman ona adanmıştı. Odysseus onlarla bir şehir kurmuş ve [onlar da] Odysseus'a bir sunak adanmış olmalıydılar (Germ. 3, 1-3. Açıklamalar II 12, 1). Tacitus bu benzeşmeyi *interpretatio Romana* (Ger. 43, 3) olarak adlandırdı, ancak böylelikle, bilhassa Roma ordusundaki Germen birlikleri tarafından yaptırılan çok sayıda kutsal yazıtta olduğu gibi genellikle yerleşik hale gelmiş bir uygulamayı vurguladı (Kaynakça 2, 159). İmparatorluk dönemi kaynaklarında Merkür ve Mars'tan Germen tanrıları olarak sıklıkla ve farklı şekillerde bahsedilmektedir.

Kendisine insanlar da kurban edilen Merkür, Tacitus'ta en yüce Germen Tanrısı olarak geçer. Ancak Ren Nehri'nin doğu tarafında,

1 Daha çok "Tyr" olarak geçer.

2 Zeus'un oğulları.

Köln'ün karşısındaki Tencteriler, Civilis Ayaklanması esnasında hâlâ Mars'ı en yüce Tanrı olarak görüyorlardı (hist. IV 64, 1). Merkür ve Mars, savaştan önce ayrı ayrı muhalif ordular tarafından yüceltiliyorlardı (Ann. XIII 57, 3).

Tacitus Merkür'ü kendisinden önce Sezar'ın en yüce Galya Tanrısı için kullandığı kelimelerin hemen hemen aynısıyla tasvir eder (Derm. 9, 1, ve b. G. VI 17, 1). Her ne kadar oldukça “edebi” görünse de, bu Kelt-Germen ortak paydası nedeniyle içsel bir hakikate de sahipti. Tacitus'tan öğrenebileceğimiz ikinci şey, bu Merkür'ün “anavatanı” ve Kuzey-Doğu Galya ile Batı Germania temas noktasındaki Merkür'e yakın olan diğer tanrılardı. Üçüncü olarak ise Tacitus üçlüsünü hangi Germen tanrıların oluşturduğu bilgisini elde ederiz. Antik gün isimlerinin Germenler tarafından benimsenmesi de doğrudan ya da dolaylı olarak Roma İmparatorluğu'na ait olan bu alanda gerçekleşmiştir. Bu gezegen haftası³ neredeyse tamamıyla pagan olduğu için, bu süreç üçüncü yüzyıl olmasa da dördüncü yüzyıla tarihlenebilir. Ancak, Bavyera'dan kalan Gotça gün isimleri arasından sadece, Ares günü olan Areos'tan (*hemera*) Irchtag/Ergetag kelimesi, yani Salı günü korunmuştur. Batı Germania'da, Ren'in her iki tarafında ise tamamen farklı çeviri denklemleri oluşmuş; Dies Martis-(doğrudan) Dienstag [Salı], Dies Mercurii-Wodanstag (Wednesday ve bugünkü Mittwoch [Çarşamba] ile karşılaştırılmalı), Dies Iovis-Donnerstag [Perşembe], Dies Veneris-Freitag [Cuma] olmuştur. Dolayısıyla ihtiyatla, Tacitus'a göre manevi lider olan Merkür'ün Wodan'a, savaş Tanrısı Mars'ın aslen en yüce Tanrı olan Tiu'ya (Tiwaz), yıldırımlar saçan Jüpiter'in çekiç fırlatan Donar'a (Thor) karşılık geldiği varsayılabilir. M.S. ikinci ve üçüncü yüzyıllardan kalma pek çok Latince yazıt, Renanya'daki bir Mercurius Cimbrius / Cimbrianus'a⁴ tanıklık etmektedir (CIL XIII 6402, 6604vd., 6742). Buradan hareketle henüz M.Ö. ikinci yüzyılda Kimberlerin (Cimbri) zaten Wodan'a ibadet ettiği sonucuna varmak tarihsel yönetime aykırı olur. Açıkça Merkür'ü Wodan ya da tam tersi olarak zikreden kaynaklar en erken yedinci yüzyıldan kalmaz,

3 Adlarını yedi tanrıdan alan günlerden oluşan hafta.

4 Bir Germen Tanrısı.

yani ancak runik bir yazıtta Wodan adı karşımıza çıkar. 610 civarında Alamanniler, Konstanz Gölü'nde biralarını "diğer Merkür olarak adlandırılan" Wodan'ın onuruna mayalıyorlardı (Jonas I 27). Aşağı yukarı 671/88 yıllarına dayanan Lombard köken hikâyesi hem Vandalı hem de Lombardları Wodan'a tapanlar olarak anlatır. Paulus Diaconus sekizinci yüzyılın sonunda ekler: Aslında Yunanistan'dan gelmesine rağmen "O, Romalıların Merkür olarak adlandırdıkları ve Germania'nın tüm halklarının bir tanrı gibi ibadet ettiği" (PD I 9). Wodan'ın Anglo-Sakson kraliyet ailelerinin atası olduğu bilgisi sekizinci yüzyılın başına dayanır (Beda, HE I 15). Dokuzuncu yüzyılın eski Sakson vaftiz yemininde üç ana Tanrı Thuner, Wodan ve -Tiu yerine- "Saksonların yoldaşı" Saxnot üzerine yemin edilir. Uppsala'daki Svear'lerde üçüncü sırayı Freyr alır, bundan ilk olarak on birinci yüzyılın sonuna doğru Adam von Bremen (IV 26) bahseder. Onuncu yüzyıldan kalma ikinci Merseburg büyüsü ise geç dönem olduğu için "pagan" özgünlüğü konusunda şüphelidir. Burada Wodan, düşmüş bir atın büyük şifacısı olarak görünür; Brakteatlar⁵ da bununla görsel paralellik içerir ve Godesberg/Wodansberg gibi yer isimleri de onu anımsatır. Aynı şey Donar ve Tiu için de geçerlidir; eski yüksek Almanca bir notta, Alamannilerin Augsburg'u, Tiu'nun *Ciesburg*'u, sarayı olarak da adlandırılmaktadır. Svabyalılar ise "Tiu'nun adamları", *Ziuvari*, dırlar.

Gün isimlerinden hareketle Wodan, Donar, Tiu'nun M.S. birinci yüzyıldan itibaren Batı Germen Tanrı üçlemesini oluşturmuş oldukları varsayılmaktadır. Ancak, bu tüm sorunları çözmez. Tacitus'un Tanrı üçlemesi Merkür, Hercules ve Mars iken bu günlere göre Merkür, Jüpiter ve Mars oluyordu. Tacitus gibi bir Romalı ya da bir Germenin talebi üzerine Latince bir metin kaleme alan bir kişi için, fırlatma çekici ile onları bela ve canavarlardan kurtarmak adına dünyayı dolaşan Donar/Thor, en iyi Hercules ve onun sopası ile özdeşleşiyordu. Ağırıklı olarak tarımla uğraşan ve en önemli Tanrıları Donar için Roma panteonunda bir yer arayan Germenler'e, onu Jüpiter'le eşleştirmek mantıklı geldi.

5 Çok ince metal üzerine tek taraflı basılmış sikke ya da madalyon.

Yazıtsal gelenek edebi geleneğe kıyasla çok daha fazla tanrıça ve ilahî “anneler ve matronlar” biliyor olsa da Venüs’le özdeşleştirilen Friia/Frigg’e ilk olarak gün adları şahitlik eder. Bu tanrıçalar bilhassa Ren boyunca bölgesel öneme sahiplerdi, bazıları savaştan sorumluydu, ama genellikle lütuf ve bereket bağışlayıcıları olarak yüceltiliyorlardı. Tacitus, dikkat çekici olarak İskandinav bölgesi halkları arasında Nerthus adında bir toprak ana Tanrıçası anar ki burada daha sonra eril Tanrı Njörd, Freyr ve Freya kardeşlerin babası olarak bir rol oynamıştır. Nerthus’un Njörd benzer bir ilişkiye sahip olsa da olmasa da, Tacitus’un onlar üzerine yazdıklarından sonra, Tanrılar zümresine dahil edilmelidirler. Ancak o Friia değildi. Aynı şey, simgesi bir gemi olan ve Antik örneği gibi tüm canlı varlıklara mutluluk ve bereket getiren Süevlerin Isis’i için de geçerli olabilirdi (Tac. Germ. 9, 2). Tacitus için Süevler Elbe’nin doğusundaki halklardı. Ancak, kesinlikle Süev olmayan Walcheren adasında, Tanrıça Nehalennia’ya⁶ adanmış yirmi ikiden fazla sunak bulunmaktadır. Buralarda bir gemi ile köpek, meyve ve kürek gibi diğer Roma-İsis işaretleri tasvir edilmiştir. Isis ve Nehalennia’dan Friia’ya bir yol bulmak mümkün değildir. Bunun muhtemel açıklaması belki şu şekilde olabilir: Friia/Frea, ilk olarak açıkça yedi ve sekizinci yüzyıllarda Lombardların köken hikâyesinde yüce Tanrıça ve Wodan’ın eşi olarak ve onuncu yüzyılda ikinci Merseburg büyüünde Wodan ile bağlantılı olarak görülür. “Onların” gün adlarının oluştuğu üç ve dördüncü yüzyıllarda, belki genel olarak “Aşk/Aşıklar” [die Liebe(n-de)] olarak anlaşılmış olabilir. Bu da hem onun hem de Venüs’ün adı anlamına gelebilir. Friia/Frea her hâlükârda en yüce Tanrı Wodan’ın eşiği makamına yükselmiştir.

Tanrıçalığın yeryüzündeki karşılığı –Lombard köken hikâyesinde bu Frea’nın özdeşi Gambara’dır- rahibeler ve kahinlerdir. Sezar’ın sözlerinin aksine kaynaklar, rahiplerden, kadın kıyafetleri giyen rahiplerden ve en önemlisi kendilerini falcı ve kâhin gibi gösteren rahibelerden bahsetmektedir. Bunlardan birisi Domitianus zamanında bir Semnones kralıyla birlikte Roma’ya gelmişti. Bir

6 Isis’in Nehalennia ile bir tutulmasından dolayı.

Semnones “kahini”nin adı da olan Walburg ismi, ikinci yüzyıldan kalma Mısır’ın Elephantine Adası’ndaki bir yazıtta da geçmektedir. Drusus Elbe’yi geçmek istediğinde insanüstü büyüklükteki bir kadının, muhtemelen bir Semnones kadınının görünümünden korkarak geri dönmüştü (Suet. Claud. 1, 2). Kadınların Semnones geleneğinde özel bir statüsü vardır. Bructeri Veleda (kâhin) öyle bir itibara sahipti ki düşman kabileler arasında bir anlaşma yapılırken Civilis ile birlikte hakem olarak çağırılmıştı. Bir kulede yaşamış ve akrabaları sayesinde çevreyle iletişim halinde kalmıştı. Bu yer Lippe yakınlarında olmalıdır, çünkü nehirdeki galip Civilis halkı, ele geçirilen Roma amiral gemisini ona hediye olarak getirmişti. Veleda yaşamını, Roma esareti altında tamamlamış olabilirdi. O dönemde Veleda’nın pek çok “meslektaşı” Vitellius’un sarayında ve bir diğer Semnones kadını Domitianus’un sarayında bulunmaktaydı (Tac. Germ. 8, 2. Kaynaklar 2, 158).

Krallar

Sezar, Galya’nın işgalini Ren’e kadar genişletip hatta bu sınırları da aştığında, her yerde modern araştırmanın “Galya-Batı German Devrimi” olarak tanımladığı sıra dışı bir tarihî paradoksla karşılaştı. Buradan Ren’in her iki tarafındaki en gelişmiş ve en iyi organize olmuş halkların bile, M.Ö. 50 yılında hâlâ kralı değil, kraliyet ailesini tanıdıkları gerçeği anlaşılmaktadır. Bu yüzden sık sık birbirleriyle şiddetli bir mücadeleye giren pek çok hükümdar tarafından yönetiliyorlardı. Merkezdeki oligarşilerin aksine, Kelt-Germen dünyasının uç bölgelerinde, Britanya Adaları’nda ve İskandinavya’da eski bir krallık vardı. Buna karşın Doğu Alp ve Doğu German krallıkları nispeten daha genç bir gelişmişlik seviyesindeydi. Bunun için İmparatorluk politikasının en önemli özelliklerinden biri, krallığın restore edilmesini engellemeye çalışan oligarşik güçleri desteklemektir. Tekrar kral olmayı istemekle suçlandıkları için eski kral ailelerinin çok sayıda üyesi yok oldu. Hatta Arminius bile bu bahaneyle kendi akrabaları tarafından ortadan kaldırıldı ve o bu kadere yaşayan tek

kişi değildi. Daha sonraları Romalılar, barbar hükümdarları kendileri seçip tahta oturtabildikleri müddetçe, krallıkların oluşumunu desteklediler. Böylece Arminius'un bir yeğeni ve yine bir yeğenin oğlu birkaç yıllığına Cherusci kralı oldular. Tabii ki onların hükümdarlığının artık eski krallıkla hiçbir ilgisi kalmamıştı. Bu eski krallık hakkında elbette çok az şey bilinmektedir. Sadece eski krallığın “küçük alan”daki insanların birliğini temsil ettiği, monarşik bir gücü olmadığı ve kutsallığının (*sakral*) kendisinden kaynaklandığı söylenebilir. *Sacer* “bir Tanrı tarafından kutsanmış veya takdis edilmiş” demektir ve yaratılıştan gelen bir hak değildir, elde etmek için bir eylem gerekir. Bunun için kutsal bir krallık ile kutsal görevlerin yerine getirilmesi arasında bir ayrım yapmak gerekir. Kutsal bir Germen krallığı söz ya da eylemle kurulamazken, pagan ve Hristiyan hükümdarlar her türlü kutsal görevi yerine getirmek zorundaydılar. Bu yüzden, Roma komutanı İmparatorluğu için *augura*⁷ sahipti, her barbar kral gibi Germen de kutsal enerjisini uzun saç, manevi yolculuk, ayinler ya da Hristiyanlık döneminde kutsal yağla mesh edilmek gibi kültler ve büyülerden alıyordu.

İncelemeler en eski asalet isimlerinin farklı dillerde aynı yollardan oluştuklarını ve aynı anlamlara geldiklerini destekleyebilir. Bununla birlikte, eski krallık sadece yeni oligarşiler tarafından bastırılmamış ya da Roma İmparatorluk politikasıyla değiştirilmemiştir, aksine en azılı düşmanları krallık için çabalayan ve bunu başarıyla elde eden komutanlar olmuştur. Tacitus'un Germenler “krallarını; *reges*, soyluluklarına; *ex nobilitate*, komutanlarını; *duces*, ise başarılarına göre; *ex virtute*, alırlar (yani seçerler)” (Germ. 7) sözü bu bağlamda anlaşılmalıdır.

“Soyluluğa dayanan krallık” zaten kraliyet soyunun devamıydı ve böylece üniter, dar bir alanda yaşayan ama izole olmayan etnik bir topluluğun temsilcisi oluyordu. “Başarısından dolayı komutan” olan ise krallığa yükselmek için pek çok etnik gruptan oluşan galip bir ordunun önderi olarak mücadele etmek durumundaydı. Bu yeni

7 Alm. Auspizium. Bilhassa kuşların hareketlerini takip ederek kehanette bulunmak.

kral tipolojisi, kraliyet soyundan gelebilirdi de gelmeyebilirdi de. Bu kral, ordudan yani hareket halindeki halklardan, büyük bir zafer elde ettiği ve yeni topraklar fethettiği için “alınırdı”⁸. Kahramanca bir başarı, kimliğini belirli bir gruptan alan ilk eylem, komutanın krallığa uygunluğunu gösterirdi. Eski kral, bilinmeyen zamanlardan beri bir halkı yönetmiş olan kralların halefiydi, yani galip ordunun kralı, hem yeni bir kraliyet ailesinin hem de yeni bir halkın kurucu kralıydı.

Hun akınları Germen göçünü hızlandırdı ve Roma topraklarında krallıkların kuruluşuna vesile oldu. “Eski krallık” ile “Ordu krallığı” arasındaki çekişme, nihai ve değiştirilemez olarak yeni krallık formunun lehine karara bağlandı. Bu ne Got, ne Burgon, ne de diğer bir eski krallığın yenilenmesi olmayan, yeni ve büyük bir krallığın ortaya çıkmasına sebep oldu. Tıpkı “*kuning*” Clovis’in tek başına Frankların kralı olduğu ve bazı Anglosakson kralların da bunu elde etmek için çalıştıkları gibi, Batı Got Alaric⁹, Vandal Gaiseric¹⁰ veya Doğu Got Theoderic, *Reik*’in Monarşisi’ne sözlerini geçirmişlerdi. Bununla birlikte, uzun vadede, Doğu *reik*’ları Batı Germen *kuning*’lere karşı galip gelemedi. Kuzey Germenlerinde, Keltler’den alınan kral unvanının kraldan daha eski olduğuna dair zayıf bir anı vardı. Nesiller sonra bilge bir İskandinav şair bu bilgiyi sistematize etti: İlk kralın asıl babası, önemli bir isme sahip olan Rigr (*Reiks*) adında bir Tanrı olmalıydı.

Tabii ki her iki kral tipi de “sıra dışı” bir Germen icadı değildi. En azından tüm Avrasya bölgesinde görülen bu krallıklar, her ne kadar bütün insanlık aleminin yönetim düzenini kapsamasa da –tarihsel olarak ilk kez tespit edilebilen– geniş bir alanda, birçok halktan oluşan devlet oluşumlarını mümkün kılmıştı.

Tacitus’un Söevler’i aksini iddia etse de (Germania c. 39, 1) ya da kıtanın eski Saksonlarından olan Anglosaksonlar: “Biz aynı kemik ve kandanız.” (Bonifatius, Epistulae n. 46) deseler de soy oluşumu kesinlikle “kan”la alakalı bir durum değildir. Soy oluşumları

8 Seçilirdi manasında kullanılmış.

9 I. Alaric (370-410) 391/5-410 yılları arasında hüküm sürmüş Batı Got Ordu Kralı.

10 (389 – 477) Vandal Krallığı’nı kurmuş ve 428’den 477’ye kadar hüküm sürmüştür.

yönetim tarihine ilişkin olaylardır ve engellenmedikleri takdirde bunlar, Germen dünyasının her yerinde geleceğe ait olan büyük monarşik krallığın oluşumuna yol açarlar.

İktidar ve Klan, Tebaa ve Ordu

Bilimsel tartışma, hiçbir kavramla olmadığı kadar yoğun ve çekişmeli olarak “iktidar ve tebaa” kavram çiftiyle uğraşmış ve başka hiçbir ikili ideolojik bağlılık ve acımasız amatörlikten bu kadar etkilenmemiştir. Aynı durum “klan” için de geçerliken “kabile ordusu” kavramı bu tartışmalardan daha az etkilenmiştir. Sezar’dan Ulfila’nın İncil tercümesine kadar pek çok kaynağımızın şahitliğine göre, çok sayıda politik önemde kavram halk diline taşınmış, ancak bunun yanı sıra kıtanın, İskandinavya ve Britanya Adalarının Erken Orta Çağ metinlerinde de iktidar ve tebaa konusu sürekli işlenmiştir. Ama bu noktada, kullanılan bu kavramlar bugün açıklanmaya muhtaç olabilir.

İster bir krallık ister oligarşik bir yönetim olsun, her durumda iktidarı elinde bulunduran bir üst tabaka vardır, bu onların “yabancılar üzerinde yasal bir yönetme hakkına sahip olmaları” (Heinrich Mitteis) demektir. Bu egemenlik iddiası büyük mülkiyete dayanır ve bağımlı ya da özgür olsa da daha düşük ekonomik güçler üzerinde yayılır. İktidar en başta saray/ev iktidarıdır, modern söylemle bu, kendi ailesi ve bağımlı insanlar üzerindeki yaptırım gücü demektir. İktidar, günlük iye temininden muaf tutulmuş, eğitilmiş savaşçılar olarak, içeride ve dışarıda her zaman “destek gücü” olarak kullanılabilen bir grup insana dayanmaktadır. Arminius eşi Thusnelda’yı kurtarmak için kayınpederi Segestes’i kuşattığında, Segestes’in oldukça müstahkem evi için birbirinden güçlü iki büyük grup savaşa girişmişti. Arminius Marcoman Kralına saldırdığında ise pek çok etnik gruptan oluşan bir orduyu, aynı yapıya sahip Marbod’un savaşçı birliklerinin üzerine sürmüştü. Hatta Arminius’un amcası Cherusker hükümdarı Inguomerus bile tebaası ile birlikte Marbod’un yanında saf tutmuştu (Tac. Ann. I 57, 1vd., II 45, 1).

Sezar ya da Tacitus yöntemli olarak Germen tebaası üzerinde konuştuklarında, aktarımları sadece soyutlama değildir, hayata dayanır: Bu arkaik bir toplumun yaşantısında, Germenlerle Germen olmayanların, özellikle Kelt ve İber müesseselerinin karşılaştırılmasının gösterdiği gibi gayet tabidir. Ulfila'nın İncil çevirisi bile Kelt kökenini açıkça ortaya koyan, tebaalığa ilişkin çok sayıda kavram içerir. Bu lider ile tebaa arasındaki bağıllık ve sadakati düzenleyen tebaa yemininin bağlayıcılığı altında geçerlidir: "Liderler zafer için, tebaa ise liderleri için savaşır." (Tac. Germ. 14, 1). Lider çatışmada öldüğünde tebaanın da yaşamaya devam etmemesi bununla ilgilidir. Snorri Sturluson'a¹¹ göre, Aziz Olaf, kendisinin ve tebaasından bin otuz kişinin hayatına mal olan Stiklastadir Savaşı'ndan önce, tam da tebaasının bu yükümlülüğünün söylendiği ve övüldüğü Bjarki-Lied marşını söylemiştir (Reall. German. Altertumskunde 3, 51vd..).

Ekonomik yükümlülük, ki bu bir tebaaya sahip olmanın [kaçınılmaz] sonucudur, oldukça ağır olmalıdır. Verimsiz ekonominin (tarım) ürettiği az miktarda bir fazlalığa el koymak sadece güç sahibi büyükler için mümkündü. Elbette Germenler gibi arkaik bir toplumdaki tek norm saf güç değildi. Eğer bu üst sınıf ihtiyatla asil olarak adlandırılırsa, kastedilen şey daha açık hale gelir: asil dilbilgisel olarak olumlu olsa da anlamsal olarak sadece kıyasta etkilidir. Başka bir deyişle haklar hiyerarşisinde bir asilin önceliği vardır; hiyerarşi içinde hep daha da iyileştirmesi gereken bir yere sahiptir ve mevcut konumunu tehlikeye atmak ve kaybetmek istemez. Bu rekabetçi tutkuya göre gençler de lider olabilir; yaş, ki bu "tipik" bir Germen tavrı gibi görünüyor, hiyerarşiyi belirlemede neredeyse hiç etkili değildir. Bilakis tanrısız kurucu babalara kadar giden atalar, kişisel karizma ve liderin üzerinde yükseldiği "kredi" önemlidir. Ancak tüm maddi gereklilikler ve en önemlisi askeri başarı olmadan kredi ve sermaye çok çabuk tükenir.

Romalılar ve Bizanslı varisleri, barbarlarla özellikle de "sarışın haklarla" ilişkide oldukları müddetçe, onları en çok savaş stratejileri ilgilendirdi. Mümkün olduğu kadar çabuk bir şekilde, Germenlerin

11 (1179-1241) İzlandalı şair-tarihçi.

güçlü ve zayıf yanlarının ne olduğunu, onlarla nasıl mücadele edileceğini ve onları Roma ordusunun yardımcı birlikleri olarak en iyi şekilde nasıl kullanılabileceklerini tespit etmek amaçlanmıştı. Ariovistus, Sezar'a Galya'nın kendi askerî hizmetine bırakılmasını teklif etmiş ve bu konuşma at sırtında gerçekleşmişti. Gerçi süvari standart bir Germen savaşçısı değildi, ama Romalı gözlemci için en önemli savaşçı tipiydi. Küçük bakımsız atlarının üzerindeki Germen süvarileri, atların yelelerine tutunan seçilmiş genç piyadelerle birlikte karışık bir şekilde savaşıyorlardı: Ariovistus, çılgınca öne doğru atılan, sayısız mızrak ve cirit fırlatıp hızla geri çekilen ve hemen bir sonraki saldırıyı planlayan altı bin süvari ve bir o kadar da piyade yardımcı birliği konuşlandırmayı başarmış olmalıydı. (Caes. bell. Gall. I 48, 5-7). Bataviler tam teçhizatlı bir şekilde atlarıyla birlikte, Po ve Tuna gibi büyük suları yüzerek geçme yeteneğine sahiptiler (Tac. Hist. II 17; Cassius Dio 69, 9, 6). Duyumlara göre demir azlığı yüzünden kılıç, mızrak, zırh ve miğfer gibi silahlar pek yaygın değildi (Tac. Germ. 6). Savunma silahı olarak sadece genellikle rengarenk boyanmış bir kalkan taşırlardı. Kalkanını kaybetmek en büyük onursuzluktu. Böyle bir durumda olan kişi ne dini törenlere ne de kabile toplantılarına katılabiliirdi. Bu kara lekeden kendisini asarak kurtulması alışılmadık bir durum değildi (Tac. Germ. 6).

Çatışma ve savaş, tanrısal yardımın özellikle beklendiği ve bunun için kült eylemlere başvurulduğu durumlardır. Mesela kalkanlarını ve vücutlarını siyaha boyayan ve hortlaklar ordusu (=vahşi av?) gibi savaşmak için karanlık geceleri seçen Doğu Hariilerinden bahsedilir (Tac. Germ. 6 und 43, 4).

Çoğu barbarlar gibi, Germen savaş düzeni de esasen ailelere, klanlara ve kabilelere ayrılmıştı. Geleneksel kavmî düzen doğal olarak tebaa formundan ayrılmalı ve değiştirilmeliydi. Bazı Hariilerin hayalet adam gibi savaş kostümü giymeleri, genel bir kavim ritüelinden çok bir erkek birliğinin alametiydi. Süvariler piyade birliğinden seçtikleri en iyi genç koşucularla birlikte, güçlü bir ordu komutanı ya da Ordu Kralı olan Ariovistus gibi üst bir merci tarafından icra edilen kavim düzenini meydana getiriyorlardı. Yolun bir

kısmını efendileriyle birlikte gidenler, adından da anlaşılacağı gibi hizmetkârlardı [*Gesinde*] (eski Norsça'da *sinni* "ordu yürüyüşüne eşlik eden kimse, tebaa", eski yüksek Almanca'da *sind* "yol, yön"). Bir efendinin etrafında olan bu kişiler, günümüz hizmetlisinin öncüleri olan Kelt-Got *ambakti-andbahtos*lardı ve aslında kavim düzeninde yerleri olmaması gerekirdi.

Klanlar ve ailelerin olduğu en alt satıhta soy birlikteliğinin çözülmesini Gotik hikâye şöyle anlatır: 350'de klanlar, (eski?) soy birliktelikleri olarak, iktidar tarafından organize edilen gruplar tarafından bastırıldılar. Gerçi İncil Gotçasında klan, yasal bir topluluk olarak açıkça görülür. Nüfusun az olduğu toplumlarda çok önemli olan evlat edinme, kardeşle uzlaşma, yasa dışılık ve kanunsuzluk ya bu kelimeyle ya da bu kelimeden oluşan terimlerle tanımlanır. Öte yandan belirtmek gerekir ki klan üyelerinin tabî sorumluluğu olan kan davası birçok durumda tebaaya aktarılır. Mesela Büyük Theoderic'in güttüğü kan davası üzerine iki adamın öldürülmesi klan onurunun kefaretinden ziyade politik eylemlerdir. Kabileler soy birlikteliği açısından gerçekliklerini kaybedince, daha alt bir düzlemde Lombard *farası*, seyahat birlikteliği tarzında sosyal gruplar oluştu. Bununla birlikte geleneksel kategorilere göre, Lombard geleneğinin açık kavramsallaştırması ile *fara* da bir soy birlikteliği olarak tanımlanır. *Faranın* tarihsel gerçekliği kaynakların diline rağmen bulunmak durumundaydı.

Ve bir değişim anı Roma ordusunu meydana getirdi. Cumhuriyetten Pricipate dönemine kadar ordunun omurgasını, en parlak döneminde İtalyan kökenli altı bin elit askerden müteşekkil lejyon oluşturuyordu. 350 yılında lejyonun önemi artık nitelik ve nicelik açısından büyük ölçüde azalmıştı. Şimdi yaklaşık iki ila üç bin adamdan oluşuyordu. Ancak yine de Ulfila'nın İncil çevirisinin şahitliğine göre belki de barbar ordusuna büyüklük ve iç yapılanma için örneklik teşkil etmiş olabilirdi. Lejyonların güçlerini en az bin adamlık olarak düzenledikleri dönemde bazı barbar ordularının da güçlerini bu seviyeye uydurmaları dikkat çekicidir. Vandal ordusu da binerli gruplara göre sistematize edilmişti ve yine Batı Got Kralı

I. Alaric'in alayına katılan ordu öbekleri, görünüşe göre aynı formda yeniden düzenlenmişti. İspanyol Batı Got ordusu hâlâ onlu sistem üzerine kuruludur ve binliklerin yanında beş yüzlük, yüzlük ve onluk birlikler de vardır. Geç Antik dönemde lejyon bin kişiden oluştuğu gibi en asgari atlı birlik gücü de beş yüz kişiydi. Her iki sayı da Batı Got ordusunda tekrar görülür.

Gayet açık olan bu kanıtlara rağmen yine de Got-Vandal ordularının sayı formları yalnızca Roma etkisinden kaynaklanıyor olamazdı. Hun-atlı göçebe ordu düzeninden Moğollara kadar pek çok örneği bulunan onlu sistemin de Germanler üzerinde bir etkisi var gibi görünüyor. Zira Gotça on bir ve on iki sayılarının, ona "bir ilave et, iki ilave et" şeklinde oluşması, Roma dışı atlı göçebe örgütlenme ilkesinin kabul edilmiş olduğuna işaret edebilirdi.

Üçüncü yüzyıl imparatorları, ağır silahlandırılmış piyade askerlerinin geleneksel önceliğini kırmış, Pers örneğine göre tesis edilen, Katafraktlar ya da Clibanariuslar (yani "bir fırında sıkışmış kişi") denen zırhlı süvari birlikleriyle Roma ordusunun yeni omurgasını oluşturmuşlardı. Uzun mesafeleri aşan zırhlı mızraklı süvariler, Ostragot Ordu Kralı Ermanaric'e de dördüncü yüzyılın ortasında, Geç Antik gözlemcilerin İskender'le kıyaslanmasını önerdikleri bir iktidar inşa etme fırsatı vermişti. Ermanaric 376'da intihar etti; daha iki yıl geçmemişti ki 9 Ağustos 378'de bir Ostrogot süvari birliği, Hadrianopolis (Edirne) Savaşı'nın, Hunlardan Roma İmparatorluğu içine doğru kaçışan atsız Batı Gotları lehine sonuçlanmasını sağladı. Takip eden yirmi yıl içinde Batı Gotları Alaric'i kralları olarak seçtiler ve öyle güçlendiler ki süvari saldırılarıyla her şeyi ezebilecek duruma geldiler, hatta "demirle güçlendirilmiş duvarlar bile çökme tehlikesi altındaydı" (Claudian, *De bello Gothico* vv. 191 vd. und 213 vd.). Alaric 402'de Pollentia'da, Roma hizmetinde bulunan Alan süvarilerinin saldırılarını püskürtmekle kalmayıp onları mağlup etti. Bu zamanlarda Alaric-Got süvarileri niteliksel bir üstünlüğe sahiptiler. 600'de atlı Got savaşçıları gayet yaygındı. Got düellolarının eski zamanlardan beri at sırtında gerçekleştiği bilgisi ise dokuzuncu yüzyıl kaynaklıdır.

Gotlar ve Vandallar, Süev Quadlar, Gepidler ve Lombardlar yalnızca Sarmat-İran-Türk modelini benimsemekle kalmamış, bizzat kendilerini “İskit” süvarisi haline getirmiş, hatta geç Roma-Bizans ordusu üzerinde bu yönden gelen etkiyi güçlendirmişlerdi. Bu tür bir süvari savaşçısı, ideal durumda, boyun ve yanak korumalı miğfer giyer, illa metalden olması gerekmeyen en az dizlere kadar uzanan hareketli bir zırhın içinde bulunurdu. Her iki elle tutulan, üzerinde bayrağın dalgalandığı *contus* denen çok uzun mızraklar taşırlardı. At üstünde ve yaya olarak savaşmak için –belki fildişi saplı- bir kılıç ve ikinci bir silah olarak da kalkan kullanırlardı. Süvariler zırhlı atlara üzensiz biner ve “uzun mızraklarla hep birlikte” (Procopius, *De bello Persico* II 18, 24) düşmana karşı dörtlüyle koşarlardı.

Savaş atlarına karşı duyulan derin saygı gibi değer yargıları, Got ordusunun silahlanması ve taktiği, bütün tarihleri boyunca büyük ölçüde aynı kalmıştır. Caesarea’lı Procopius’un¹² “Vandal Savaşı” kitabı da Vandallar için aynı tabloyu çizer. İtalya ve Afrika’daki silah fabrikaları ve devlete ait çiftlikler, Roma dışındaki barbar orduları tanıdıklarından malzemeyi daha fazla miktarda ve en önemlisi daha kaliteli olarak tedarik etme çabasında olmalıydılar. Yine de iş sadece Roma “fabrikalarına” bırakılamazdı. Birinci sınıf işçilikle yapılmış “*Baldenheim*” tipi miğferler üzerindeki son araştırmalar, bunların İtalya’da özel parçalar olarak üretildiklerini açıkça göstermektedir. Bunun yanı sıra Doğu Got-Barbar silah ustaları Antik tarzda üzüm bağlarıyla süslenmiş alın bantlarını Roma silah fabrikalarından satın alıyorlar, ancak alın bantlarının üzerine yerleştirilen toka ve levhaları kendileri geleneksel el işi olarak yapıyorlardı.

Bir hayli barbarlaşmış Geç Roma-Bizans orduları, temelde federe olarak Roma ordusuna [*exercitus Romanus*] mensup olan barbarlarınkinden çok da farklı değildi. Düzenli Roma ordusundaki barbarların zihniyeti de müttefiklerden çok farklı değildi. Iulianus¹³ İmparator ilan edildiğinde, Germanlerin geleneksel kalkan kaldırma

12 Procopius Caesarensis (500-562) Geç Antik dönem Yunan, Erken dönem Bizans tarihçisi.

13 Flavius Claudius Iulianus (331/2-363) 360-63 arası hüküm sürmüş Roma imparatoru.

âdetinin uygulanması dikkat çekicidir. Gotlar 377 yazının sonunda atalarının övgüsü ile Roma ordusuna karşı bir savaş başlattıklarında, “Romalılar” *barritus*la, alçak sesle başlayıp gittikçe yükselen barbar savaşçıların savaş şarkılarıyla, karşılık vermişlerdir.

Geç dönemde dahi Roma ordusu, komutanlarının taktik-stratejik eğitiminde aşılamadı. Gerçi Romalılar bütün barbar ordularında görev aldılar: Batı Got Kralı Euric’in¹⁴ ordusundaki en üst general-ler Roma ordusundan transfer edilmişti. Fethedilen Auvergne’nin ilk Got komutanı, tıpkı Gotlar tarafından ele geçirilen Ebro vadisinin gibi bir Romalıydı. 526’dan sonra İtalyan Gotlarının en üst askeri, daha önce Büyük Theoderic yönetimi altında Doğu Got Krallığı’nın Galya bölgesini komuta etmiş olan Liberius’tu. Romalılar, Burgon, Vandal ve Frank, Alamanni ve Bavyera ordularında savaştılar. Ancak bu Romalı subaylar barbar ordularını, Roma ordusunun seviyesine çıkarmak için gerekli olan altyapıdan yoksunlardı. Sadece Belisarius ve Narses gibi generaller, farklı etnik birliklerden oluşan ordularını, yüksek silah tekniği ve taktik konularındaki uzmanlıkları sayesinde, nihayet yenilmez bir enstrümana dönüştürmeyi başardılar.

Doğu Roma ordusunun gerek imparatorluk gerek daha sonra krallık döneminde Batı’ya oranla daha çok parası vardı. Doğu Roma’nın sadece askeri bütçesi, Batı Roma’nın, sonraki dönemde Doğu Gotlarının yıllık toplam gelirinin iki katından daha fazlaydı. Dolayısıyla Doğu Roma ordusu daha donanımlıydı; eşi benzeri olmayan bir topçu birliği ile daha iyi bir lojistiği ve görünüşe göre Roma’nın mucize silahı “disiplini” uygulamak için talim yapmaya daha çok zamanları vardı.

Kuşatma tekniği alanında Roma modelinin, poliorketik, eşi benzeri yoktu. Ayrıca Vandallar dışında kimse Roma donanmasını taklit etmedi. Kral Euric adına Sakson korsanların peşine düşen Batı Got amirali bir Romalıydı. Gaiseric’in donanmaları dahi –halefleri mevzu bahis bile olamaz- asla bir Roma donanmasına saldırmaya cesaret edemedi. Esasen Gaiseric gemilerini tıpkı Romalı amirallerin yaptığı gibi daha çok ulaşım aracı olarak kullanıyordu.

14 Eurich (440-484) 466-484 yılları arasında hüküm sürmüş Batı Got Kralı.

Romalılar 468 yazında Kap Bon Felaketini sineye çekmek zorunda kalmışlardı, çünkü Vandal kralı bir ateşkesten yararlanmış ve demirlemiş devasa düşman donanmasına uygun bir rüzgârda kundak gemileriyle saldırmıştı. Tabiatın merhameti Gaiseric'e kendisinin en büyük deniz zaferini bahşetmişti, üstelik tek bir Vandal, Alan ya da Berberi adam adama kavgaya girmemişti.

Kurumsal alanda Roma ordusu tartışmasız bir model olarak kaldı. Dördüncü yüzyılda pek çok Frank, daha az sayıda Alamanni, ancak daha sonra Gotlar ve Vandallar, Roma ordusunda, komutanlık ve *comites domesticorum* gibi en yüksek rütbelere ulaştılar. Bu durum dördüncü yüzyılın sonuna, yani müttefik barbarların bir kralının aynı zamanda komutan [*magister militum*] olabilmesine kadar sürdü. Bu kesin kurumsal dönüşümü gerçekleştiren adam, 410 yılında Roma'yı fetheden I. Alaric'den başkası değildi. Aynı zamanda Romalı askerler, giderek artan bir oranda, kült sisteminin denetiminden bütün (sınır) vilayetlerin(in) idaresine, hatta genel valiliklere¹⁵ kadar pek çok sivil görev icra ediyorlardı. Bu sebeplerden ötürü, özellikle Batı İmparatorluğu'nun Geç Antik dönem devlet düzeninin askerileştirilmesi ve buna bağlı olarak barbarlaştırılması gerçekleşti. Dolayısıyla diyalektik anlamda Roma dünyasının dönüşümünde bir enstrüman olarak hizmet eden Roma ordusuydu.

15 Bir bölgede İmparatorun temsilcisi.

3

BÜYÜK GERMEN KABİLELERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

BÜYÜK GERMEN KABİLELERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Marcoman Savaşları Antik gözlemciler tarafından genellikle Germenlere karşı savunma savaşları olarak tasvir edilmiş ve bu emperyal galibiyetler geleneksel zaferler olarak kutlanmıştır. Farklı kavimlerin ve hatta Germen menşeli soyların saldırıları karşısında on beş yıl boyunca devam eden mücadeleler barbar kavimlerinin saf birlik-teliğinin oldukça zayıf olduğunu göstermişti. Kuzeydoğu Germania'da yerleşik olan Gutonlar (Gotlar) gibi halklar, savaşın patlak vermesinden hemen önce dahi, çok kısa bir süre sonra Avrupa'nın doğusunda güçlü bir etnik değişimi tetiklemiş olmalarına rağmen, küçük kavimler olarak görülüyorlardı.

Augustus savunma doktrinine göre, lejyonları ve yardımcı birlikleriyle Roma ordusu, mümkün olduğunca İmparatorluk sınırlarına yerleştirilmeliydi. Bu stratejik konsept şaşırtıcı sayıda az bir askeri birlikle yetinmekteydi –İskoçya'dan Suriye'ye, Moritanya'dan Transilvanya'ya kadar yaklaşık üç yüz bin silahlı adamdan oluşmaktaydı- ve bu sistem Roma İmparatorluk yönetimi savunma ve tarazuza ilişkin eylem yasasına sahip olduğu müddetçe çok iyi işledi. Sistemin zayıflığı ancak Marcoman Şavaşları'nın ilk zamanlarında, Aquileia neredeyse kaybedilecek duruma geldiğinde anlaşıldı. Özellikle doğrusal sınır savunması uzun süreli çok cepheli savaşların yürütülmesine engel olmaktaydı. Eskimiş askeri yapılar da İmparatorluğun iç siyasi sisteminin neredeyse tamamen çökmesine sebep oluyordu. Yönetim tarihi sınıflandırmasında üçüncü yüzyılı asker

imparator çağı olarak tasvir ettiren şey, aslında Roma dünyasının yeniden yapılanmasının başlangıcıydı.

Roma devlet düzeninin zayıflığı, neredeyse fark edilmeden ortaya çıkan büyük Germen halklarına fayda sağladı ve güç verdi. Tacitus birinci yüzyılın sonunda kırktan fazla Germen kabilesi saymış ve bununla birlikte bilinen tüm halkları da zikretmemişti. Tacitus, her ne kadar Arminius'un dönemine kıyasla Cherusclilerin kendi dönemindeki zayıflıklarını kaydetse ve 58 yılında Hermundurilerin Chattileri uğrattıkları büyük yenilgi gibi (Ann. XIII 57, 1vd.) bir Germen iç savaşını detayıyla tartışan çok az sayıdaki Romalıdan birisi olsa da, görünüme göre, kıyasıya kavmî rekabeti, Romalılar için çok hoş olan Germen "anlaşmazlığı"ndan farklı görmek gibi olasılıklardan yoksundu. Latin etnograflar her ne kadar Yunan meslektaşları ve eski hocalarına göre çok daha doğru ve gerçekçi olsalar da bu dar görüşlülük mümkündü. Yunanlar için her şey aynı kalabilirdi, çünkü onlar için barbar dünyası zamansız, tarihsiz ve bu nedenle sabit durumdaydı. Üçüncü yüzyılda Tuna boyu yeni Germen halkları tarafından çiğnendiğinde, bir Yunanlı bu korkunç çatışmaları Herodotus'tan beri bilinen İskit tarihinin yeni bir bölümü olarak nitelendirdi. Bunların içinde bizzat Raetiaların komşuları olarak Hermundurilerin sonunu getiren ve dördüncü yüzyılda Alamannileşerek "Juthung İskitleri" olarak anılan, muhtemelen bir Süev soyu olan Batı Germen Juthungları anılır (Dexipp. Frag. 6). Bir Yunan okur İskitlerden bahsedildiğinde ne hayal edileceğini biliyordu; aslında, eşleştirme kabaca, tarihi Münih tanziminde [*Münchner Viktualienmarkt*] bir tezgâhtarın gözlüklü, fotoğraf makinesi taşıyan turistlere dair hoşnutsuzluğunu "Saupreiß, japanischer!"¹ şeklinde ifade etmesi ile aynı gerçeklik değerine sahipti.

Tacitus eğer Süevleri pek çok halktan oluşan bir birlik olarak tanımlamış olsaydı, kavmî büyük grupların oluşumunu anlama anahtarına sahip olurdu.

¹ Saupreiß Kuzey Almanya doğumlu ya da orada yaşayan insanlar için kullanılan bir kelimedir. Kimi zaman aşağılayıcı bir anlamda kullanılabilir. Japanischer (Japon) kelimesiyle birlikte kullanıldığında muhatabın etnik kimliğiyle hiçbir ilişkisi olmaksızın genel bir aşağılama anlamı taşır.

Süevlerin ilk kült birliklerinin gelişimi benzer yapıdaki Luigi-Vandal büyük gruplarını da şekillendirdi. Lombard ve Got soy efsaneleri, Vandallara karşı olan mücadelelerini kökensel bir eylem, kimliklerinin kurucu olayı olarak kutluyorlardı. Bu muhtemelen anlık bir olay değildi, bilakis Gutonların ve muhtemelen Lombardların Vandalların bağımlılığından yavaş yavaş kurtulmalarıydı. Eski kült birliğinin dağılmasından sonra, Gutonlar Pomeranya'dan Vistula'ya göçerken Vandallar ise bugünkü merkez Polonya bölgesinden güneye çekildiler. Südetler "Vandal Dağları" (Cassius Dio LV 1, 3) oldular ve iki Vandal kabilesinden biri olan Silezya Silingilerinin ülkesini sınırla ayırdılar. Hasdingiler kısa bir süre için onların doğusuna yerleşti, ancak Marcoman Savaşları esnasında Karpatları aşarak güneye doğru ilerlediler. 250'de Gotlara katılmış olmalıdırlar; 270 yılında Yukarı Tisa'dan aşağı Pannonia'ya kadar yayıldılar. Mevzu Roma ile mücadele olduğunda Vandallar Gotların gerisinde kaldılar.

Koca bir nesilden fazlası, 238'den 271'e kadar bütün Balkan Yarımadası ve Küçük Asya'yı vuran yıkıcı Got akınlarının altında inlemişti. 251 Haziran'ında Got Ordu Kralı, İmparator Decius² yönetimindeki Roma ordusunu bugün Bulgaristan'ın Razgrad şehri yakınlarındaki Abrittus-Hisarlık bölgesinde yok etmeyi başardı. İmparator ve oğlu öldü, aynı zamanda yıllarca ortalığı kasıp kavuracak veba benzeri bir salgın patlak verdi.

268'in ilkbaharında Got savaşçılarından oluşan güçlü kitleler, Tuna üzerinden güneye doğru ilerlerken, Got-Herul denizcileri Ege'de atılım yaptılar. Ancak bu büyük seferlerin ardından İmparator II. Claudius³ 269'da büyük Naissus Zaferi'ni kazandı ve muzaffer unvanı *Gothicus*'u alan ilk Roma İmparatoru oldu. Bu unvanın zikredilmesi aynı zamanda Antik anlatılarda Got adının ilk kez anılmasıdır. Mevzu bahis aktarımlar bu "yeni" halk ile Pomeran Gutonları arasında herhangi bir bağ kurmamaktadır.

2 Caesar Gaius Messius Quintus Traianus Decius Augustus (201-251). Trajan Decius olarak da bilinen 249-251 yılları arasında hüküm sürmüş Roma İmparatoru.

3 Marcus Aurelius Claudius Augustus Gothicus (213/14-170) 268-270 yılları arasında hüküm sürmüş Roma İmparatoru.

271 yılında İmparator Aurelianus⁴ seleflerinin başarılarını tekrarladı, hatta Tuna'yı bile aştı ve Gotları birçok savaşta kendi bölgelerinde mağlup etti. Daha sonra İmparator barışı tesis etti. Aurelianus'un halen bütünüyle kendi kontrolü altında tuttuğu Traianus Daciası'ndan idari olarak vazgeçildi. Bu da Gotların takip eden birkaç on yıl boyunca, eyaleti kendi kontrolleri altına almak, bölgeyi müttefikleriyle paylaşmak ve düşmanlarına karşı korumakla meşgul olmaları anlamına geliyordu. Tuna'nın kuzeyindeki en genç ve tek Roma eyaletinin zor kullanılarak alınması söz konusu olamazdı.

Aynı durum Ren ile Tuna arasındaki *limes*in ve bu zaman zarfında sessiz sedasız Alamannilere açılan vergiye bağlanmış toprakların [*agri decumates*] terk edilmesi için de geçerlidir. Gotlar, Doğulu Greuthungiler/Ostrogotlar ve aşağı Tuna'ya kadar ilerleyen Tervingiler/Vesierler olarak bölündüklerinde, Tervingiler/Vesierler krallıklarını kaybettiler. Birçok gruptan oluşan Alamanniler ise vur-gulanan herhangi bir önemli özelliğe, liyakatli kral soyuna sahip değillerdi. Daha sonra Alamannileşen Juthunglar dışında herhangi bir Alamanni grup, köklü bir ad taşımıyordu. İsimlerinden dolayı onlar kendilerini “üstün insan” olarak görürken, komşularının nezdinde “melez” diler.⁵ Dördüncü yüzyılın ortalarında, büyük ölçüde Roma elit birliklerinin adlarından bilinen ve kökenleri fethedilen topraklardan gelen ilk bölgesel isimler ortaya çıktı. Çoğunlukla şimdi kabilelerin yönetici tabakasını oluşturan bir ya da birkaç kral ile kendilerini eşleştirdiler. Bu krallar hem birbirleriyle hem de Romalılarla antlaşmalar yapmış, asla toplu olarak Romalılarla savaşmamışlardı. Ayrıca anlaşılan hepsi birbiriyle akrabaydılar ve az ya da çok düzenli olarak buluşuyorlardı.

Geleceğin en önemli “yeni” halkı Franklardı. İsimlerinin anlamı “vahşi, atılğan”dı. *Ferocitas Francorum* adını vahşilikten alan bir halkı işaret ediyordu (Wenskus 513vd.). Ren'in batı tarafında vergi

4 Lucius Domitius Aurelianus (214-275) 270-275 yılları arasında hüküm sürmüş Roma İmparatoru.

5 “Alemanen” adından dolayı onlar kendilerine Almanca “Vollmenschen” diyorlardı. Ancak komşuları isimlerindeki “al”ı, “alle” hepsi, her şey olarak okuyup onları âriliikten uzak, melezler olarak algılıyorlardı.

ödemeyen “*die Freien*” [özgür] insanlar olduklarından, isimleri –Roma dili kaynaklı- birçok dilde “*frank*” [açık] ve “*frei*” [özgür] kelimelerinin çağrışımıyla oluştu. Sonradan Frank birliğinin ilk sırasına yerleşen Salianlar ancak dördüncü yüzyılda Franklaştılar; pek çok yönden kusursuz olan Merovenj Krallıklarının kurulması için en temel gereklilik Ren’in aşılmasıydı. 257/58’de İmparatorluğun içlerine doğru ilerleyen ilk Frank akınlarındaki cesaret ve yiğitlik şimdiye değin Ren’in karşı yakasında bulunan Germenlerden beklenen şeydi.

Nasıl ki [coğrafi olarak] Frankların arkasında Saksonlar varsa, Alamanniler’in arkasında da Orta Oder bölgesinden gelen Burgonlar vardı. Burgonların kökeni ile Danimarka’nın Bornholm Adası arasında bağlantı kurulur. Ren, Main, Neckar ve Tuna nehirlerindeki Alamanniler onların en azılı düşmanlarıydı. Bu yüzden Burgonlar, Roma emperyal siyaseti için ilgi çekici oldular. Ren’in etrafında çok kabalalık olmadıkları müddetçe iyi bir müttefik olabilirlerdi. Özel ilişkileri Burgonların Romalıların akrabası ve varisi olma iddiaları ile örtüşüyordu. Bunlar da soylarının adı olan Burgon’u, “Burgi”ye⁶, yani tipik Geç Antik dönem sınır tahkimatına bağladılar. Bu yakınlık hissi, Romalı bir gözlemcinin kendine özgü Burgon Krallığı’nı barbar olarak reddetmemesini, aksine kutsal Firavun hükümdarlığıyla karşılaştırmasını da açıklayabilir (Ammianus Marcellinus XXVIII 5,14).

Yunan coğrafyacı Batlamyus⁷ Saksonlardan muhtemelen ilk kez ikinci yüzyılın ortalarında bahsetmişti. Sakson korsanlarının en erken açıkça anılışı ise 286 yılına, Franklarla birlikte çıktıkları deniz yolculuğuna dayanır. İsimleri büyük ihtimalle kısa kesilmiş kılıç anlamına gelen “Sax” kelimesinden gelmektedir ki ilk formları Demir Çağı öncesi dönemlere kadar izlenebilir. Araştırmalar uzun zaman, Sakson etnik kökenini alternatifin sembolü, yani “gönüllü tabiiyet ya da fethin” antitezi olarak gördü. Buna karşın bu tür karşılaştırmaların tarihsel olmadığını ve Erken Orta Çağ soy oluşumuna yabancı tespitler olduğunu söyleyen yine Reinhard Wenskus oldu. Aslında Kuzey Elbeli göçmen bir azınlık, Elbe’nin güney bölgesinde yerleşik olan

6 Burg: Saray.

7 Claudius Ptolomaeus (yaklaşık 100-160), İskenderiye doğumlu astronom, matematikçi, coğrafyacı, filozof.

bir çoğunluğa karşı hüküm sürüyordu. Sakson soy oluşumuna dair rivayetler yetersiz olsa da kuzey halklarına ek olarak Lombardlar'ın, Kuzey Svabyalıların, Türingiyalıların, hatta belki de İskandinav Harudlarının ve geriye göçen Anglosaksonların katılımı saptanabilir.

Saksonların Britanya'ya göç eden kabile üyeleri kraliyeti beraberlerinde götürmüş olsalar bile, oligarşik yapıdaki eski Saksonlar, temel etnik-sosyal farklılıkları açıkça dışa vuran sosyal-hukuksal kabile yapısını düzenlemeyi ve nispeten uzun süre, hatta 800'deki Karolenj işgaline kadar bu yapıyı muhafaza etmeyi başardılar. Üç ya da dört sosyal sınıf rivayetinin Sakson yönetim yapısını ne kadar basitleştirdiğini ve farklılıkları vurguladığını tartışmaya gerek yoktur. Asıl önemli olan sistemin anlamıdır. Asiller [*Edeling*], özgürler [*Friling*] ve yarı-özgürler [*Laeten* ya da *Liten*] olmak üzere ilk üç sınıf, siyasi olarak yetkindi ve askerlik yapabiliyordu. Sakson yasası bu sistemle, kısıtlı özgürlüğe sahip olanların kamusal hayata katılamadığı diğer kabilelerden temelde ayrışıyordu. Buna karşın üç Sakson grubu ölümle cezalandırılan evlilik yasağı ayırmaktaydı. Ayrıca bir asilzade *Liten*lerden sekiz kat ve yine *Freien*lerden altı kat fazla kefaret parası almaktaydı. Sakson kabilesinde yarı özgür *Liten*ler tam özgürler [*Freien*] ile aşağı yukarı aynı durumda iken asiller bariz öncelik hakkına sahip tabakayı oluşturmaktaydılar. Böylesine belirleyici soy ve sınıf ayrımcılığı kuzey Elbe'de, Elbe'nin kuzeyindeki asıl Sakson ülkesinde geçerli değildi.

Evlilik yasağı, asilzadeler ile diğer iki grup arasındaki aşırı fark ve birinci sınıfın nispeten kalabalık olması, Sakson soy oluşumunun başında, etnik farklılıkları, sosyal ayrışmalar olarak taşıdı. Rivayetler *Friling*lerin gönüllü bağlanmasından ve *Liten*lerin –en azından bir kısmının– boyun eğmesinden söz eder. Bu nevi özet bir tasvir, soy oluşumları için tipik olan ve Alamanni ile Gotların Ren ve Tuna'daki fetihlerini belirleyen orta ve uzun vadeli gelişmeleri gösterir.

357'de İmparator Iulianus'un, Ren'in batısını mesken tutmuş Alamannileri bozguna uğratarıp Galya'dan sürdüğü Strasbourg Savaşı'nda, "savaşçı halklar" şu sırayla ortaya çıktılar: Tepede amca ve yeğen olmak üzere en güçlüler olan iki kral bulunmaktaydı. Onları

rütbe ve isimleri en yakın olan beş kral takip etmekteydi. Üçüncü ve dördüncü sırada “on tane krala eşdeğer yönetici ve hatırı sayılır ölçüde asil” yer almaktaydı. Ancak savaştan önce, tüm bu büyük adamlar Alamanni piyadeleri tarafından atlarından inmeye ve iyi ya da kötü kaderlerini paylaşmaya mecbur edildiler (Ammianus Marcellinus XVI 12, 34 vd.).

Alamanniler ile karşılaştırıldığında, çağdaş Tuna-Got (Batı Got) oligarşisi, ortak girişimler için gerekli olan birliği çok daha iyi sağlamış ve muhtemelen çok daha iyi organize olmuştu. İç ve dış tehditlere karşı koymak için, dördüncü yüzyılda, tüm kavmî topluluğu kapsayan, geçici, kraliyet dışı bir monarşi kuruldu. Başlarında kabile topraklarından ayrılma izni olmayan bir hâkim vardı. Yetkisini, kraliyet prensleri ve büyüklerinden oluşan bir kabile meclisinden almaktaydı. Büyükler, kült sistemi, adalet ve savaştan sorumluydular, ancak iç ve dış tehdit durumunda haklarını büyük ölçüde hâkime teslim edebilirlerdi ya da etmeliydiler.

Monarşik krallık olmamakla beraber Franklarda, Burgonlarda ve erken dönem Vandallarında birçok kral vardır. Aynı durum Lombardlar ve Herullar için de geçerlidir. Büyük yönetsel değişim, Germanler Roma topraklarında kalıcı krallıklar kurdukları anda gerçekleşmiştir.

Got Kavimleri ve Ariusçuluk

Aşağı Tuna ve Kırım yarımadasındaki Gotlar, bütün bir kavim olarak Hristiyanlıkla teması olan ilk Germanlerdi. Bu muhataplığın sebebi, üçüncü yüzyılda Balkan yarımadasını ve Küçük Asya’yı kasıp kavuran ve Roma İmparatorluğu’nda Hristiyanlığın en güçlü olduğu bölgeleri tahrip eden Got akınlarıydı. Ayrıca, Gotların ganimeti Tuna boylarındaki ya da Pontus’daki anavatanlarından sürülmüş esirlerden oluşuyordu. Örneğin, Ulfila’nın Got olmayan ataları da bu yolla, 257’de Cappadocia’dan Aşağı Tuna’nın kuzeyindeki Got yurduna gelen ve selefleri ve halefleri gibi “efendilerini kardeş yapan” (Basilius d. Gr., Epistolae n. 164) köleleştirilmiş insanlar arasındaydı. Tuna boyu

Gotlarının erkenden yoğun bir şekilde Hristiyanlaşması fikri çok abartılı görünmektedir, çünkü 376'da onların büyük çoğunluğu hâlâ pagandır. Ancak yine de üçüncü yüzyılın esirleri ve onların torunları, Gotların Hristiyanlaşma ve Romanizasyon süreçlerinin çekirdeğini oluşturmuşlardır. Pagan kabile dininin karşı karşıya kaldığı bu tehdit, pagan üst tabaka tarafından sosyal düzenin de tehdit edilmesi olarak algılandı. Öyle ki 350 ve 370'te Germenler arasında türlerinin tek örneği olan ve daha önce Roma'da gerçekleşmiş olanları örnek alan iki Hristiyan kovuşturması yaşandı.

Ulfila muhtemelen 341 yılında Antakya'da "Get bölgesindeki Hristiyanlarının piskoposu" (Philostorgios II 5) olarak görevlendirildi ve ilk Got Hristiyan kovuşturmasında takipçileriyle birlikte ülkeden sürüldü. 350'den sonra, Roma topraklarında yardımcılarıyla beraber İncil'i tercüme etmeye başladı. Hristiyan dini jargon, ya direkt ya da Latince aracılığıyla Yunancadan bu İncil Gotiğini etkiledi. Bunun için icat edilen Got alfabesi Yunan Alfabesini temel almak-taydı, ancak bunun yanında Latince gibi Runikçeden de uyarlamalar yapılmıştı. Ulfila'nın İncil tercümesi tüm Got halkları, asıl Gotlar, Gepitler ve Vandallar, Rügenliler, Sciriler, Herullar, hatta Burgon ve Germen kökenli olmayan Alanlar için çığır açan bir öneme sahipti. Evet, Frank Merovenjlerin içinde dahi Ulfila'nın inancını benimseyen insanlar vardı ve az daha Clovis de onlardan birisi olacaktı.

Ölüm döşegindeyken Ulfila inancını itiraf etmekteydi; "doğmamış ve görünmez, bir olan Tanrı Baba'ya ve biricik oğlu, Rabbimiz ve Tanrımız, her şeyi yaratan, bir eşi olmayan, –ve öyle ki tek Tanrı Baba, ki Tanrımızın da Tanrısı-, ve Kutsal Ruh'a, hayat veren ve kutsal kılan, ki o ne Tanrı, ne de Rab'dır, bilakis Mesih'in sadık hizmetkârıdır, ona denk değil, aksine tâbi ve oğula itaatkâr, tıpkı oğlun da Tanrı Baba'ya tâbi olup itaat ettiği gibi" (Auxentius, Max. diss. 63).

Eskiden olduğu gibi bugün de bu tür bir inanç kolayca Ariusçu olarak görülebilir. İskenderiyeli din adamı Arius (yaklaşık 260-336) İsa'nın Tanrı'ya olan benzerliğini savunuyor ve Tanrı'nın Oğlu'nun her zaman var olmadığını, aksine tevlid edildiği esnada yaratıldığına inanıyordu, öyle ki insanlar da aynı Tanrı'nın oğulluğuna nail

olabilirlerdi. Arius ve muhalifleri arasındaki fikir ayrılığı tehlikeli bir vaziyet almıştı ki İmparator Constantinus 325 yılında İlk Ekümenik Konsili Küçük Asya'da, İznik'te topladı. Burada Ariusçuluk lanetlendi ve bugün hâlâ geçerli olan İznik inanç esasları formüle edildi. Ancak hayatının sonuna doğru İmparator, gittikçe Ariusçu piskoposların etkisi altına girdi, böylece sadece Arius'u affetmekle kalmadı, ölüm yılı olan 337'de Ariusçu bir piskopos tarafından vaftiz edildi.

Dördüncü yüzyıl boyunca, İskenderiyeli din adamının öğretisi, özellikle doğuda maddi ve manevi yüksek itibar sahiplerinden kralara kadar birçok taraftar kazandı. 360'taki İmparatorluk Konsili'nde kabul edilen inanç esasları, uzlaşmaya istekli olan Ulfila'nın temsil ettiği Germen Ariusçuluğunun da temelini oluşturdu. Bu şöyle bir soruna sebep oldu: 325 İznik Konsili'nde, Konsil babalarının çoğunluğu, üç ilahi şahsiyetin aynı öze sahip olduğu [*homoousios*] ve Yunan felsefesinden ödünç alın "öz" [*substantia, ousia*] kavramının kullanılması konularında anlaşmışlardı. Buna karşı çıkan tek kişi Ulfila değildi. Daha sonra 360'ta Constantinopolis'te toplanan piskoposlar öz kavramını sildi ve Baba ile Oğul'un basit eşitliğini kabul ederek aynı öz üzerinden bir uzlaşma formülünde anlaştılar. Ancak İspanyol Teodosius'un Doğu'nun imparatorluk tahtına çıkmasıyla, Batı'da hiçbir zaman terk edilmeyen İznik görüşü sözünü geçirdi, böylece Doğu da hızlı bir biçimde tekrar Katolikleşti. Dördüncü yüzyılın sonunda, Hristiyan Germenlerin büyük çoğunluğu Doğu İmparatorluğu'nun topraklarında yaşıyorlardı ve İmparatorlar da gelecek yüzyılda Arian inançlarına dokunmaya cesaret edemediler.

Ulfila geleneğinin özelliği ve mukavemet gücü, bilhassa onun halk dilinde olmasına dayanıyordu. Buna karşın Roma-Katolik piskoposların halk dilindeki vaazları aracılığıyla, Got ruhları kazanmak için gösterdikleri dağınık çaba neredeyse hiçbir işe yaramadı. Beşinci yüzyılda Batı'ya göç eden Got-Vandal halklar inançlarını beraberlerinde getirdiklerinde, Batı'da çoktan Katoliklik lehine yerleşmiş fikirleri geriye döndüremeyecek kadar zayıflardı. Bu nedenle bir Frank olarak Got inanç geleneğine ve Ulfila'nın diline yakın olan Merovenj Clovis'in de kısa bir tereddüte rağmen, topraklarındaki

Roma çoğunluğu için Katolikliğı seçmesi şaşırtıcı değildir. Buna karşın Got, Vandal, Burgon ve nihayet Lombard kralları, her biri eski kabile dininin yerini alan Arian kiliselerinin efendileri haline gelmişlerdi. Ariusçu krallıklarında, dinsel öğretilerin yayılması ve kilise düzeni, bütün Germenlerde olduğu gibi, “yukarıdan aşağıya” etkili olmuştu. Ancak böylelikle –Germen dünyasında benzeri olmayan- “aşağıdan yukarıya” doğru yaşanan Gotik din değıştirme usulü terk edilmişti. Ne Ulfila’nın Ariusçuluğı ve onu takip eden krallar, ne de Clovis’in Katolikliğı, Roma İmparatorluk sınırlarının dışındakiler şöyle dursun içindeki Germenlerin hepsini dine döndürebilecek durumdaydı, ki [bunu başarsaydılar] böylelikle Avrupa Hristiyanlığının paganizm, kayıtsızlık ve tekrar barbarlaşmaya karşı korunması ve yaygınlaştırılmasının ön koşulu sağlanmış olurdu.

GERMEN KAVİMLERİNİN
GÖÇÜ YA DA ROMA
DÜNYASININ DÖNÜŞÜMÜ

GERMEN KAVİMLERİNİN GÖÇÜ YA DA ROMA DÜNYASININ DÖNÜŞÜMÜ

Hümanizm ve Rönesans'tan beri, Germanler, içlerinde bilhassa Gotlar, Vandallar, Franklar ve Lombardlar, Roma İmparatorluğu'nun işgalinden, yıkılmasından ve hatta yok edilmesinden sorumlu tutuldular. Bu olguyu tasvir etmek için, on sekizinci yüzyılın sonunda hümanistik kelime icadının yardımıyla *migratio gentium*, "Kavimler Göçü" kavramı ortaya çıktı. Bu kavram, çöken Roma İmparatorluğu topraklarında, kendi barbar yönetimlerini [*regna*] kuran, Batı Got Kralı I. Alaric (391/95-410), Doğu Got Kralı Büyük Theoderic (471/74-526), Vandal Kralı Gaiseric, Salian Frank Merovenj Kralı Clovis (481-511) veya Lombard Kralı Alboin (560/61-572) gibi ordu krallarının yönetimindeki yıkıcı barbar istilası fikrine bağlıydı. Farz edelim ki gerçek olaylar hakkında hiçbir şey bilmiyoruz ve sadece aşağı yukarı Roma nüfusunu ve İmparatorluğa dahil olan Germanlerin yaklaşık sayısını biliyoruz; ortaya çıkan tablo yine de şudur: Yalnızca beşte biri asker olan, sayıları yüz ila yüz yirmi bin arasında değişen Batı Gotu, yedi yüz elli bin kilometre karelik toprağa ve on milyon nüfusa sahip Roma'yı işgal etmiş olmalıydı. Toplamda en fazla yüz elli bin Doğu Gotu'nun sayıları yirmi beş bini geçmeyen savaşçı birliği, alan olarak Galya'dan daha küçük, ancak on-on iki milyon nüfusa sahip İtalya *prefekturasında* hüküm sürüyor olmalıydı. Gaiseric'in Afrika'ya gönderdiği kabile seksen bin kişiden oluşuyordu. Bunlardan yaklaşık on beş bin savaşçı, o zamanlar Mısır hariç nüfusu muhtemelen üç milyon olan zengin Roma Afrika'sını zapt etmiş olmalıydı. Clovis ve haleflerinin fetihlerinden

sonra Galya'da Franklar toplam nüfusun yüzde ikisini oluşturmaktaydı ki bu oran, altı ya da yedi milyon Romalıya karşın yüz elli en fazla iki yüz bin Frank'a tekabül ediyordu.

Sadece rakamlara bakılarak bile bu tür yayılmalar bugün fetih olarak değerlendirilemez, ki barbar orduları bazı bölgelerdeki tek düzenli silahlı gücü temsil etseler de bu kesinlikle her yerde geçerli değildi. Ancak böyle bir durumda dahi Romalıların temsilcileri bunu İmparatorluğun sonu olarak algılamıyordu (Vita Lupicini c.10). Zaten Germen orduları aslında Roma'yı işgal etmekten çok birbirleriyle savaşmakla meşguldüler. Franklar Galya'da Romalılardan sadece küçük bir bölge almışlardı. Büyük Theoderic en büyük zaferlerini Germen rakiplerine karşı elde etti ve yaşamı boyunca güçlü bir şekilde yönetilen hiçbir Roma ordusunun karşısında duramadı. Aynı durum Alaric ve Gaiseric, Alboin ve diğer Germen kralları için de geçerlidir.

Roma'nın çöküşünde Germenlere merkezi bir rol isnat etmeye çalışan yorum, inandırıcılığını uzun zamandan beri kaybetmiştir. Biz bugün sömürgeci bir dünya gücünün çöküşünün tanıkları olarak, çöküş olarak tanımlanan şeyi yeniden yapılanma, dönüşüm, hatta sancılı bir yeni düzene geçiş olarak görebiliyoruz. Veyahut diğer bir deyişle, Litvanyalıların ya da Üç Baltık Devleti'nin birleşerek Sovyet Birliğini işgal etmesi ve yıkması ne kadar mümkündüyse, Gotların Roma İmparatorluğu'nu yıkmaları da ancak o kadar mümkündü. Ama nispeten küçük siyasi birliklerin bugün olduğu gibi geçmişte de imparatorlukların yeniden şekillenmesinde belirleyici bir etkiye sahip oldukları söylenebilir.

Şüphesiz Gotların, Vandalların, Frankların ve Lombardların tarihi daha çok bir savaş, katliam ve yıkım tarihi olmuştur. Buna rağmen Roma İmparatorluğu ve barbarlar arasındaki ilişki, savaşlardan çok bir antlaşmalar tarihiydi. Barbar krallıklar Roma dışı geleneklere dayansalar da, liderleri –genel vali yetkisiyle– Roma askeri işlevlerini yerine getiren, antlaşmalarla belirlenmiş Roma kurumlarıydı. Bu yüzden Roma topraklarındaki barbar orduları da genellikle Roma müttefik ordularıydı. Roma ordusunun halefleri olarak iktidarı taşıma hakkına sahiptiler, ancak tabii ki Germen savaşçı

halklar imparator değil ancak kral seçebilirlerdi. Geç Roma anayasası açısından bakıldığında, barbar krallıklar, Geç Antik dönem devlet teorisi ve pratiğini uzlaştırmak için –dönemsel de olsa- başarılı bir denemeydi. Bizzat bir Geç Antik dönem tarih yazıcısı bile, “Roma İmparatorluğu’nun Gerileyiş ve Çöküşü”nden (Edward Gibbon’ın (1737-1794) meşhur kitabının adı “The Decline and Fall of the Roman Empire”) ne kadar şikayetçi olursa olsun, barbar krallıkların İmparatorluğun siyasi sisteminin bir parçası olduğundan asla şüphe etmezdi. Onlar İmparatorluk içine yerleşmiş barbar devlet yapıları değildi, bilakis sadece Roma İmparatorluk sınırları içerisinde var olabilmişlerdi. Kalıcılıkları farklı ve seviyeleri de daha düşük olmasına rağmen, Bizans gibi onlar da, eski Roma İmparatorluğu’nun mirasçılarıydılar. Bu varislere beş ve altıncı yüzyıllarda hem barbar krallıklarına hem de Bizans’a rahat vermeyen ve bölgesel baskı uygulayan Slavlar ve Araplar da eklenmiştir.

Haklı olarak sorulur, niçin Batı İmparatorluğu oyunu kaybederken, Doğu şaşırtıcı biçimde yaşamını sürdürme gücü gösterdi. Nicelleştirme bugün rağbet gören bir uğraş, gerçekten de ilginç fikirler sunuyor. Kaynakları erken dönem için elbette çok yetersiz. Aynı metoda göre ve özellikle aynı kaynaklardan elde edilmiş sonuçlar, birbirleriyle kıyaslanıyor ve bunun üzerine göreceli bir bilgiye sahip olunuyor. 500’lerde Constantinopolis’te üç yüz ila beş yüz bin arasında insan yaşadığı tahmin edilirken, aynı dönemde Got Toulouse’un sadece on beş bin sakini olduğu varsayılıyor. Başka bir ifadeyle buradan, Batı Got Krallığı’nın başkentinde ve dolayısıyla eski Galya vilayetinin çoğunda yaşayan toplam nüfusun, yaklaşık yirmi bin adamdan oluştuğu tahmin edilen Got ordusundan daha az olduğu anlamı çıkıyor. Buna karşın Constantinopolis’te her zaman, tüm zamanların en yüksek Roma askeri sayısından daha fazla insan yaşamaktaydı.

Bu demografik örnek ekonomik gözlemle de uyum içerisindedir. Büyük Theoderic’in ölümünden sonra kızı Amalasuintha’ya –geri verilen Batı Got Kraliyet hazinesi hariç- kırk bin altın miras kalmıştı. Bu meblağ, beşinci yüzyılın ortalarında Batı Roma İmparatorluğu’nun iki yıllık bütçesine denk geliyordu. Batı’nın yirmi

bin altınına karşın Doğu İmparatorluğu'nun yıllık geliri tahminen iki yüz yetmiş bin altından oluşuyordu. Bunun, Batı'nın toplam yıllık bütçesinin iki katından ve Theoderic'in mirasından fazla olan kırk beş bini, sadece ordunun ihtiyaçları için kullanılabilirdi. Büyük Theoderic'in otuz üç yıllık İtalyan iktidarından geriye kalan kırk bin altınlık mirasının toplamı, çağdaşı İmparator I. Anastasius'un¹ yirmi yedi yıllık iktidarının ardından geriye bıraktığı üç yüz yirmi bin altının sekiz katından daha azdı.

Bu tür rakamlar her şeyi açıklamazlar da neden Batı'nın dördüncü yüzyılın sonunda ve beşinci yüzyıl boyunca, Constantino-polis'in bölgesel ve kurumsal küçük ortağı olarak hor görüldüğünü gözler önüne serer. Mesela 450'de, Batı İmparatorluğu'nun yıllık vergi gelirinin yaklaşık yüzde 60'ı, ki bu Doğu bütçesinin yüzde 5'i bile değildir, otuz bin profesyonel askerin ihtiyaçlarına harcanmak durumundaydı. Batı İmparatorluğu bu güçteki bir ordu ile –galibi-yet umarak- ancak ya Galya'ya ya da Afrika'ya saldırabilirdi, her ikisi de aynı anda mümkün olamazdı.

Batı İmparatorluk yönetimi, otuz bin adam için gerekli olan on iki bin beş yüz altını toplayaydı bile ancak çok zengin değil ortalama zenginlikteki üç İtalyan senatörün mallarından bekledikleri yıllık kazançların toplamı kadar bir meblağı elde etmiş oluyordu. Yanlış bir ekonomi politikasından kaynaklanan halk yoksulluğu ve değişmeyen yüksek düzeyde bireysel servet (Alexander Demandt) arasındaki uyumsuzluk, Batı İmparatorluğu'nu yeni ve daha masrafsız yönetim modellerini benimsemesi için zorladı. Bu gelişmenin başında, eyalet vergi gelirinin ve barbar orduların krallarının önderliğinde yerleştirildikleri alanlardaki emperyal mülklerin devri geliyordu.

Gotlar

Gotların 291 baharındaki ilk bölünmelerinden beri iki kolu vardı: Batıdakiler *Tervingi-Vesi* ve doğudakiler *Greuthungi-Ostrogothi* olarak isimlendirilmişti. Bu isimler 400'e kadar, kısa bir süre kullanılmış,

1 Imperator Caesar Flavius Anastasius Augustus (430-518) 491-518 yılları arasında hüküm sürmüş Doğu Roma İmparatoru.

sonra Tervingi-Greuthungi çifti sadece kahramanlık şarkılarında yaşıırken, Vesier-Ostrogot ikilisi, Cassiodorus² tarafından altıncı yüzyılın başında Vesegothen-Ostrogothern'a uygun olarak Westgoten-Ostgoten, Batı Gotları-Doğu Gotları şeklinde "iyileştirilene" değin değışmeden kalmıştı. Ostrogotların adı "Gündoğumu Gotları" ya da "güneşin doğuşuyla parlayan Gotlar" anlamlarına gelen ihtişamlı bir isimdir. Cassiodorus, Doğu Gotlarının eski ihtişamlı adını coğrafi ayırt edici bir özellik olarak kullanmıştı. Altıncı yüzyıl bakış açısından, Gotların tarihi daima ya batı ya da doğu boylarının tarihinden biriydi. Bu nedenle Ostrogotlardan ancak beşinci yüzyılın başına kadar ve ardından Doğu Gotları'ndan [*Ostgoten*] bahsedilebilir, aynı şey Vesier ve Batı Gotları [*Westgoten*] için de geçerlidir.

Bugüne değin başka hiçbir Germen kavmi, gelecek kuşakların hayal gücünü Gotlar kadar meşgul etmemiştir. Onlar benzersiz bir şekilde, absürt bir kimlik tanımı ya da ironik ve negatif ötekileştirme için kullanılmışlardır. Mesela kıta İspanyolları tarafından göçmen olarak istenmeyen Kanarya Adaları sakinleri günümüz "Gotları"dır. Ancak diğer taraftan da özellikle Latin Amerika'da *godo*, saf İberya kökenini Gotlara kadar götürebilen asil doğumlu anlamına gelir. Almanca konuşulan hemen hemen her üniversitede "Gothia" adında bir öğrenci kulübü vardır. Ama eğer Asterix seyahatlerinde Ren üzerinden doğuya geçse, burada birbirleriyle çok çelişen Batı Gotları ve Doğu Gotları ile karşılaşır. 1683'te Viyana'yı kurtarmaya gelen ordunun başkomutanı Jan Sobieski, "Got Savaş Tanrısı" [*gotischer Mars*] olarak yüceltilmişti. Bugün halen Got kökenli sürgün Polonyalılar olduğu gibi, Hırvatlar arasında Slavlardan önce Balkanlarda Gotların yerleşik olduğu inancı da tamamen yok olmamıştır. Bununla birlikte "Gotik" kavramı uzun yüzyıllar boyunca hiçbir surette olumlu bir anlam taşımamıştır: Franklar ve Fransızlar için bu ismin arkasında dindar İspanyol aşırıları veya sapkınlıklar gizlenmekteydi. Aynı zamanda Gotik, barbar, yıkıcı ve kültür düşmanıydı. Geç Orta Çağın korkunç yazısı da hümanistler için gotikti, tıpkı Alplerin ötesindeki katedrallerin de ürkünç gotik yapılar olması gibi. Eğer

2 Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus Senator (485-580) Romalı devlet adamı.

18. yüzyılın sonunda bir yeniden yorumlama olmasaydı ve Vandalizm gotiğin yerini almamış olsaydı, Gotik bugün dahi olumlu bir anlam taşımazdı. Elbette bu anlam değişimi sadece İskandinavları değil, kendilerini Gotların saf kan torunları olarak gören İsveçlileri de etkiledi. Hatta ilginç bir şekilde, Avusturyalı Habsburglarla olan mücadeleleri Got göçünün devamı kabilinde aynı anda Avrupa'nın her yerinde bulunmaları olarak yorumlanabilirdi.

Kavimler Göçü sırasında Gotlar gerçekten de Roma topraklarında her yerde; Balkan eyaletlerinde, Küçük Asya, Suriye ve Filistin'de, Kuzey Afrika, İspanya, Galya, İtalya ve Tuna'da bulunmuşlardır. 375 ve 376 yıllarındaki Hun İstilasası doğudaki Gotların monarşisini, batıdaki Gotların ise aristokrasisini mahvetmişti. Bunun sonucunda şimdiye değin Gotlar tarafından kontrol edilen Don ve Karpatlar arasındaki neredeyse Tisa'ya kadar olan bölge batıya doğru bastırılan Hunlar karşısında korunaksız kalmıştı. Bu bölgedeki diğer German-Sarmat-Baltık kavimleri gibi Gotların da iki alternatifi vardı: Ya Roma İmparatorluğu tarafından kabul edilip farklı unvanlarla İmparatorluk vatandaşlığına alındılar ya da Hun boyunduruğu altına girdiler. Her iki durumda da vatanlarını terk etmek zorundaydılar. Batı Gotları ve birkaç Ostrogot kabilesi Hun kısılcasından kurtularak 376'dan itibaren Roma'nın Balkan eyaletlerine sığındılar. Ostrogotların büyük kısmı Hun Gotu olup batıya doğru göçtüler ve vatanlarında geriye kalan Tuna Gotlarıyla birleştiler.

Batı Gotları 9 Ağustos 378'de Hadrianopolis'de [Edirne] Doğu Roma ordusunu yenmeyi başardı. İmparator Valens ve onunla birlikte savaşan kurmay ve askerlerin büyük çoğunluğu öldü. Bugünkü Türk-Yunan sınırında gerçekleşen bu zafer, günümüz Bulgar Razgrad'ının yakınlarında vuku bulan 251'deki büyük Got zaferinin tekrarı gibi görünmektedir. Yani İmparatorun dahi hayatını kaybettiği bir savaş... Ancak Adrianopolis Savaşı'nın etkileri, üçüncü yüzyılın ortalarında meydana gelen bu talihsizlikten çok daha ciddiydi. 379 yılı başında, İmparator Valens'in ardından tahta çıkan İmparator Theodosius, 3 Ekim 382'de Gotlarla Roma tarihinin muhtemelen en vahim antlaşmasını [*foedus*] imzaladı. Son zamanlarda buna

benzer örnekler olsa bile, bu antlaşma çığır açan önemini hâlâ korumaktadır. Gotlar İmparatorluğun merkezi bölgelerinde müttefik olarak tanınmış ve başkentler Constantinopolis ve Ravenna'ya nispeten yakın mesafelerde, "devlet içinde devlet" olarak kendi anayasal birliklerini oluşturmuşlardır.

Batı Gotları

382 yılındaki antlaşma ümit vaat etmesine rağmen, Gotlar Roma İmparatorluk topraklarında da hiç huzur bulmadılar. Tam tersi oldu. Şimdiye kadar kralları olmayan Tuna Gotları, 391 yılında Balti ailesinden Alaric'i kralları yaptılar. Gerçi Antik kaynaklar, kral unvanını, farklı yönetim formlarını benimsemiş Romalı olmayan Got yöneticiler için de kullanırlar. Ama Alaric'in Roma topraklarındaki krallığı, bölgesel ve hatta umumi genelkurmaylık [*Magister Militum*] makamıyla sahip olduğu fiili ve resmi vazgeçilmez bağlantısı sayesinde, İmparatorluk sınırları dışındaki her tür krallıktan farklıdır. Şimdiye değin barbar kralların Roma ordusunda özel bir kariyeri olmamıştı. Alaric buna önemli bir istisna yaparak hem ilk Got hükümdarı, hem ilk Germen kralı, hem de düzenli bir Roma ordusunun ilk Genelkurmay başkanı, yani en üst komutanı oldu.

378'den 418'e kadar süren kırk yıllık göçün ardından "seçilmiş bir kavim" gibi, bundan sonra Batı Gotları olarak adlandırabileceğimiz Gotlar, günümüz güney Fransa'sında, Aquitania'da Toulouse Krallığı'nı kurabildiler. Bu kırk yılda çok kez yok olmanın eşiğinden döndüler. 24 Ağustos 410'da Roma'yı ele geçirmeleri gibi abartılı başarıları bile, [Batı Gotlarının] durumlarında gözle görülür bir iyileşme sağlayamadı.

Alaric'in yürüyüşü 410 sonbaharında güneye ulaştı, ancak zaman daralıyordu. Çünkü Messina Boğazı aşılabilir bir engel çıkardığı için geri çekilmek zorunda kaldı. Bunun üzerine göç, kuzeye doğru Campania yönünde devam etti. Gotların kışı burada geçirdikleri ve Alaric Bruttium'da yılbaşından önce öldüğünde, halen Afrika planından vazgeçemedikleri kesindir. Cenazesi hakkında rivayetler

şöyledir: Alaric Consentia-Cosenza'da Busento nehrine defnedilmiş, öncesinde nehir yatağı kısa bir süreliğine yönlendirilmişti. Ardından o işte çalışan işçiler öldürülmüş olmalıdır. Ancak aynı kaynak bu hikâyeyi Attila'nın cenazesi için de anlatır. "Genç Got kahramanın geceleyin" yapılan cenaze merasimi, Platen'in³ "Busento'daki Mezar" şiiriyle Alman romantizminin mirası olmuştur. Henüz kırk yaşında olan bu göçebe kralın defnedilme hikâyesi, Gotların İtalya'yı terk etme niyetlerini göstermektedir.

Alaric'in halefleri Batı Gotları'nı Galya üzerinden İspanya'ya ve tekrar Güney Galya'ya geri götürmüşlerdir. Burada 418 yılında Aquitania II ve başkentleri Toulouse olan komşu eyaletler Novempopulana ve Narbonensis II'nin bazı bölgeleri onlara bırakılmıştır. Bu açıdan bakıldığında Batı Got kralları Batı İmparatorluğu'nun en önemli halef devletini kurmayı başarmışlardır. Bu başarı, hükümdarlığının ilk on yılında yedi yüz elli bin kilometrekarelik bir alan üzerinde yaklaşık on milyon insanın yaşadığı bir Galya-İspanyol Krallığı [*regnum*] kuran Kral Euric (466-484) ile ilişkilidir. Bu yeni krallık, 418 yılındaki eski müttefik devletten altı kattan daha büyüktür. Buna rağmen Batı Got Krallığı, Roma İmparatorluk birliğinden ayrılmamış, bilakis hayatın her alanında bu bağlılık devam etmiştir. Hatta, 451'deki Katalon Savaşı'nda bir Batı Got kralı⁴, askerleriyle birlikte Attila'nın Hun ordularına karşı Roma'yı savunmuş ve İmparatorluk komutanı Aetius'un zaferi için canından olmuştur.

490'da Euric'in oğlu II. Alaric⁵, İtalya'da Odoacar'a karşı Doğu Gotu Büyük Theoderic ile birlikte savaşmış, Theoderic'in damadı olmuş, ancak uzun vadede Clovis'in yükselişinden⁶ kaynaklanan Frank baskısına dayanamamıştır. 507 sonbaharında Vouillé Savaşı'nda Poitiers yakınlarındaki Vouga topraklarında, II. Alaric ile

3 Karl August Georg Maximilian Graf von Platen-Hallermünde (1796-1835) Alman şair.

4 I. Theoderic ya da Theoderid (Öl. 451), 418-451 yılları arasında hüküm sürmüş Batı Got Kralı. Doğu Got Kralı Büyük Theoderic ile karıştırılmamalıdır.

5 II. Alaric (Öl. 507) 484-507 yılları arası hüküm sürmüş Batı Got Kralı.

6 Metinde Merovenj Frank İmparatorluğu kast edilerek "İmparatorluk kurşundan" denmektedir.

Clovis'in orduları çarpışmışlardır. II. Alaric ölmüş, Toulouse Krallığı kralıyla birlikte tarihe gömülmüş, Got devleti Fransa'nın Akdeniz kıyılarına ve İspanya'ya doğru geri çekilmiştir.

Toulouse Krallığı yüz yıllık tarihinde, siyasi ve hukuki hayatın pek çok alanında Batı Roma İmparatorluğu'nun halefi olan krallıklara örnek teşkil etmiştir. Toulouse kralları ilk barbar kanun koyucu hükümdarlardır, ki onların hukuki düzenlemeleri Roma Vulgar Kanunları'nın başarısında ve Doğu İmparatorluğu'nun hukuki gelişiminden nihai olarak ayrılımda etkili olmuştur. Theoderid, miras ve mülkiyet hukuku ile ilgili kuralları yazılı olarak toplamış, ikinci oğlu Theoderic, bunları genişletmiş ve muhtemelen dördüncü oğlu [Euric], meşhur Codex Euricianus'u tamamlamış olmalıydı. Euric ya da ilk olarak oğlu II. Alaric tarafından koyulmuş olan yasa çalışmalarında çığır açan bu kanunlar, sekizinci yüzyılın Güney Alman halk kanunlarına ve Alamanni ile Bavyera yasalarına örneklik teşkil ettiler. *Codex Euricianus*'un anlam ve etki bakımından Ulfila'nın İncil tercümesinden geri kalır bir yanı yoktur.

II. Alaric'in başarısının büyüklüğü çağının ötesindeki hukuk ve kilise politikasından kaynaklanıyordu. Babası Euric, Gallo-Roman Kilisesi'nin bölgesel organizasyonunu, Batı Got Krallığı'nın sınırlarına uydurmayı başaramamıştı. II. Alaric bu mirası aşmaya çalıştı. Onun Romalı tebaası için olan kanunları, *Breviarium*'u⁷, Got-Galya Agde Konsili'nin toplanmasıyla doğrudan ilişkilidir⁸. Tıpkı kanunnameler gibi bu sinod da Batı Roma İmparatorluğu'nun Romalı-barbar halef devletleri arasında türünün ilk örneği idi.

Doğu Gotları

Bir kaynakta Greuthungi Kralı, bir diğerinde Ostrogot Kralı olarak anılan Ermanaric, dördüncü yüzyılın ortasında merkezi Ukrayna'da olan, oradan geniş Rus topraklarında Baltık'a ve Ural'ın

7 *Breviarum Alaricianum*, asıl adı *Lex Romana Visigothorum*, Batı Gotlarının Roma Kanunnamesi'dir.

8 Yani Alaric'in Katolik piskoposların Agde'de toplanmasına izin vermesiyle doğrudan ilişkilidir.

Altın Dağları'na kadar uzanan, adem-i merkezi⁹ büyük bir krallığı yönetiyordu. Ermanaric, Hun akınlarına (375) karşı direnemeyince intihar etti. Ostrogotların çoğunluğu Hun hâkimiyetine girdi, ancak son özgür Ostrogot'un boyun eğdirilmesi ya da geri çekilmesi bir yıl kadar sürdü.

Bununla beraber, Hunların kontrolü altındaki halk batıya doğru harekete geçip muhtemelen Vesierler tarafından büyük ölçüde boşaltılan, Aşağı Tuna'nın kuzeyi ile Transilvanya'nın güneyinde kalan bölgeleri işgal ettiler. Doğu Gotları, Attila (ö. 453) döneminde, Büyük Theoderic'in babası ve amcalarının liderliğinde Galya'ya doğru ilerlediler ve Katalon topraklarındaki (451) kavimler savaşına katıldılar. Theoderic'in akrabalarından birisinin, komutan Aetius'un emrinde Roma tarafında savaşan Batı Got Kralı Theoderid'i öldüren mızrağı attığı söylenir. Hun İmparatorluğu'nun dağılmasından sonra (456/57) Doğu Gotları müttefik olarak Roma İmparatorluğu tarafından kabul edildiler ve Sava ile Drava'da kısa ömürlü de olsa bir krallık kurdular. En sonunda burada, Pannonia'da Doğu Gotlarının büyük kısmı Ariuşçu oldu. Hunların hâkimiyeti hâlâ devam ederken 451 yılında, Büyük Theoderic dünyaya geldi.

Theoderic sekiz ila on sekiz yaşları arasında, rehin olarak Constantinopolis'te İmparatorluk sarayında yaşadı. 469'da geri dönmelerinden kısa süre sonra, Doğu Gotları Pannonia'dan ayrıldılar ve Constantinopolis yakınlarında kalıcı bir federe krallık kurmaya çalıştılar. 474 yılında babasının ölümü üzerine Theoderic burada kral oldu, ancak beklenen büyük başarının gelmesi uzun sürdü. 474'ten 488'e kadarki yıllar, kargaşa ve çatışmalar, Balkan Yarımadası'nın genelindeki anlamsız savaşlar, tamamen boş sözleşmeler ve ihlal edilen anlaşmalarla geçti. 1 Ocak 484'te Theoderic Constantinopolis'te *konsül* olarak atandı, [ardından] komutan ve *patricius*¹⁰ oldu ve 488 yazında İmparator Zenon¹¹ ile önemli bir anlaşma imzaladı. Buna

9 Metinde "az ya da çok esnek bir bağımlılık gösteren" denmektedir.

10 Büyük Constantinus döneminde başlatılan, Roma'nın son dönemlerinde sadece en güvenilir kişilere bahşedilen unvan.

11 Flavius Zeno (öl. 491) 474-491 yılları arası hüküm sürmüş Doğu Roma İmparatoru.

göre 476'da son Batı Roma İmparatoru'nu devirip İtalyan müttefik ordusu tarafından kral koltuğuna oturtulan Odoacar'ı İtalya'dan sürdükten sonra orada İmparator gelene kadar onun adına hüküm sürmesi gerekiyordu. Bu antlaşma uzun ömürlü olmamasına rağmen, en göze çarpan İtalya Doğu Got İmparatorluğu'nun temelini attı.

Theoderic bu vesileyle İtalyan-Got Krallığını tek ve birleşik İmparatorluğun –hem bağımsız, hem tâbî- bir parçası olarak tasarlamaya çalıştı: Kral, Romalıların adil bir şekilde nasıl yönetileceğini İmparatorun devletinde ilahi yardımla öğrenmişti. Bu yüzden krallığı iyi örneğin taklidi, İmparatorluğun bire bir kopyası sayılırdı. Theoderic hiyerarşide İmparatora doğru yükseldikçe diğer kabileleri ve onların krallarını da gölgede bıraktı. Roma İmparatorluğu'nun bütünlüğü, Doğu ve Batı'da siyasi irade birliği için çabaladı (Cassiodor, *Variae* I 1). Romalılar Theoderic'i ikinci Traianus¹² veya Valentinianus¹³ olarak adlandırdılar. Bu kıyas Theoderic'in hükümdarlığının yarattığı izlenim hakkında fikir vermektedir. Traianus döneminde Roma İmparatorluğu en geniş sınırlarına ulaşmıştı ve I. Valentinianus, Ren ve Tuna'da İmparatorluk sınırlarını güvence altına almak için çabalamıştı. Theoderic ayrıca özellikle 500 yılında Roma'ya girerken imparator gibi gösteriş yapmıştı. Otuzuncu yılının kutlamalarının şerefine, *tricennialien*, –Ariusçu olmasına rağmen, Aziz Petrus'a atıf yaparak “san-ki Katolikmiş gibi” (Anonymus Valesinianus II65) senatoyu onurlandırdı, –meşhur Senigallia altın madalyonu tarzında- üç altın dağıttı ve tahıl bağışları, sirk oyunları ve kutlama alayıyla halkı sevindirdi. Theoderic'in heykelleri dikildi. Romalılar onu efendileri olarak alkışladılar ve hatta neredeyse Augustus diye çağırdılar. En yüksek rütbe-ye kadar her yeri işgal eden Got Kralı'nın hükümdarlığı, emperyal olarak Roma bürokrasisinin de üstündeydi. Ancak –diğer saklı haklarıyla beraber- Constantinopolis'in senatörleri, patrisyenleri ve batı konsüllerini –Ravenna'nın önerisi üzerine- atama hakkı devam etti. Theoderic bu nedenle Senato'ya dahil olmaya karar verdi, İtalya'nın

12 Marcus Ulpius Nerva Traianus (53-117), 98-117 yılları arasında hüküm sürmüş Roma İmparatoru.

13 Flavius Valentinianus (321-375) 364-375 yılları arası hüküm sürmüş Roma İmparatoru.

tüm sakinlerine karşı cezai yargılama ve merhamet gösterme yetkisi kullandı ve kilise ile ilgili mevzularda otoriteye sahip oldu. Ünlü *Edictum Theoderici*'nin yasalaşması da İtalya'nın genel refahına hizmet etti. Bu hukuk bölgesel geçerliliğe sahipti. Roma İmparatorluk hukukunu modernize ederek ve İmparatorluk mevzuatının ayrıcalıklı durumuna müdahale etmeden mevcut koşullara uyarlama başarısı göstererek Theoderic'in eserini tamamladı.

Theoderic 30 Ağustos 526'da dizanteriden ölünce Amal egemenliğinin Bizans tarafından kalıcı ve antlaşmalara bağlı tanınırlığını sağlama çabaları sonuçsuz kaldı. Sonucunda Theoderic'in Amal ailesinden gelen halefleri (Amalasuntha, Athalarich, Theodahat) Constantinopolis ile savaşı önleyemedi. 536'da Doğu Gotlarının yok oluşunu önlemek için Vitigis, Amal ailesinden olmayan ilk kral olarak seçildi. Dört yıl sonra Vitigis de İmparatorluk komutanı Belisarius'un karşısında teslim olarak sonunu kabullenmek zorunda kaldı. Ancak İmparatorluk ile Doğu Gotları arasındaki savaş daha uzun süre devam etti. Muhtemelen 542'de kral olan Totila, Ravenna istisna olmak üzere, Theoderic'in neredeyse tüm topraklarını geri almayı başardı. Ama 552 Haziran'ının sonu Temmuz'unun başında, İmparatorluk komutanı Narses'in sayıca üstün ve taktik olarak da daha iyi olan birlikleri karşısında [Totila], Busta Gallorum platosunda savaşı ve hayatını kaybetti. Bundan sonra devam eden küçük çatışmalar, aynı yılın Ekim'inde Salerno ve Napoli arasında son buldu. Burada, "Milchberg"'de, son Doğu Got Kralı Teja, halkının Narses karşısındaki nihai savaşını kaybetti. Pek çok Doğu Gotu, İmparatorun sadık kulları olmaya söz verdikleri takdirde, malları konusunda serbest bırakılarak İmparatorluk komutanlarının boyunduruğu altına girdi. Onların bu sözlerinden döndüklerine dair bir bilgi yoktur. Doğu Got Krallığı yıkıldı ve yeniden kurulamadı. Mit ve efsanelerde yaşamaya devam etti.

Vandallar

400'de açıklanamayan koşullar altında, iki Vandal kavmi Silezya'daki Silingiler ve Tisa'daki Hasdingilerden, Pannonia ve Kuzey Danubeli Süevler'den ve atlı göçebe Alanlar'dan oluşan bir kavmi topluluk

ortaya çıktı [ve harekete geçti]. Adı geçen kavimlerin bütün mensuplarının ülkelerini terk etmedikleri, [hatta] Gaiseric'in bir zamanlar Afrika'da bu kabilelerden gelen bir heyeti kabul ettiği kesindir (Procopius, De bell. Vand. I 22,3–13). Ayrıca Silingi Vandalları "Silezyalı" adlarını Slav göçmenlere de aktardılar. Müttefikler 406'nın sonunda Ren'i geçip 409'un sonbaharında ise İspanya'yı işgal ettiler. İber Yarımadası yirmi yıl boyunca onlara bırakıldı. Süevler de altıncı yüzyılın sonuna kadar süren krallıklarını inşa ettikleri Batı Galiçya'yı aldılar. Vandallar ve Alanlar ise İber'in merkez bölgelerinde kaldılar ve Roma İmparatorluğu'nun emriyle Toulouse Gotları tarafından sürekli saldırıya uğradılar. Güçler dengesini doğru değerlendiren ve Batı İmparatorluğu ile onun deniz aşırı eyaletlerindeki siyasal süreçler hakkında tam bilgiye sahip olan Gaiseric de halkını Afrika'ya götürmeye karar verdi. Bu olay 429'da oldu. Altı yıl sonra Gaiseric ile İmparatorluk arasında, Vandallara, Afrika'nın küçük eyaletlerinden üçünde yerleşim hakkı tanıyan bir antlaşmaya varıldı.

Gaiseric 439 yılında barışı bozarak *proconsulares* eyaleti işgal etti ve Afrika'nın başşehir, eski Kartaca'yı gafil avladı. Bu esnada şehirde iki yüz bin kişi yaşıyor olmalıdır. Çağdaşları Kartaca'yı Roma'dan sonra ikinci sıraya oturtmakta ve bu Afrika metropolünü Mısır'ın İskenderiye'si ile eş tutmaktadırlar. Gaiseric'i Afrika *proconsulares* eyalet ve başkentinden çıkartmak için yapılan tüm girişimler sonuçsuz kalmıştır. Aynı şekilde, soylu isyanları ve Berberilerin yardımıyla yerel yöneticilerin Vandal Krallığı'nı püskürtme çabaları da başarısız olmuştur. En sonunda, 474 yılında Gaiseric Bizans İmparatoru Leo¹⁴ ile bir "sonsuz ittifak" üzerinde anlaştılar. Gaiseric iki yıl sonra Batı Roma İmparatorluğu ile de bir anlaşma imzaladı, ki [zaten] kısa bir süre sonra Odoacar Roma'ya girecekti. Vandal Krallı 24 Ocak 477'de öldüğünde Batı İmparatorluğu'nun çöküşünün üzerinden sadece birkaç ay geçmişti. Buna karşın kendi krallığının sonsuzluğu askeri başarılar ve antlaşmalarla garanti altına alınmış gibi görünüyordu. Ancak öyle olmadığını haleflerinin hikâyeleri

14 Flavius Valerius Leo (401-474) 457-474 yılları arasında hüküm sürmüş Bizans İmparatoru.

göstermektedir. Haleflerinin sonuncusu olan Gelimer (530-534) Gaiseric'in veraset kurallarına karşı gelerek 474 yılındaki "sonsuz ittifakı" bozmuş ve Roma İmparatorluğu'nu "silah ve kanunlarla" yeniden ayağa kaldırmaya çalışan İmparator I. Iustinianus'u¹⁵ ciddi şekilde tahrik etmiştir. Belisarius 533 yazında, beş bin süvari ve on bin piyade ile kâğıttan evler gibi dökülen Vandal Krallığı'na doğru yelken açmıştır. Tüm savaşlar kaybedilmiştir. Eğer Gelimer'in krallığı hemen oracıkta paramparça olmadıysa bunun sebebi saldıran İmparatorluk askerlerinin Vandalların askeri itibarına çok fazla saygı duyuyor olmalarıdır.

Burğonlar

Dilbilimciler uzun süre Burğonların Doğu Germenlerinden olduklarını düşündüler, ancak bugün filologlar bundan o kadar emin değiller. Büyük bir kısmı, uzun süre Ariusçu olduğu için Burğonlar zaman zaman "Got halklarından" da sayılırlar. Ama Galyalı Sidonius Apollinaris'e¹⁶ göre Ren'in doğusundaki topraklardan gelmekteydiler ve bu yüzden Germendiler. Hiçbir Geç Antik etnografin Got halkları için yapmayacağı bir tasnif...

Az olan sayıları ve Galya'da yerleşme istekleri, Burğonların, Galya *regnasına* alternatif olarak açık bir toplum oluşturmalarını sağladı. Henüz dördüncü yüzyılda Germania'nın içlerinde Ren'den çok uzakta olduklarından dolayı Romalılarla akraba olduklarına inandılar. Bu hikâyeden anlaşıldığına göre, Burğonlar daha sonra, başkenti Lion olan Güney Galya Krallıklarını kurduklarında, buna göre davrandılar. Bu *regnumu* oluşturan Roma eyaletlerine kendi adlarını verdiler. Yerel ileri gelenlerle birlikte bağımsızlıklarını ancak sadece üç kuşak koruyabilmiş olsalar da Burğon kimliği yok olmamış, isimleri bugüne değin yaşamıştır.

15 Flavius Petrus Sabbatius Iustinianus (482-565) 527-565 yılları arasında hüküm sürmüş Bizans İmparatoru.

16 Gaius Sollius Modestus Sidonius Apollinaris (431/2-479) Gallo-Roman asilzadesi. Yazıları Galya tarih yazıcılığındaki önemli kaynaklardandır.

“Bize eski öykülerden pek çok mucize anlatıldı. / Övgüye değer kahramanlar, büyük mücadele çabaları.”¹⁷ Nibelungen Destanı¹⁸ böyle başlar. Destan 1200 yılında bile, Avusturya’nın Tuna kıyılarında ismi bilinmeyen bir şairi öylesine büyülemişti ki, “Burgon mücadelesinin eski olağanüstü hikâyeleri”ni destansı bir şiir formuna getirdi. Şiirin ikinci kıtasında şöyle diyordu: “Burgon ülkesinde bir prenses büyüdü, ... adı Kriemhilt...”¹⁹

Şiir yazıldığında son Burgon kralı, Franklar karşısında kurban olalı neredeyse yedi yüzyıl, Gibikungen (Nibelungen?) kral soyu tükeneli ise yaklaşık olarak sekiz yüzyıl geçmişti. Yani Burgon, sadece efsanevi bir kavram olmamış, bilakis 1200’de hâlâ sonu gelmemiş bir gerçeklik olarak kalmıştı.

Burgon 534’te Frank Merovenj İmparatorluğu’nun bir parçası oldu ve Neustria ve Austrasia ile beraber “üç krallık”tan birini oluşturdu. Yedinci yüzyılda geç Merovenj saltanatı gittikçe güç kaybetmişti ve devamlılığını sağlayan bu üç önemli çekirdeğin birinden Karolenjler, krallığa doğru yükseldiler. Burgonlar, Şarlman 800 yılı Noelinde İmparator olarak taçlandırılana değin, bu yeni hanedanın, Frank İmparatorluğu’nun görkemli restorasyonuna ve yayılmasında başarılı olmasına katkıda bulunmuş olmalıydı.

Geç Karolenjler, selefleri Merovenjlerin yolundan gitmek, yani hükümdarlığı daha güçlü olana bırakmak zorunda kaldıklarında sadece Karolenj İmparatorluğu değil, Burgon geleneği ve Burgon toprakları da dağıldı: Burgon Dukalığı, Dijon başkent olarak, içerisinden Batı Frank-Fransız Krallığı çıkacak olan bir “bölgesel beylik”, *principautes territoriales*, oluşturdu. Bunun yanında Sone ve Rhone boyunca bir Burgon Krallığı yayıldı. 888 ile 1302 arasında bağımsızlığını sürdüren eski bir *regnum* mahiyetinde Batı ile Doğu arasında alternatif olarak genişlemeye çalıştı. 933 yılında Arelat Krallığı’yla birleşme gerçekleşti. Bu tarihten itibaren Rhone

17 “Uns ist in alten maeren wunders vil geseit / von helden lobebaeren, von grözer arebeit.”

18 Germen kavimlerinin göçüne uzanan bir Orta Çağ kahramanlık destanı.

19 “Es wuohs in Burgonden ein vil edel magedin, . . . Kriemhilt geheizen ...”

Nehri'nin üst kısmında Yukarı Burgon'dan, alt kısmında ise Aşağı Burgon'dan söz edilmektedir. Bu bölünmüş krallığa Galya'nın son Roma İmparatorluk şehri olan Arles de dahildi. İmparator II. Konrad²⁰ döneminde, 1032'de, Orta Çağ İmparatorluğu'nun üçüncü *regnumu* olan bu Burgon Krallığı, Basel'deki Ren dirseğinden Rhone'un Tiren Denizi'ne döküldüğü yere kadar uzanıyordu.

"Alman" İmparatorluğu Burgon'u Fransız tacı karşısında yeterince koruyamadı. Batıya sürekli daha çok toprak kaptırıldı. Burgon'un ışığı sönmekten çok uzaktı. Hatta tam tersi oldu. On dördüncü yüzyılda yıldızı Fransız dukalığı üzerinde yükseldi. Genç Valois'lar burayı, hem İmparatorluk hem de Fransa'nın tacı tarafından bağışlanan, ancak aynı zamanda Burgon geleneğini Lorraine bölünmüş krallığı ile birleştiren bir yönetim kompleksinin merkezi yaptı. Bu durumda Burgon yönünü, Rhone'dan Ren'e, Tiren Denizi'nden Kuzey Denizi'ne doğru değiştirdi.

Burgon ekonomik gelişme ve refah demekti, tıpkı Fransa ve İngiltere arasındaki Yüz Yıl Savaşları'ndaki salıncak politikası gibi. Burgon, büyüleyici şövalyelik geleneği ve onun 1346 Crecy ve 1415 Azincourt Muharebelerinde kaybolması demekti. Burgon, Altın Post²¹ ve "cadı" Jeanne d'Arc'ın İngilizlere teslim edilmesi demekti. Burgon aynı zamanda genç, Weißkunig Maximilian'ın²², gelini, son Burgon Valois'sı I. Karl'ın kızı, Maria'yı kurtarmak ve "karanlık güçlere" karşı korumak için gittiği hayaller ülkesiydi. Ve son olarak Burgon Maximilian'ın torunu V. Karl'ın politikasını belirlemişti, ki o dört uzun savaşla Flanders'ı Fransız egemenliğinden kurtarmayı başarmış ve böylece Benelüks ülkelerinde günümüze değin varlığını sürdürmüş olan bir *Germania inferior*'ın, Habsburg Hollandası, kurulmasını sağlamak için mücadele etmişti.

20 (990-1039) 1027-1039 yılları arasında hüküm sürmüş Kutsal Roma-Germen İmparatoru.

21 1430'da Burgon Dükü III. Philipp tarafından kurulan "Altın Post Şövalyeleri Tarikatı" (Orden vom Goldenen Vlies) kast edilmektedir.

22 I. Maximilian (1459-1519) Habsburg Hanedanından Kutsal-Roma German İmparatoru.

Lombardlar

Lombardlar, 568 yılında Pannonia'daki anavatanlarını terk edip Kuzey İtalya'ya akın ettiklerinde, Kavimler Göçü'nde yer almış Germen ve Germen kökenli olmayan neredeyse tüm kavimlerin tecrübelerini birleştirdiler. Elbgermenler olarak, dilbilimciler tarafından Batı Germenlerinden, tarihçiler tarafından ise Süevlerden sayılırlar. Köken hikâyeleri, İskandinav-Kuzey Germen bir soy efsanesiyle başlar. Pannonia ovalarında, Got-atlı göçebe form ve alışkanlıklarına öylesine güçlü bir kültürel etkileşim geliştirmişlerdir ki Ludwig Schmidt²³, haklı olarak onları "Doğu Germenler"ine dâhil etmişti. Ve sonunda 568'de, kıta Germenlerinin büyük ölçekli, muhteşem göçlerinin dönemi sonsuza kadar sona ermişti.

Süev, Sciri, Sarmat, Pannonia Gotları ve en sonunda 488'de Rügenlilerin Tuna-Roma müttefik krallıklarının kaybolmasının ardından Herullar bu kabilesel boşluktan faydalanıp güçlerini her tarafa doğru genişlettiler. Boyunduruk altına aldıkları (esir halklar) arasında, Herul topraklarının batı kanadını Alamanni ve Thuringilere karşı güçlendirmek için 488'de büyük çoğunluğunu Eski Rügen ülkesine yerleştirdikleri Bohemya Lombardları da vardı. Gerçekten de Lombardların yeni vatanlarını "Aşağı Avusturya" olarak gösteren en eski arkeolojik buluntular, sadece Doğu Waldviertel ve Batı Weinviertel'de, yani tam olarak Rügenlilerin daha önce yaşadıkları yerde ortaya çıkmıştır. Buluntular Bohemya ve Orta Almanya ile uyumludur ve Thuringi bileşenleri göze çarpar.

Lombardlar Orta Tuna'yı ilk kez 505'te aşmış olabilirlerdi. Tarihlerindeki büyük dönüm noktası, 508 yılında, Herullu efendilerinin meydan okuması karşısında başarılı olmalarıdır. Savaş muhtemelen Morava Nehri'nin ya Aşağı Avusturya ya da Güney Bohemya taraflarında meydana gelmiş ve Herul halkı ile krallığının mirasına konan galiplerin etnik bileşimlerini değiştirmiştir. Her türlü kabile mantığına ters olarak galip ordu kralının yerine tahta durumdan

23 (1862-1944) Alman tarihçi. Sözü geçen eser: "Geschichte der deutschen Stämme bis zum Ausgang der Völkerwanderung: Die Ostgermanen, Quellen und Forschungen zur alten Geschichte und Geographie, (1904, 2. Baskı 1934).

faýdalanan yeğeni Wacho (510-540) çıkmıştır. Görünüşe göre başkenti, işgal edilmiş Herul Krallığı'nın muhtemel merkezi olan Güney Morova'da kalmasına rağmen, Wacho hükümdarlığını Pannonia üzerinden ilk olarak Drava'ya kadar, Doğu Got Krallığı'nın yıkılmasından sonra da Sava'ya kadar genişletmiştir. Wacho, yenilgiye uğrattığı Herulların yanı sıra Thuringiler, Gepidler ve gittikçe güçlenen Franklarla da evlilik bağlarıyla çok iyi ilişkiler kurmuştur. Wacho, yaklaşık otuz yıllık hükümdarlığı boyunca, dönemin büyük güçlerinin arasındaki problemlere karışmamış, tarafsızlığını korumuştur. Pannonia Sarmatları ve Tuna Süevleri gibi izole grupları hâkimiyeti altına almış ve Lombardlarını Constantinopolis'in sadık müttefiklerine dönüştürmüştü. Onun dolaylı halefleri İskandinav geleneğine bağlı Gausen (Gaut) soyundan gelmektedir ve seleflerinin bütün politikalarını her alanda devam ettirmişlerdir. Audoin 547/48'de, Drava ile Sava arasındaki Got Pannonia'sını ve Noricum ile Venetien'de bulunan Franklarla karşı karşıya gelmelerine sebep olan Poetovio-Pettau bölgesini ele geçirmiştir.

En az beş bin beş yüz Lombard, sadık müttefik asker olarak Narses'in İtalyan Doğu Got Krallığı'nı yok ettiği son savaşlarda yer aldılar. Audoin'in oğlu Alboin (560/61-572), Avarların yardımıyla Gepid Krallığı'nı parçalayan ve kısa bir süre sonra, 568 yılında da Lombardlar, Gepidler, Sarmatlar, Süevler ve Saksonlar'dan, hatta bizzat yerli Romalılardan oluşan büyük bir topluluğu çağ gibi İtalya'ya doğru hareketlendiren Lombard kralıydı. Bu Bizans ile işlerin kötü gitmesi demekti, Lombardlarla yüz yıldan uzun bir süre hiç antlaşma imzalanmadı. Ama bu aynı zamanda İtalya'nın; birisi, Lombardlar tarafından yönetilen, diğeri Bizanslılarda kalan iki kısma ayrılması demekti. Ve bu Orta Çağ İtalyan ulusunun oluşumunu hazırlayan, İtalya'yı birleştirmese de toprak kaybı ve bölünme olmadan, siyasi bir birlik olarak koruyan Lombard Krallığı'ydı. Bu, Şarlman'ın 5 Haziran 774'te "Frank ve Lombardların Kralı" olduğu gerçeğinden bir şey değiştirmedir. Cephede yenilen Lombardlar ilk olarak bir antlaşmayla Frank Kralı'na bağlandılar, ancak özerkliklerini korumaya devam ettiler.

Franklar ve Karakteristik Özellikleri

İmparator Iulianus dördüncü yüzyılın ortalarında Frankların Ren'i geçmelerine ve bugün Hollanda'nın Kuzey Brabant'ı olan Toxandrien'e yerleşmelerine izin vermişti. Franklar dördüncü yüzyılda batı askeri hiyerarşinin en üst seviyelerine yükselmişlerdi, zaten dördüncü yüzyıldan kalma bir Pannonia mezar taşında da şöyle yazmaktadır: "*Francus ego cives, Romanus miles in armis*", "[Bir] vatandaş olarak Frank, silahlı [bir] Roma askeriyim" (CIL III 3567). Bu nedenle, Clovis'in babasının 481/82'de öldüğünde bir Roma generali olarak gömülmesi de şaşırtıcı değildi. Mezarında, Doğu İmparatoru Zenon'un (476-491) mührünü taşıyan iki yüzden fazla Roma altın parçası vardı. Clovis on altı yaşında iktidara geldi. Babasından sadece Tournai'deki Sal-Frank Krallığı'nı değil, aynı zamanda Roma Eyaleti Belgica II'nin yönetimini de devralmıştı. Ancak eyaletin güneyinde en az iki rakibi vardı: Cambrai'dan Salian Kralı ve Soissons'dan Syagrius. [Syagrius] Galyalı bir ordu komutanı olan babası Aegidius'u, Roma Kralı olmaktan çok, Roma'nın Got Krallığı ile Frank *regnası* arasında bir tampon devlet olarak 486'ya kadar dayanabilen bir bölgesinde *konsül* temsilcisi olarak takip etti. Bu yıl içinde Clovis, görünüşe göre Bretonlar'ı da yenilgiye uğrattıktan sonra Syagrius'un Krallığını fethetti. Bundan sonra, başlangıçta sadece bölgesel bir Sal-Frank Kralı olan Clovis'in kraliyet gücü, akıl almaz şekilde büyüdü. Alamanniler 496/97'de değil ama 506'da bozguna uğratıldılar. Theoderic, kayınbiraderini²⁴ Burgonlara saldırmaktan alıkoyabilmiş, ancak 507'deki büyük Got savaşını engelleyememişti. Ardından Clovis Katolik oldu, yani Galya nüfusunun çoğunluğunun inancı olan Katolikliği benimsedi. Galip Clovis ve takipçileri, Loire ile Pireneler arasındaki Septiman kıyıları boyunca uzanan eski Batı Got Krallığı'nı ele geçirmeyi başardılar. Clovis, Vouillé Savaşı'nın ardından, 508'de, Bizans tarafından tanındı. Clovis, dışarıya yaptığı birkaç işgal savaşının yanı sıra, istikrarlı bir şekilde tüm Frank krallarını ortadan kaldırdı ve topraklarını kendi krallığına kattı. 511'de öldüğünde,

24 Doğu Got Kralı Büyük Theoderic, Clovis'in kız kardeşi Audofleda ile evlenmişti.

babalarının Galya ve Germania'daki genişleme politikasını devam ettiren dört oğlu onu takip etti. Frankların Gallo-Roman kökenleri sayesinde, Romalıların en şanlı dönemlerinde dahi başaramadıklarını, yani Ren'in doğu topraklarını kalıcı olarak ellerinde tutmayı başarmaları, tarihin bir ironisi olarak anılabilir.

Jean-Pierre Bodmer 1957'deki –düzen aşığı bir İsviçrelinin sesini duyabileceğimiz- yorumunda şöyle demektedir: “Frankların devlet kuruluşları pek de ilham verici değildir. Yol gösterici büyük idealler yerine, her yerde geçicilik ve dönemselliğin, yetersizlik ve düzensizliğin kargaşasını görürüz. Dolayısıyla bu krallığın tüm vasatlığıyla, Erken Orta Çağ'ın badirelerini atlatıp varlığını sürdürmeye nasıl devam ettiği hususunda kafa yorulabilirdi. İnkâr edilmemesi gereken şey ise, tüm gerçek ve sözde çöküşe rağmen ispat ettikleri yaşam becerileridir.”

Aslında tüm Barbar-Romalı krallıklar “geçicilik ve dönemsellik, yetersizlik ve düzensizlik” olarak tasvir edilebilecek iki temel gerekliliğe sahipti: Bir yanda çoğunlukla Germen kökenli ordu krallığı, diğer yanda çok parçalı, yazı ve kanun üzerine kurulu Roma yönetimi. Bu, Roma-*magistra* (yönetimsel) ile Germen-yönetimsel yapılarının bağlantısına sebep olmuştur. Bununla birlikte, iktidarın bireysel öğeleri, sadece Germen geleneğinden gelmemekte, aksine kökleri Geç Antik dönem ordu krallarının birliklerine dayanmaktadır. Batı Got ve Burgon Krallıklarında olduğu gibi Franklar'da da şehirlerin teritoryal düzen birlikteliği, Antik *civitas*, vardır. Ancak hepsi, Franklar, Gotlar, Vandallar ve Burgonlar, –Geç Antik imparatorlar gibi- bürokratik otoriteye müdahale ettikleri ve izledikleri kişisel temsilciler, *comites*, kullanmışlardır.

Barış zamanlarında bir *comes*, komutan, kendi şehir bölgesinden birincil derecede sorumluydu. Beşinci yüzyılın ortalarından itibaren, bilhassa Batı Got fetihleri yeni organizasyon yapıları gerektiren ciddi boyutlar almıştı. Toulouse Krallığı, artık sadece pek çok şehir bölgesinden değil, bilakis Roma eyaletlerinin tamamından oluşuyordu. Gerçi bunların çoğu önceden Roma İmparatorluk yönetimi tarafından, Gotlar ve diğer barbarların yayılmasını önlemek için askeri bölge, *dukalık*, olarak organize edilmişti. Şimdi mevzu bahis olan bu Roma yapıları, çoğunluğu yöneticileriyle birlikte, *duces*, Batı Got Krallığı'na dahil edilmişti.

Bu şekilde beşinci yüzyılın sonunda zaten bir *Dux provinciae* vardı, ama bu belirli bir şehirden daha büyük birimleri yöneten bir *comes*ten çok da farklı bir şey değildi. Merovenj Frank İmparatorluğu'nun Roma-Got-Burgon Galya'sına yayılması ile bu düzen, işgal edilen yerlerde de benimsendi. Ancak Galya'nın kuzeyinden güneyine doğru ilerlerken, *comes*in üstündeki bir amir olarak *dux*ün önemi arttı. Çünkü potansiyel kraliyet ve askeri gücü yüzünden sadece Frank kralının sıradan bir temsilcisi olarak kalmadı. Benzer bir farklılaşma Batı Got İspanya'sında da gerçekleşmiş olmalıdır, çünkü yedinci yüzyılın hukuk kaynakları, *comes* mahkemesinden *dux* mahkemesine itirazın mümkün olduğunu öngörüyor ve Got Galya'sı bir *dukat* olarak geçiyordu. *Comes civitatis*, 568 yılındaki göçten itibaren –muhtemelen mevcut Bizans düzenine benzer şekilde– her yerde *duces* görevlendirilen İtalya Lombard Krallığı'nda tamamen ortadan kayboldu. Bu Şarلمان'ın Lombard Krallığı'nı fethinden sonra bile bazı bölgelerde bir ya da iki nesil daha yaşamaya devam eden bir düzenlemeydi.

Comes civitatis her halükârda Geç Antik dönem ile Orta Çağ arasında yönetim tarihi açısından önemli bir köprü oluşturdu. Orta Çağ düğ ve kontlarının işlevleri bu *comitatus*'tan gelişti. Kökenlerin ne kadar güçlü olduğunu, Karolenj restorasyonu ile *dux* ve *comes*in tekrardan birbirinin yerine kullanılabilmesi gösterir, öyle ki yüksek Orta Çağın başlangıcına değin her *dux* temelde bir *comes*ti. Bununla birlikte *dux*, “kabilese” [*gentil*] olarak adlandırılabilen bölgesel bir birimin, bağımsız askeri-politik yönetiminin kral benzeri unsurunu, yani “dükü”, [*Heerzog*] giderek daha fazla vurguladı. *Comes* ise 700'de *grafio* denen ikincil dereceli Frank mahkeme yetkilisi ile eş tutulmuş, genellikle kralın bölgesel temsilcisi olarak görev yapmıştır. Kontluk sistemi [*Grafschaft*] uygulanabildiği sürece, Frank Krallığı da genişledi. Frank tipi kontluğun ortadan kalktığı yerlerde Avrupa'nın Franklaşması da sona ermiştir.

Bir *comes*, kont, üçlü kraliyet işlevinden sorumluydu: Ordu ve güvenlik, vergilerin toplanması ve hukuk sistemi. Merovenj döneminde doğal olarak son iki iş için aşırı derecede yazılı bir sisteme ihtiyaç duyulmuştur.

Bu yazılı formun özü, *Lex Salica* ile başlayan Frank “halk kanunlarının” yazıya geçirilmesi ile Alamanni ve Bavyera kanunlarına

kadar mevcut Roma-Got-Burğon hukuk kayıtlarının tanınmasını içeriyordu. Eğer Merovenj kralları, zengin emperyal arazileri –tahminler Galya için çift haneli rakamlara kadar arazi ve toprak yüzdelelerini verir- sadece mülk olarak edinmekle kalıp onlara sahip olmayı ve onları kullanmayı başaramasalardı, Galya'nın işğali kalıcı olmazdı. Saray idaresinde yoğunlaşmış bir amirlik bu amaca hizmet etmiştir. Kaynaklar “saray erkânından”, *maiores domus*, ve “derebeylik arazileri yöneticileri”nden, *domestici*, bahsetmektedir. Sonunda, Merovenj vergi politikası, bazen aksilikler çıkmış olsa da Roma, Got ve Burğon sistemini devam ettirmiştir. Franklar, vergi ödemelerinin kendileri için uygun olmadığına inanmış ve onları aksine ikna etmeye çalışan kraliyet maliye bakanını öldürmüşlerdi; ancak Geç Antik dönem vergi sisteminin devamlılığı bundan bile pek etkilenmemiştir.

Franklar, güvenlik, borç verme, satın alma ve hibe etme gibi meselelere ilişkin hukuki zemini, vasiyet ve faizli kredilerin yönetimi ile belgelerin kullanımı gibi önemli mevzuları Gotlardan öğrendiler. Ancak, “Avrupa hükümdar belgelerinin anası” olan Merovenj kraliyet belgeleri, Gotça malzemelere göre çok daha iyi korunmuştur. Bununla birlikte, her ikisi için de İmparatorluk fermanları değil, aksine Galya yüksek bürokrasinin belgeleri örnek olarak alınmıştır. Bu, Barbar-Roma krallığının manifestolarının İmparatorluğun zaferini değil, aksine başarılı eyalet generallerinin kendilerini [yücelterek] temsil etmeyi sürdürmeleriyle örtüşüyor. Clovis'in 508 yılında Tour'daki zafer kutlaması bu duruma şahitlik eden kıymetli bir örnektir.

Frankların karakteristik özelliklerini ararken karşımıza çıkacak en dikkat çekici durum Clovis'in 498 yılının ya da bir sonraki yılın Noel'inde Piskopos Remigius von Reims Piskoposu huzurunda gerçekleşen Katolik vaftizidir. Sadece iki nesil sonra Clovis yeni Constantinus olarak görülmüş, onun din değiştirmesi tıpkı büyük İmparatorun efsanesinde olduğu gibi örneğin tekrarlanması olarak algılanmıştır. Clovis'in yönetimi altındaki toprakların çoğunluğunu oluşturan Romalı nüfusun dinini seçmesi ve diğer Germen-Roma krallarının Ariusçuluğuna karşı aldığı karar oldukça etkili olmuştur. Vienne Metropolitisi olan çağdaşı Avitus da Clovis'in kararının sunduğu fırsatları görmüştür: “İnancınız bizim zaferimizdir.”

“Yunanistan artık sadece tek bir Katolik hükümdarın varlığını kutlamıyor” (Avitus, Epistulae ad diversos n. 46). Bunlar, Ariusçuluğun çoğunlukta olduğu Burgon Krallığı’nın ilk piskoposunun kâhince sözleridir. Rivayeti eleştirel bir şekilde takip etmezsek, Clovis’in din değiştirmesi öncelikle kraliçesi Clotilde’nin ikna edici gücüne atfedilir. Bununla birlikte 496 veya 497 yıllarındaki Alamanniler’e karşı kazanılan zafer, tetikleyici olarak etkili olmuş olmalıdır. Sonuç ise Frank Kralının kilise denetimi [üzerine kurulu yönetimi]ydi.

Tıpkı beş yıl önce II. Alaric’in ilk Got-Galya Yerel Konsili’ni topladığı gibi, 511’de Frank Kralı’nın emriyle ilk Frank sinodu bir araya geldi. Frank Krallığı’nın Katolik piskoposları Orleans’da toplandılar. Orada Aquitania’nın Franklar tarafından işgalinden sonra, Katolikliğe geçen Ariusçu din adamları üzerine fikir alışverişinde bulunuldu. Teoriye göre piskoposlar, “kralın takdiri ile din adamları ve halkın tercihinine göre” ilgili metropolitler tarafından atandı. Ancak Clovis pek çok piskopos atamasında bulundu, ki onun iradesi bunun için tamamen yeterliydi. Bu, henüz Geç Antik Çağ’daki parlak dönemlerinde büyük bir etki ve cazibesi olan birleşik bir Galya yerel kilisenin ortaya çıkmasının yolunu açtı. Ama Galya Kilisesi yüksek standartlarını korumadı. İrlanda kendi bağımsız Hristiyanlığını geliştirmeye devam etti. Anglosaksonlar ya direkt Roma’ya ya da İrlanda’ya tabi oldular ve Frank İmparatorluğu’nun doğu ve güneydoğusunda Hristiyanlığın yayılması durma noktasına geldi. Putperestlik Galya’nın derinliklerinde yaşamaya devam etti. Dünya tarihi açısından önemli olan Papalık ile Karolenjler arasındaki ittifak, Clovis Katolik olduğunda her halükârda sağlan[a]mamıştı.

Peki, tüm aksiliklere, kayıplara ve yenilgilere rağmen, her seferinde son savaşı kazanmalarına sebep olan Franklara has şey “halkın yerleşimi”²⁵ [politikası], insan zenginlikleri miydi?

Bugünkü Fransa’nın kuzeyindeki, Frank ve dolayısıyla Germen yerleşimlerinin sayısal üstünlüğü şüphe götürmez. Onomastik ve arkeolojinin kanıtları çok açıktır. Ama bununla birlikte en insancıl milliyetçilik bile bugün bizi ittiği için, bunlar ya çok az şey söylüyor

25 Frankların ele geçirdikleri bölgelere, bilhassa Galya’ya kendi nüfuslarını yerleştirerek Roma mirasının kültürlerine karışmasını sağladıklarını öngören tez.

ya da hiçbir şey söylemiyor. Bu nedenle, belki de Frankların farkını anlamak için Roma İmparatorluğu'nun diğer halef devletlerindeki durumu gözden geçirmek iyi olacaktır:

İtalya'ya geçen Lombardların Got atalarından sayıca önemli ölçüde fazla olmaları muhtemeldi, ama yine de Franklar karşısında kalıcı bir üstünlük sağlayamadılar. Bununla birlikte Pannonia'dan Kuzey İtalya'ya doğru hareket eden müttefik devletler Batı Alplerinde durmadılar ve 568'den hemen sonra Galya'ya ulaştılar. Bu doğal olarak, bir dizi Frank misilleme hareketini kışkırtarak Lombardlara ve devlet düzenlerine çok da iyi gelmeyen bir girişim olmuştur.

Anglosaksonlar rekabet edemediler. Artan dini birlikleri, siyasi düzenlerinin dağılmasının üstesinden gelemedi. Merovenj Hanedanının I. Charibert'in (ö. 567) kızı Bertha'yı Aethelbert ile evlendirmesi, Kent Kralı için bir mükâfat olsa da Frank Kralı için siyasi bir gereklilik değildi. Bayeux, Loire ve Garonne-Mündung Saksonları, çoktandır *exercitus Francorum*'un²⁶ parçası olmuşlardı. Kanalin diğer tarafındaki soy birliklerinin iş birliğine dair en ufak bir duyum yoktur.

Karolenj döneminin öncesinde de muhtemelen eski Sakson ve Frizyalıların içinde bulunduğu İskandinav kuzeyi ise, küçük çaplı pagan dünyasında kalmıştır. Kuzey insanları, sınır bölgelerine zarar verip yakıp yıksalar da Frank İmparatorluğu'na Avar-Slav doğusundan daha fazla tehdit oluşturmamışlardır, ki bunların saldırı noktaları Elbe ve Enns üzerinde, yani İmparatorluğun en uç sınır bölgelerindeydi.

Elbette bir de Bizans vardı. I. Iustinianus'un iktidarının zirvesinde (ö. 565) bile, Franklar Constantinopolis'in askeri olanaklarının dışında kaldılar. Ancak Merovenjler yine de tehdit altında hissediyorlardı: "İmparator (I. Iustinianus), haklarını mektup ve mühürle onaylayana değin, Galya'daki topraklarını uzun süre güvende hissetmediler." (Procopius, De bell. Goth. III 33, 4). Procopius'un olanlar üzerine dikkat çekici beyanına göre, İmparator I. Anastasius, 508 yılında Clovis'in Ariusçuların boyunduruğundan "Galya'yı kurtarmasını" büyük bir hoşnutlukla karşılamıştı. Gerçekten de Franklar Iustinianus'un birliklerine karşı sadece İtalya'da

26 Frank ordusu.

ve daha çok rastgele savaşmışlardı. İlk olarak Iustinianus'un halefi, boşuna olsa da, sadece diplomatik yollarla Galya'ya tekrardan girmeye çalışacaktı.

Gotlar Güney Galya ve İber Yarımadası'nda kaldılar. Sık sık yenilmişlerse de yendikleri de olmuştu. Evlilik bağları kurulmuş ve bazen bu bağlar utanç verici bir şekilde bozulmuştu. Sapkın Ariusçu inançları yüzünden kınanmış ve hakarete uğramışlardı, ama eski düşmanlar 589'da Katolikliğe geçtiklerinde ve bu yeni dönenler inançlarına bağlılıklarını aşırı abartmayla temsil etmeye başladıklarında bu "*leyenda nera*"²⁷ artık karşılığını kaybetmiş ve yayılması durmuştu. Ancak Toledo'nun izole krallığı gerçek bir tehdit değildi. Gerçi İspanya asi Galya eyaletini dize getirmekle uğraştığında, tıpkı 673'te olduğu gibi, Frankların Gotların iç çatışmalarına karışmış olmaları mümkündü. Ancak bu durumda bile çatışmalar bir sınır savaşından öteye gitmedi. Karşı taraf [Gotlar] krallıklarını kaybetmemiş olsaydı, 23 Haziran 711'deki Arcos de la Frontiera Felaketi bile bir Batı Got iç savaşının bölümü olarak sayılabilirdi. Araplar tarafından yönlendirilen Berberiler, İber Yarımadası'nın işgalinin tamamlanmasından önce tekrardan saldırıya geçtiklerinde, Got Languedoc'u ele geçirdiler ve 721 gibi erken bir tarihte Aquitania'ya girdiler. Charles Martell ve Avrupalı yandaşları [*Europeenses*] tarafından 732 yılında Poitiers'de yıkıcı olmasa da büyük bir yenilgi aldılar. Franklar bunun üzerine kendileri ve dünya için, Constantinopolis ve Roma için, putperest kovucu oldular ve yani Avrupa'yı Doğu'ya karşı savundular.

Böylelikle Avrupa'nın Franklarca biçimlendirilmesi ortaya çıktı ve kıtanın sadece batısı ve ortası ile sınırlı kalmadı, çünkü Latin Orta Çağ'ın başlarında Frank devletçiliği rakipsiz kalmıştı. Diğer krallıklarla karşılaştırıldığında *regnum Francorum*'da tüm aksiliklere ve hatalara rağmen, doğru eylem ile elverişli koşulların akıllıca kullanımı arasında yeterli etkileşim vardı. Tüm bölünmelere ve Merovenjlerin çökmesine, merkezi bölgelerdeki çarpışmalara ve dış dükalıkların ayrılmasına rağmen nispi bir birlik kalıcı olarak devam

27 Kelime anlamı "Kara Efsane" olan, tarihte daha çok İspanyollarla özdeşleşmiş; Anti-İspanyol, Anti-Katolik propagandayı işaret eden kelime.

etmiştir. Her yerde görülebilir ki, Frank yönetici tabakası ideal bir birlik bilincine sahip olmasa da kendileri için çok avantajlı olan “büyük alan”ın korunmasında kararlıdır. Bu sadece Kilise reform ve organizasyonunun temsilcileri için değil, aynı zamanda bölgesel ve ulusal açık gruplar için de geçerlidir. Bu gruplar, ilk olarak “uzun saçlı” Merovenjler, ardından kutsanmış Karolenjler tarafından, krallığın akıl almaz bir şekilde tekelleştirilmesini kabul ettiler. Avrupa’nın Karolenj-Frank biçimlendirmesi Merovenj örneği üzerinden çeşitli şekillerde devam etti. Öncelikli olarak Kuzey ve Doğu Avrupa’da ciddi misyonerlik faaliyetleri ortaya çıktı. Ancak bu misyon, Anglosaksonlar olmadan düşünülemezdi.

Anglosaksonlar

Manş Denizi’nden Newcastle-Carlisle Hattı’na kadar olan Roma Britanya’sı, beş ve altıncı yüzyıllarda yerli ve yabancı kralların ve halkların ülkesi haline gelen, dört veya beş vilayete sahip bir piskoposluk kurdu. Ravenna’nın denizaşırı eyaletlerini savunmadaki acziyeti 400’de zaten tamamen belirginleşmişti. Maruz kalan eyaletler ve askerler kendilerini savunmak için harekete geçtiler ve yerel gaspçılara arkla çıktılar. 410 yılında meşru Batı İmparatoru, Britanya şehirlerinden iç ve dış düşmanlara karşı kendilerini savunmalarını istedi. 429 yılında Pikt ve Sakson koalisyonu Britanya’yı ilk kez işgal etti, lakin mucizevi bir şekilde geri püskürtüldü. Ancak uzun vadede buna güvenemezlerdi. Britanyalılar temelde çağdaş kıta imparatorluklarındaki idari birliklerini tesis etmiş olan ve idari vergiyi müttefik savaşçıların ihtiyaçları için kullanan şehirlerle aynı organizasyon yapısını kullandılar. Galyalılar gibi onlar da daha öncesinde kendilerini düşman olarak rahatsız eden barbarlarla müttefik olarak anlaşmışlar ve bundan sonra bunlar en güvenilir kişiler olmuşlardı. Yani Britanya’daki Saksonlar, Galya’daki Gotlar, Burgonlar ve Franklara benziyorlardı.

Germenleri İngiltere’ye getiren, elbette anlık bir karar değildi. Ada, Roma İmparatorluğu’na tabiiyetinin son bulunduğunu ilan etmeden ya da ilan etmek zorunda kalmadan çok önce, Germen savaşçılar burada düzenli orduda ve çeşitli düzensiz birliklerde hizmet

etmekteydiler. 69 yılındaki ayaklanmaya neden olan Batavi taburları, Britanya'dan çoktan geri çekilmişlerdi. Dördüncü yüzyılda Sakson denizciler, Galya ve Britanya kıyıları için öyle bir tehdit haline gelmişti ki kanalın her iki tarafına müstahkem Sakson kıyı sistemi, *litus Saxonicum*, tesis edilmişti. İlk Britan girişimlerinin ardından Seine'den Loire'a kadar Galya'daki büyük nehir ağzlarında Sakson bölgeleri meydana geldi. Britanya'ya yerleşen Saksonların hepsi Kuzey Denizi'nin ötesinden gelmemiş, bazıları kanalın diğer tarafından gelmişlerdi. Bu durum aynı şekilde Kent'teki mevzilere gelen Franklar ve Batı Germen Frizyalıları için de geçerlidir. Yabancı Germenlerin çoğunluğu bugünkü kuzey Almanya ve Danimarka'dan gelen Angıl, Sakson ve Jutlardı. "İlk komutanları Hengist ve Horsa kardeşler olmalıdır, ki bunlardan Horsa sonraki bir savaşta Britanyalılar tarafından öldürülmüştür." (Beda, *Historia ecclesiastica gentis Anglorum* I 12). Savaş Tanrısı Wodan'ın torununun çocukları olan Hengist ve Horsa kardeşler, "Beygir ve At", Kent'e ilk çıkan halkların efsanevi ordu krallarıydılar. İkili krallık son derece arkaik bir izlenim vermekte ve Yunanlı ikizlerin at totemine bağlı gibi görünmektedir.

Britan ve Sakson Britanya'sı arasında yapısal olarak büyük farklılık yoktu. Her iki tarafta da çok sayıda krallık olduğundan, dini-kültürel alandaki karışıklık daha büyük olamazdı. Britanyalılar Hristiyandı; buna karşın Angıl, Sakson, Jut ve diğer barbarlar pagandı. 598 Temmuz'unda Papa I. Gregorius, İskenderiye Patriğine şöyle yazmaktaydı: "Duyduğuma göre, Geçen Noel'de on binden fazla Angıl vaftiz edildi." Aziz Keşiş Augustinus'un liderliğinde çok sayıda misyoner, Papa'nın arzusunu yerine getirmiş ve Anglosaksonların Katolikliğe dönüşü başlamıştı. Yüce Papa'nın, Canterbury Piskoposunun atanmasının ardından, din kardeşi için geliştirdiği misyon ilkeleri derin bilgelik taşıyordu:

"Uzun mülahazalardan sonra Angıl konusunda karar verdim ki hiçbir şekilde onların put tapınağına zarar verilmemelidir, aksine sadece oraya yerleştirilmiş olan putlarına zarar verilmelidir. Kutsal suyu al ve tapınağın içine serpiştir, kutsal emanetlerle sunakları donat. Eğer bu tapınaklar iyi inşa edilmişse, putperest bir tapınma yerinden hakiki Tanrı'ya hizmet edilen bir yere dönüştürülmelidirler. Bu

insanlar kendi tapınaklarına zarar verilmediğini görürlerse, kalplerindeki yanlış kovmaları daha kolay olacak ve hakiki Tanrı'ya ulaşmak ve ona ibadet etmek için güvende hissettikleri ibadethanelerine gelmeye daha da istekli olacaklar. Onların şu ana kadarki alışkanlığı şeytanlar için kurban olarak sığır kesmekti, dolayısıyla onlara alternatif olarak şenlikli kutlamalar için imkânlar sunulmalıdır. Bu nedenle onların, kutsama gününde ya da kutsal emanetleri orada muhafaza edilen aziz şehitler bayramında, kiliselere dönüştürülen tapınakların etrafına çadırlar kurmalarına ve dini bayramları coşkuyla kutlamalarına izin ver. Onlar şeytana sığır kurban etmemelidir, aksine onlar, hayvanları Tanrı'nın şanı için kesmeli ve her şeyi verene verdiği nimetler için şükretmelidirler... Onlar değişen kalpleri ile kurbanın bir kısmıyla [günahlarından] arınmalı, ancak diğerini tutmalılar; kesilen hayvanlar onların sürekli kurban ettikleriyle aynı olmasına rağmen artık onlar eski pagan kurbanlar değildir, çünkü halk onları putlara değil, hakiki Tanrı'ya sunuyor." (Beda, *Historia ecclesiastica gentis Anglorum* I 30).

Kendisini, Wodan'ın torununun torununun çocuğu olan Hengist'in torununun torununun çocuğu olarak gören Aethelbert von Kent (560-616), ilk Anglosakson kralı olarak vaftiz edildi ve Canterbury'de, sahibi bugün hâlâ Anglikan Kilisesi'nin başı olan, ilk piskoposluk makamının kurulmasına izin verdi. Böylesine başarılı başlayan bu görev büyük ya da çok büyük aksilikler yaşanmadan devam etmedi. Ancak sonraki nesil, henüz yedinci yüzyılın ortasında, pek çok İngiltere kralının din değiştirip vaftiz olduğunu gördü. Her yerde olmasa da ilk Hristiyanlaşma ve misyonerlik çalışmalarını sürdürenler, yani asıl büyük iş olan İngiltere ve kıtanın Hristiyanlaşmasını başaranlar, Roma İmparatorluğu'nun dışında Hristiyan olan, Aziz Patrick'in Kelt oğulları İrlandalı hacılardı. Batı İmparatorluğu'nun yeniden barbarlaşmış ve paganlığa geri dönmüş eski toprakları onlara çok şey borçluydu. İrlandalılar ve Anglosaksonlar adalarında kalmadılar, aksine Hristiyanlığı getirmek, yeni öğretiyi özümsemek ya da yeniden canlandırmak ve nihayet sürekli bir kilise organizasyonu kurmak için önde Keltler olmak üzere kıtaya, Frank Galya'sına ve Ren'in öte tarafındaki Germania'ya göçtüler.

SON SÖZ

Anglosakson-İrlanda tinselliği ile Frank rasyonelliğinin etkileşimi büyük ölçüde Avrupa'nın geleceği için belirleyici olan sekizinci yüzyılı şekillendirdi. Birçok isimle adlandırılan Wessex'in kudretli azizi Winfried-Bonifatius, "Almanların Havarisi" olmasa bile Germen Kilisesi'nin teşkilatlandırıcısı ve yeniden düzenleyicisi, Fulda ve Mainz'in kurucusuydu ve muhtemelen 751'de Pippin'i Frank Kralı olarak kutsayan da oydu, ancak kesin olarak 754'te pagan Frizyalılar tarafından şehit edildi. Onun Galya ve Germania'ya katkısını, ki Frank ülkelerini Antik geleneğe göre adlandırmıştır, "yeni", Karolenj Frank İmparatorluğu'nun ortaya çıkış tarihinden silmek mümkün değildir. İskandinav kuzeyi ve kıtanın Slav-Baltık doğusu da buradan Hristiyanlaştırılmıştı. Yani Anglosaksonlar, Roma ile bağlantıları ve İrlandalılarla olan temas ve karşılaşmaları sayesinde Germenleri Hristiyanlaştırdı, Frankları Avrupalılaştırdılar.

KAYNAKLAR

“Griechische und lateinische Quellen zur Frühgeschichte Mitteleuropas (Ed. Joachim *Herrmann*, Schriften und Quellen der Alten Welt 37, 1-4, Berlin 1988/90/91/92).” Bu dört cilt –değerlendirme için Literatür bölümünde “Die Germanen” kısmına bakınız- Antik yazarların Germanlerle alakalı tüm eserlerini orijinal dilinde ve tercümesiyle birlikte ihtiva etmektedir. 1. Cilt: Homer’dan Plutarch’a, 2. Cilt: Tacitus’tan Ausonius’a, 3. Cilt: Ammianus Marcellinus’tan Zosimus’a kadardır. Bununla birlikte beşinci yüzyılın sonuna kadar olan ana kaynaklar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Iordanes’in Gotlar Tarihi, Gildas ve Nennius’un Anglosaksonlar ve Britanlar, Tours’lu Gregorius’un Franklar, Paulus Diaconus’un Lombardlar, Widukind von Corvey’in Eski Saksonlar üzerine olan eserleri eksiktir. Bunun için öncelikle bakınız: “Wilhelm *Wattenbach*/Wilhelm *Levison*/Heinz *Loewe*, Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter. Vorzeit und Karolinger C. 1-6 (Weimar 1952/53 bis 1990)”.

KAYNAKÇA

Bibliyografya oldukça elenmiş ve özellikle yönlendirici açıklamalı bibliyografya (*bibliographie raisonnée*) olarak verilmiştir.

The Anglo-Saxons (Ed. James Campbell, Oxford 1982). Anglosaksonlar üzerine sayılamayacak kadar çok İngilizce ve Fransızca kitap mevcuttur, ancak Almanca için aynı şey söylenemez.

Anton, Hans Hubert: *Burgunden*. Reallexikon der germanischen Altertumskunde 4 (Berlin/New York 2 1981) 235 vd. Reallexikon'daki bu tek makale alanının en iyisidir. Ayrıca geniş kapsamına rağmen ya da tam da bu yüzden Odet Perrin'in *Les Burgondes* (Neuchâtel 1968) kitabı da önemlidir.

Birkhan, Helmut: *Germanen und Kelten bis zum Ausgang der Römerzeit* (Sitzungsberichte der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Kl. 272, Viyana 1970). Yazarın gerek Germanist, gerek Keltist olarak hazırladığı vazgeçilemez bu filolojik çalışma mükemmeldir.

Bodmer, Jean-Pierre: *Der Krieger der Merowingerzeit und seine Welt* (Geist und Werk der Zeiten 2, Zürih 1957). Konu üzerine makul, güvenilir ve okunaklı bir kitap.

Courtois, Christian: *Les Vandales et l'Afrique* (Paris 2 1955). Bu mükemmel ve eşsiz Vandal tarihi Reinhard Wenskus'tan önce ve onun fikirlerinden bağımsız olarak yazılmıştır. Maalesef yazarı çok erken ölmüştür.

Demandt, Alexander: *Die Spätantike. Römische Geschichte von Diocletian bis Justinian, 284-585 n. Chr.* (Handbuch der Altertumswissenschaften III/6, Münih 1989). Barbar fenomenine ve olaylarına yaklaşımı her zaman adil olmasa da Almandaki en modern ve en iyi Geç Roma tarihidir ve Germen kavimlerinin tarihiyle yüzleşmesi de çok kıymetlidir.

- *Die westgermanischen Stammesbünde*. Klio 75 (1993) 387 vd. Batı Germen kavim toplulukları üzerine ayrıntılı ve tartışmalı olan bu çalışma son derece önemlidir.
 - *Klassisches Altertum, Spätantike und frühes Christentum*. Adolf Lippold zum 65. Geburtstag gewidmet (Würzburg 1993) 263 vd. Geç Antik dönem ekonomisi ve politikasını ve bu iki alan arasındaki karşılıklı bağımlılığı tasvir eden kısa, lakin son derece açıklayıcı ve kıymetli bir eser.
- Dobesch, Gerhard: *Zur Ausbreitung des Germanennamens*. Pro arte antiqua. Festschrift für Hedwig Kenner (Sonderschriften des Österreichischen Archäologischen Instituts 18, 1, Viyana 1982) 72 vd. Şu ana kadar konu üzerine yapılmış en iyi tarihi çalışma.
- *Aus der Vor- und Nachgeschichte der Markomannenkriege*. Anzeiger d. phil.-hist. Kl. d. Österreichischen Akademie d. Wissenschaften 131 (1994) 67-125.
- Ewig, Eugen: *Die fränkischen Teilungen und Teilreiche (511-613)*. Beihefte der Francia 3, 1 (Münih/Zürih 1976) 114 vd.
- *Die fränkischen Teilreiche im 7. Jahrhundert (613-714)*. ibid. 172 vd. Bonn’lü [tarihçi] Frank ve Merovenj araştırmalarının duayenydi, malesef Büyük Frank kitabını yazmadı (Erich Zöllner’e bakınız).
- Die Germanen. Geschichte und Kultur der germanischen Stämme in Mitteleuropa C. 1 ve 2* (Ed. Bruno Krüger. Veröffentlichungen des Zentralinstituts für Alte Geschichte und Archäologie der Akademie der Wissenschaften der DDR 4, 1 ve 2, Berlin 1983). Bu kapsamlı iki cilt, kaynaklarda belirtilen dört kaynak cilt gibi (Kaynaklar’a bakınız), Alman Demokratik Cumhuriyeti’nin Alman araştırmalarının “ayrılık hediyesi” gibidirler. Joachim Herrmann tarafından yürütülen kolektif araştırma özellikle arkeolojik odaklı sonuçları paylaşmaktadır ve eski durumun saçmalığını gözler önüne sermektedir. Bir yandan uluslararası arenaya çıkmaktan çekinmeyecek kadar başarılı bir bilim faaliyeti sürdürülürken, diğer yandan kimi bilim insanları dışarıdan bakanların saçma bulduğu ideolojik sınırlandırmaları dikte etmekteydiler. Yani Alman Demokratik Cumhuriyeti araştırmalarında Gotlar ön planda olamazdı. Çünkü onlar şimdi Sosyalist kardeş ülkelerin bulunduğu topraklarda hüküm sürmüşlerdi. Bunun için Germen imajı Alman romantizmine ve Germen yüceltmesi Alman idealizmine derinden bağlı olan Friedrich Engels’den sürekli alıntılar serpiştirilmeliydi. Yazar kolektifi kesinlikle Engels ve Aziz Augustin’in tarihi taşıyıcısı Orosius arasında bir karşılaştırmayı hedeflememiştir, dolayısıyla Orosius ve

Marx kesinlikle bir arada anılamaz. Ancak tüm bu eleştirilerden sonra dürüstçe itiraf etmeliyim ki Alman dilinde bu iki ciltlik el kitabıyla karşılaştırılabilecek modern bir eser yoktur.

Geary, Patrick: *Before France and Germany. The Creation and Transformation of the Merovingian World* (New York/Oxford 1988). Fransızca'ya da çevrilmiş olan bu eser C.H. Beck Yayınları tarafından “*Die Merowinger. Europa vor Karl dem Großen* (München 1996).” adıyla yayımlanmıştır. Kusursuz ve modern içerik ve metoduyla hem okuma kitabı hem de ders kitabı olarak çok uygundur.

The Myth of Nations. The Medieval Origins of Europe (Princeton/ Oxford 2002) Almanca çevirisi de yayınlanan bu kitap Avrupa'nın soy mitlerinin eleştirel envanterini ortaya koyar ve Avrupa aristokrat hayal gücünün “barbarlığın” yardımına başvurarak değiştirmeye çalıştığı hümanizmden bu yana yurttaşlık bilincinin milliyetçiliği ne kadar şekillendiğini gösterir.

Graus, František: *Lebendige Vergangenheit. Überlieferung im Mittelalter und in den Vorstellungen vom Mittelalter* (Köln 1975). Okunmayı son derece hak eden ve her şeyden önce metot ve içerik olarak dikkat çeken bilim öncesi tarihi imajları ve onların tarihe etkisini araştıran bir çalışma.

Jarnut, Jörg: *Geschichte der Langobarden* (Urban Tb 339, Stuttgart 1982). Bir halkın tarihine iyi ve modern bir genel bakış sunan bir eser. Tasvirleri şu anda eksiktir. (Bkz. Walter Pohl)

Much, Rudolf: *Die Germania des Tacitus* (Heidelberg 3 1967). “Coşkulu” Germen bakışı içinde oldukça modası geçmiş olsa da malzeme zenginliği ve farklı bilimlerle toplu bakış verme konusunda hâlâ yeterli.

Pohl, Walter: *Die Gepiden und die Gentes an der mittleren Donau nach dem Zerfall des Attilareiches. Die Völker an der mittleren und unteren Donau im 5. und 6. Jahrhundert* (Ed. Herwig Wolfram/Falko Daim, Denkschriften der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Kl. 145, Viyana 1980) 240 vd. Orta Tuna Odası'nın Kavimler Göçü dönemi tarihini anlatan en modern ve metot olarak en iyi tasviri. 1988'de Beck Yayınları'nın “Frühe Völker” serisinden “Avarlar”ı yayımlayan Walter Pohl, aynı seri için kapsamlı Lombardlar kitabını hazırlamaktadır.

– *Die Germanen*. (Enzyklopädie Deutscher Geschichte, 57 Münih 2000) Yazarın kaynak bilgisini ve kendi araştırmalarının sonuçlarını ikna edici şekilde gündeme getirdiği bu fevkalade çalışmada, konuya dair çok kapsamlı bir literatür kritik edilerek kullanılmıştır. Pohl'un

“Gemenler”i, uzun zamandır bilimsel olmayan iddialardan, hatta sapkın görüşlerden arındırılmamış olan Germen araştırmaları labirentinde, güvenilir bir öncüdür.

Reimitz, Helmut: *History, Frankish Identity and the Framing of Western Ethnicity, 550–850* (Cambridge Studies in Medieval Life and Thought IV Series, Cambridge UPress 2015).

Schmidt, Ludwig: *Die Ostgermanen* (Münih 2 1941 – Yeni Baskı 1969).

– *Geschichte der Vandalen* (Münih 2 1942).

– *Die Westgermanen*. 2 Cilt (Münih 2 1938/40 - Yeni Baskı 1969). Temel eserlerini henüz 1914’te yayımlayan Ludwig Schmidt’in, Marbod ve Arminius’a dair olanlar gibi bazı değerdendirmeleri bugün çekilmez olsa da Alman Germen araştırmalarının olmazsa olmazıdır.

Steinacher, Roland: *Die Vandalen. Aufstieg und Fall eines Barbarenreichs* (Stuttgart 2016).

Timpe, Dieter: *Arminius-Studien* (Bibliothek der Klassischen Altertumswissenschaft NF II 34, Heidelberg 1970). Bu ölçülü ve güvenilir kaynak eleřtirisi Alman dilinde bilimsel olarak Arminius konusu ile ilgilenmek için bir ön řarttır.

Wenskus, Reinhard: *Stammesbildung und Verfassung. Das Werden der frühmittelalterlichen Gentes* (Köln/Graz 1961 – Yeni Baskı 1977). Eserin değeri ve anlamına kitap içeriğinde değinilmiştir.

Wolfram, Herwig: *Die Goten, Von den Anfängen bis zur Mitte des 6. Jahrhunderts. Entwurf einer historischen Ethnographie* (Münih 5 2009). İtalyanca (1985), Amerikanca (1988), Fransızca (1990), Rusça ve Lehçe (2003) tercümelere mevcuttur.

– *Das Römerreich und seine Germanen. Eine Erzählung von Herkunft und Ankunft* (Köln vb. 2018), *Das Reich und die Germanen* (Berlin 1990, 2 1992) çalışmasının gözden geçirilmiş versiyonu.

Zöllner, Erich: *Geschichte der Franken bis zur Mitte des 6. Jahrhunderts* (Münih 1970). 1996 yılında kaybettiğimiz eski Viyana hocalarından Zöllner, Ludwig Schmidt’in temeli üzerine oturan bu eseriyle eski ve yeni Germen araştırmaları arasında önemli bir bağlantı kurmuştur. Eseri vazgeçilmezdir ve metod açısından nettir.

– *Die politische Stellung der Völker im Frankenreich* (Veröffentlichungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung 13, Viyana 1950). Yazarın 1939 yılında henüz 23 yaşındayken tamamladığı, lakin ancak savaştan sonra yayımlayabildiğı bu kitap Almanca Erken Orta Çağ araştırmalarının öncüsüdür.

ÇEVİRMEN'İN KAYNAKÇASI

- Caesar, Gaius Iulius. "Gallia Savaşı, "Çev.: Furkan Akderin" (2006).
- Goetz, Hans-Werner, Jörg Jarnut, and Walter Pohl, eds. *Regna and gentes: the relationship between late antique and early medieval peoples and kingdoms in the transformation of the Roman world*. Vol. 13. Brill, 2003, S. 1-13.
- Graceffa, Agnes. "Deutsche Geschichtsschreibung aus der Sicht der französischen Historiker", Ulrich Pfeil (Ed.), *Die Rückkehr der deutschen Geschichtswissenschaft in die "Ökumene der Historiker"* (187-204), Münih: Oldenbourg, 2008.
- Hans-Werner Goetz, "Zur Funktion und Anwendung von Volks-, Reichs- und Nationsbegriffen in der nordalpinen Geschichtsschreibung des 9. und 11. Jahrhunderts", Frank Hentschel ve Marie Winkelmüller (Ed.), *Nationes, Gentes und die Musik im Mittelalter*, Berlin ve Boston: de Gruyter, 2014.
- Hardt, Matthias. "Ethnogenesen im frühmittelalterlichen Europa. Zum gegenwärtigen Stand der Forschung, v: Kadri-Rutt Hahn, Matthias Thumser, Eberhard Winkler (Ed.)." *Estnische Mittelalter: Sprache-Gesellschaft-Kirche*. 11-24.
- Lund, Allan A. "Die Erfindung der Germanen." *Der Altsprachliche Unterricht* 38.2 (1995): 4-20.
- Johanek, Peter. "Mittelalterforschung in Deutschland um 2000." Hans-Werner Goetz; Jörg Jarnut (Ed.), *Mediävistik im 21. Jahrhundert. Stand und Perspektiven der internationalen und interdisziplinären Mittelalterforschung*, (21-35) Paderborn, 2003.

- Pohl, Walter. "Die Awaren." *Ein Steppenvolk in Mitteleuropa* 2 (1988).
- Pohl, Walter. *Die Germanen*. Oldenbourg Verlag, Münih 2004.
- Reimitz, Helmut. *History, Frankish Identity and the Framing of Western Ethnicity, 550–850*. Vol. 101. Cambridge University Press, 2015.
- Shagrir, Iris. Yitzhak, Hen. "The Middle Ages: a Long-term Inquiry". An Interview with professor Patrick Geary, *Historia: Journal of the Historical Society of Israel*, 25 (2010), S. 5-24. (İbranice) İngilizcesi için bkz: https://www.academia.edu/5479949/Interview_with_Irish_Shagrir_and_Yitzhak_Hen
- Wenskus, Reinhard. *Stammesbildung und Verfassung: d. Werden d. frühmittelalterlichen gentes*. Böhlau, 1961.
- Wolfram, Herwig. *Gotische Studien: Volk und Herrschaft im frühen Mittelalter*. CH Beck, 2005.
- Zieman, Daniel. "Vom Wandervolk zur Großmacht." *Die Entstehung Bulgariens im frühen Mittelalter (7.–9. Jahrhundert)*(*Kölner Historische Abhandlungen* 43), Cologne–Weimar–Vienna (2007).

İNDEKS

- I. Alaric, Batı Got Kralı (391/5-410) 76, 81, 84, 99
- I. Anastasius, Doğu Roma İmparatoru (491-518) 102, 122
- I. Charibert, Frank Kralı (560/61-567) 122
- I. Constantinus, Büyük Constantinus, İmparator (306-337) 25, 108
- I. Iustinianus, Doğu Roma İmparatoru (527-565) 112, 122
- I. Karl, Burgon Dükü (1433/67-1477) 114
- I. Leo, Doğu Roma İmparatoru (457-474) 111
- I. Maximilian, İmparator (1493-1519) 114
- I. Otto, Büyük Otto, Kral ve İmparator (936/62-973) 41
- I. Theodosius, Doğu Roma İmparatoru (379-395) 104
- I. Wilhelm, Prusya Kralı ve İmparatoru (1861/71-88) 44
- II. Alaric, Batı Got Kralı (484-507) 106, 107, 121
- II. Konrad, Kral ve İmparator (1024/27-1039) 4, 114
- II. Olaf, Aziz, Norveç Kralı (ö. 1030) 78
- II. Theoderic, Batı Got Kralı (453-466) 107
- III. Pippin, Frank Kralı (751-768) 127
- A**
- Aedular 40
- Aegidius, Romalı Komutan (ö. 465) 117
- Aethelbert von Kent, Anglosakson Kralı (560-616) 126
- Aetius, Romalı Komutan (ö. 454) 106, 108
- Aktium Muharebesi (M.Ö. 31) 45
- Alamanniler 70, 72, 90, 91, 93, 117, 121
- Alanlar 34, 94, 110, 111
- Alboin, Lombard Kralı (560/61-572) 99, 100, 116
- Alcis, Vandalların Kurtarıcı Tanrısı 70
- Amalasuintha, Büyük Theoderic'in Kızı (ö. 535) 101
- Amallar 26, 33, 110
- Ambrolar 39
- Ammianus Marcellinus, Romalı Tarih-yazarı 91, 93, 129
- Angıllar 125
- Anglosaksonlar 6, 76, 121, 122, 124, 126, 127, 129, 131
- Angrivarierler 54
- A(n)sen, Germen Tanrı Ailesi 33
- Aquae Sextiae, Savaş (M.Ö. 102) 39
- Araplar 101, 123

Arcos de la Frontiera, Savaş (711) 123
 Argentoratum, (Strasbourg) Savaşı (357) 59
 Ariovistus, Süev Kralı (M.Ö. 71-58) 36, 40, 41, 79
 Arius, Ariusçuluğun Kurucusu (yaklaşık 260-336) 94, 95
 Ariusçuluk 6, 93, 95
 Arminius, Cherusci Kralı (M.Ö. 17-M.S. 21) 5, 9, 33, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 74, 75, 77, 88, 134
 Athalarich, Doğu Got Kralı (526-534) 110
 Attila, Hun Kralı (yaklaşık olarak 434-453) 106, 108
 Audoin, Lombard Kralı (540/47-560/61) 116
 Augustinus, Canterbury Piskoposu (ö. yaklaşık 605) 125
 Augustus, İmparator (M.Ö. 31-M.S. 14) 38, 39, 40, 45, 46, 47, 48, 52, 56, 57, 59, 62, 87, 89, 102, 109
 Aurelianus, İmparator (270-275) 90
 Auxentius, Durostorum-Silistr(i)a Piskoposu, Ulfila'nın Öğrencisi, 383'ten sonra Ulfila'nın biyografisini yazdı. 94
 Avarlar 14, 133
 Avitus, Vienne Piskoposu (yaklaşık olarak 450-517) 120, 121
 Azincourt, Savaş (1415) 114

B

Bacchus, Roma Tanrısı 24
 Baltılar 105
 Barbarlar 31, 61
 Barritus, Geç Roma ordusunda söylenilen bir barbar savaş şarkısı 83
 Basilius, Aziz (yaklaşık olarak 330-379) 93
 Bastarniler 37, 38, 66

Batavi 49, 56, 57, 125
 Batı Germenleri 29, 33, 34
 Batı Gotları, Tervingiler, Vesierler 6, 81, 103, 104, 105, 106
 Bavyera 22, 58, 71, 83, 107, 119
 Beda, Anglosakson Alim (674-735) 72, 125, 126
 Belga 36
 Belisarius, Romalı İmparatorluk Komutanı (yaklaşık olarak 500-565) 83, 110, 112
 Berberiler 123
 Bertha, Aethelbert'in Eşi 122
 Birkhan, Helmut 35, 131
 Bizans 82, 101, 110, 111, 112, 116, 117, 119, 122
 Bjarki-Lied, Eski Norsça Kahramanlık Marşı 78
 Bodmer, Jean-Pierre 118, 131
 Boiler 47
 Bonifatius (Winfrid), Aziz, Piskopos ve Misyoner (ö. 754) 76, 127
 Bretonlar 117
 Britanlar 129
 Bructeriler 52
 Burebista, Dacia Kralı (ö. M.Ö. 54) 38
 Burgonlar 6, 29, 34, 91, 112, 113, 118, 124
 Busta Gallorum, Muharebe (552) 110
 Büyük İskender, Makedon Kralı 81

C

Caecina, Romalı Komutan (M.S. I. yy.) 53
 Caligula, İmparator (37-41) 56, 57
 Cassiodorus, Senatör, Büyük Theoderic'in "Bakanı" 103
 Cassius Dio, Yunan Tarihçisi (yaklaşık olarak 163-235) 61, 68, 79, 89
 Castor, Mitoloji, Pollux'un İkiz Kardeşi 70

Ceres, Roma Tanrıçası 24
 Charles Martell, Frank maior domus'u (714-41) 123
 Chatteriler 51
 Cherusçiler 47, 52, 54
 Civilis, Batavi Hükümdarı (M.S. I. yy.) 49, 56, 58, 71, 74
 Claudian, Geç Roma dönemi Şairi (yaklaşık olarak 375-404) 81
 Claudius II. Gothicus, İmparator (268-270) 89
 Clotilde, Clovis'in Eşi 121
 Clovis, Frank Kralı (481-511) 76, 94, 95, 96, 99, 106, 107, 117, 120, 121, 122
 Commodus, İmparator (180-192) 62
 Crecy, Muharebe (1346) 114

D
 Dacia 37, 38, 60, 61, 62
 Decius, İmparator (249-251) 89
 Demandt, Alexander 60, 102, 131
 Dexippos, Yunan Tarihçi (d. 210) 88
 Doğu Germanleri 33, 34
 Doğu Gotları, Ostrogotlar, Greuthungiler 6, 17, 103, 107, 108, 110
 Domitianus, İmparator (81-96) 26, 58, 59, 73, 74
 Donar, bkz. Thor
 Dove, Alfred 22
 Drusus, Augustus'un Evlatlığı, Romalı Komutan (ö. M.Ö. 9) 46, 47, 57, 74

E
 Elbgermenler 115
 Ermanaric, Ostrogot Kralı (ö. 376) 81, 107, 108
 Eski Sakson 72, 76, 92, 122, 129
 Euric, Batı Got Kralı (466-484) 83, 106, 107

F

Finler 67
 Flavius, İmparator ve Kral Unvanı 26, 38, 57, 58, 82, 102, 103, 108, 109, 111, 112
 Flavius, Arminius'un Kardeşi 45, 47, 50, 51, 52
 Franklar 6, 47, 99, 100, 103, 113, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 125, 129
 Fransızlar 103
 Freya, German Tanrıçası 73
 Freyr, German Tanrısı 72, 73
 Frigg, German Tanrıçası 73
 Frizyalılar 127

G

Gaiseric, Vandal Kralı (428-477) 76, 83, 84, 99, 100, 111, 112
 Galatlar 35
 Galyalılar 21, 36, 42, 124
 Gaut (Gausen) 116
 Geary, Patrick 15, 35, 133, 136
 Gelimer, son Vandal Kralı (530-533) 112
 Gepidler 34, 82, 116
 Germanicus, Romalı Komutan (M.Ö. 15- M.S. 19) 33, 52, 53, 54, 55, 57
 Gibbon, Edward, Tarihçi (1737-1794) 101
 Gibikungen 113
 Gotlar, Gutonlar 4, 6, 14, 27, 33, 34, 37, 38, 47, 61, 70, 82, 83, 84, 87, 90, 93, 94, 99, 102, 103, 104, 105, 118, 123, 124, 129, 132
 Graus, František 42, 133
 Gregorius, Büyük Gregorius, Papa (590-604) 125, 129
 Grönbech, Vilhelm 26

H

- Habsburglar 104
 Hadrianopolis (Edirne) Savaşı (378) 81, 104
 Hariiler 79
 Harudlar [Charudes] 25, 39
 Hasdingiler 89
 Heine, Heinrich 43
 Helvetler 41
 Hengist, Mitoloji, Anglosaksonların Soy Atası 125, 126
 Hercules 70, 72
 Herminones 69
 Hermunduri 47, 61
 Herodotus, "Tarihin Babası" (yaklaşık olarak M.Ö. 484-425) 68, 88
 Herullar 93, 94, 115
 Hırvatlar 103
 Himmeler, Heinrich 27, 44
 Hitler, Adolf 42, 44
 Horsa, Mitoloji, Anglosaksonların Soy Atası 125
 Hunlar 27, 29, 104
 Hutten, Ulrich von, Hümanist (1488-1523) 43

I

- Iazyges 60
 Inguomerus, Arminius'un Amcası 45, 53, 54, 55, 77
 Ingvaeonesler 66, 68, 69
 Isis, Mısır Tanrıçası 70, 73
 Istvaeones 69
 Iulianus, İmparator (361-363) 82, 92, 117

İ

- İngilizler 114
 İrlandalılar 126
 İskandinavlar 37
 İskitler 37

- İspanyollar 81, 95, 103, 106, 123
 İsveç 104
 İtalyanlar 42, 57, 61, 80, 83, 102, 109, 116
 İzlandalılar 26, 78

J

- Jastorf kültürü 30, 65, 66
 Jeanne d'Arc 114
 Jordanes, Got Tarihçisi (550 civarı) 25, 33, 37
 Juthunglar 88, 90
 Jutlar 125
 Jüpiter, Roma Tanrısı 71, 72, 73

K

- Karolenjler 113, 121, 124
 Katalon, Savaş (451) 106, 108
 Keltler 22, 27, 35, 36, 76, 126
 Kimberler 5, 25, 38, 39, 40, 57
 Kleist, Heinrich von 43
 Kraus, Karl 42
 Kuzey Elbeliler 91
 Kuzey Germenleri 33, 34

L

- Liberius, Italiae ve Galliarum'un praefectus praetorio'su, Patricius praesentalis (yaklaşık olarak 465-554) 83
 Lombardlar, Langobardlar 6, 27, 29, 47, 82, 92, 93, 99, 115, 116, 129, 133
 Lucanus, Romalı şair (39-65) 24, 42
 Lugier 68

M

- Mannus, Tuisto'nun Oğlu, Tacitus'un Germania'sına göre Tanrı 69, 70
 Marbod, Marcoman Kralı (M.Ö. 9 - M.S. 18/19) 45, 47, 48, 50, 51, 55, 56, 77, 78, 134
 Marcomanlar 40, 47

Marcus Aurelius, İmparator (161–180)
59, 60, 61, 62, 67, 89
Maria, İmparator I. Maximilian'ın eşi
(1457–1482) 114
Marius, Romalı Konsül ve Komutan
(M.Ö. 156–86) 39, 57
Mars, Roma Savaş Tanrısı 70, 71, 72,
103
Marsiler 52, 69
Melanchthon, Humanist (1497–1560)
43
Merkür, Roma Tanrısı 42, 70, 71, 72
Merovenjiler 122, 124
Mithridates, Pontus Kralı (120–63 v.
Chr.) 37
Mitteis, Heinrich 77
Moğollar 81
Mussolini, Benito 44

N

Napolyon 43
Naristler 61
Narses, Komutan, magister utriusque
militiae, (ö. yaklaşık olarak 567) 83,
110, 116
Nerthus, Germen Tanrıçası 73
Nerva, İmparator (96–98) 60, 109
Nibelungen 26, 113
Njörd, İskandinav Tanrısı, Freyr ile Fre-
ya'nın Babası 73
Noreia, Muharebe (M.Ö. 113) 39, 57
Norveçli 26

O

Odin, İskandinavların en yüce Tanrısı,
bkz. Wodan 29
Odoacar, İtalya Kralı (476–493) 26, 38,
106, 109, 111

P

Patrick, Aziz ve Misyoner (5. yy.) 15,
35, 126, 133, 136

Paulus Diaconus, Lombard Tarihya-
zarı (720/30–yaklaşık olarak 799) 72,
129
Pausanias, Yunan Yazar (2. yy.) 61
Perseus, Makedon Kralı (M.Ö. 179–
168) 37
Persler 81
Philostorgios, Yunanlı Din Alimi (368–
439) 94
Piktler 124
Plinius, Yaşlı Plinius (23/4–79) 56, 66,
68, 69
Poitiers, Muharebe (732) 106, 123
Pollentia, Muharebe (402) 81
Pollux, Mitoloji, Castor'un İkiz Kardeşi
70
Pompeius, Romalı Komutan (M.Ö.
106–48) 37
Procopius, Caesarea'lı Procopius, Yunan
Tarihyazarı, Belisarius'un Sekreteri 27,
82, 111, 122
Ptolomaeus, Batlamyus, Yunan Coğraf-
yacısı (yaklaşık olarak M.S. 100–160)
91

Q

Quadlar 68, 82

R

Remigius, Reims Piskoposu (439–yak-
laşık olarak 533) 120
Romalılar 11, 27, 35, 36, 42, 47, 49,
50, 52, 54, 55, 60, 75, 78, 83, 84,
88, 109
Romulus Augustus, Son Batı Roma İm-
paratoru 38
Rügenliler 34, 94

S

Saksonyalılar 26
Sarmatlar 116
Saxnot, Germen Tanrısı 72

Schlüter, Wolfgang 52
 Schmidt, Ludwig 115, 134
 Sciriler 34, 38, 66, 94
 Segestes, Cherusci Kralı, Arminius'un Kayınpederi 33, 45, 47, 50, 51, 52, 53, 77
 Semnonesler 66, 67
 Sequaniler 40
 Sezar, Iulius Caesar 5, 11, 12, 17, 21, 23, 36, 40, 41, 42, 57, 65, 66, 67, 70, 71, 73, 74, 77, 78, 79
 Sicambruslar 46
 Sidonius Apollinaris, Methiyeci, Clermont Piskoposu (ö. 480'dan sonra) 27, 112
 Siegfried, Efsanevi Figür 45, 55
 Sigimer, Cherusci Yöneticisi, Arminius'un Babası 45, 47
 Sigimund, Segestes'in Oğlu 47
 Sigithank, Segestes'in Oğlu 53
 Silingiler 110
 Skordiskler 39
 Slavlar 67, 101
 Snorri Sturluson, İzlandalı Tarihçisi (1178/79–1241) 78
 Sobieski, Jan, Polonya Kralı (1674–1696) 103
 Stiklastadir, Muharebe (1030) 78
 Strabo, Yunan Coğrafyacı (yaklaşık olarak M.Ö. 60–M.S. 20) 22, 38, 40, 53, 55
 Süevler 69, 73, 76, 110, 111, 116
 Svearler 72
 Syagrius, Galyalı "Rome Kralı" (464–486/493?) 117

Ş

Şarlman, Büyük Karl, Frank Kralı ve İmparator (768/800–814) 41, 113, 116, 119

T

Tacitus, Romalı Tarihçisi 11, 12, 23, 24, 28, 37, 43, 44, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 78, 88, 129, 133
 Teja, Doğu Got Kralı (552) 110
 Tenctiler 46, 71
 Teutoburg Ormanı, Muharebe (M.S. 9) 9, 43, 52, 54
 Theodahat, Doğu Got Kralı (534–536) 110
 Theoderic, Büyük Theoderic, Doğu Got Kralı (451–526) 26, 76, 80, 83, 99, 100, 101, 102, 106, 107, 108, 109, 110, 117
 Theoderid (I. Theoderic), Batı Got Kralı (418–451) 106, 107, 108
 Thor, Germen Tanrısı 71, 72
 Thumelicus, Arminius'un Oğlu 53
 Thuner, Eski Sakson Geleneğinde Thor 72
 Thusnelda, Arminius'un Eşi 33, 45, 52, 77
 Tiberius, İmparator (14–37) 46, 47, 48, 51, 52, 54, 56, 57
 Timpe, Dieter 49, 134
 Titus, İmparator (79–81) 26, 58
 Tiu, Germen Tanrısı 70, 71, 72
 Totila, Doğu Got Kralı (541–552) 110
 Tötonlar 5, 25, 38, 39, 40
 Trajanus, İmparator (98–117)
 Treveriler 57
 Tuisto, Tacitus'ta geçen Germen Tanrısı 69, 70
 Tuna Germenleri 34
 Tutatis, Galya Tanrısı 42
 Türingyalılar 92

U

Ulfi, Got Piskopos (yaklaşık olarak 311–383) 31, 34, 77, 78, 80, 93, 94, 95, 96, 107

V

Valens, Doğu Roma İmparatoru (364–378) 104

Valois, Fransız Hanedanı 114

Vandalla, Vandiller 37, 69

Varus, Romalı Komutan (M.Ö. 46–M.S. 9) 9, 10, 43, 45, 49, 50, 51, 52, 53, 57

Veleda, Tacitus'a göre Bructerilerin Kahini 74

Velleius Paterculus, Romalı Tarih Yazarı (yaklaşık olarak M.Ö. 20–M.S. 30) 47, 48, 50, 56

Veneter 67

Venüs, Roma Tanrıçası 73

Vergilius, Romalı Şair (M.Ö. 70–19) 40

Vespasianus, İmparator (69–79) 26, 57

Vikingler 29

Vitellius, İmparator (69) 74

Vitigis, Doğu Got Kralı (536–540) 110

V. Karl, Kral ve İmparator (1519/30–1556) 114

Volcae 67

W

Wacho, Lombard Kralı (yaklaşık olarak 510–540) 116

Walburg, muhtemel Semnones Kahini 74

Wenskus, Reinhard 13, 14, 22, 26, 36, 68, 90, 91, 131, 134, 136

Wodan, Woden, Germen Tanrısı, Bkz. Odin 28, 29, 70, 71, 72, 73, 125, 126

Y

Yunanlar 88

Z

Zenon, Doğu Roma İmparatoru (474–491) 108, 117

HERWIG WOLFRAM

GERMENLER

KÖKENLERİ VE ROMA DÜNYASIYLA İLİŞKİLERİ

AVRUPA TARİHİNİN KÖKLERİNE YÖN VERENLER: GERMENLER...

Germen adı nereden geliyor? Germanler tarih sahnesine ilk çıktıklarında Akdeniz dünyasında neler yaşıyordu?

Sezar'ın Germanlerle ilişkileri nasıldı? Germanlerin kökenleri nereye dayanıyordu? German kavimlerinin göçüyle birlikte Roma dünyasına geçişleri nasıl sağlandı? Gotlar,

Vandallar, Burgonlar, Lombardlar, Franklar ve Anglosaksonlar hangi karakteristik özelliklere sahipti? Germanlerin günümüz dünyasına etkileri olmuş mudur? Avrupa dünyasının şekillenmesindeki payları nedir?

Erken dönem halkları ve Orta Çağ tarihi üzerine çok sayıda kitap ve makale yayımlamış, Viyana Üniversitesi'nden emekli

Orta Çağ Tarihi profesörü Herwig Wolfram, Germanler hakkındaki bu son derece keyifli çalışmasında akılda kalıcı bir özet sunuyor. Okuyucuya Germanlerin köken ve mitlerini, yaşantı ve miraslarını tanıtıyor. Onların soylarını resmediyor ve Kavimler Göçü'nü anlatıyor. En önemli kaynaklardan ve araştırma sonuçlarından elde ettiği verilerle, günümüze değin German dünyasının tarihsel olarak hakkıyla anlaşılmasını olumsuz yönde etkilemiş tüm klişeleri ortadan kaldırmayı amaçlıyor. Roma dünyasıyla nasıl etkileşime girdiklerini ve ilişkilerini de gözler önüne seriyor.

Tuğba İsmailoğlu Kacır'ın titiz çevirisiyle hazırlanan "*Germanler: Kökenleri ve Roma Dünyasıyla İlişkileri*", Avrupa tarihinin kökenlerine dair zihin açıcı bir çalışma.

Kronik

kronikkitap.com

₺25,00

KDV'den muaf.

📞 📧 🌐 kronikkitap

ISBN: 978-905-7635-60-0

9 786057 635600